Joanna Nowosielska-Sobel
Grzegorz Strauchold
Przemysław Wiszewski

Gmina Kostomłoty. Atlas materiałów i źródeł historycznych

Historia obok.
Studia z dziejów lokalnych, 13
[History next to. Local past studies, 13
red. Przemysław Wiszewski

Uniwersytet Wrocławski

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki" w latach 2013-2018, projekt: „Śląsk ojczysty. Dzieje wspólnot lokalnych w kontekście tożsamości regionalnej, państwowej i narodowej (XII-XXI w.)".

The publication of the book was financed from means of the program of Polish Ministry of Science and Higher Education 'National Program of Humanities' Development' for the years 2013-2018, project: 'Native Silesia. Histories of local communities in the context of regional, state and national identities (12th-21st c.)'.

NARODOWY PROGRAM ROZWOJU HUMANISTYKI

Lokalnie – regionalnie – społecznie. Przeszłość i teraźniejszość
Local – Regional – Social. The Past and Our Present
https://www.facebook.com/LocalRegionalSocial

Śląsk Nasz Ojczysty http://www.slasknasz.uni.wroc.pl/

Recenzent: *Radosław Skrycki*

© Copyright by Uniwersytet Wrocławski i Autorzy

Tłumaczenie (j. angielski): *Justin Nnorom*
Tłumaczenie (j. niemiecki): *Anna Goebel*

Korekta: *Magdalena Wojcieszak*
Projekt okładki: *Marcin Fajfruk*
Skład i opracowanie techniczne:
Aleksandra Kumaszka, Tomasz Kalota

Drukarnia: *Beta-druk, www.betadruk.pl*

ISBN 978-83-65653-35-2 (druk)
ISBN 978-83-65653-36-9 (online)

Wrocław 2018

Wydawnictwo eBooki.com.pl
tel.: +48 602 606 508
email: biuro@ebooki.com.pl
WWW: http://www.ebooki.com.pl

Spis treści

Przemysław Wiszewski
Wstęp 4

Przemysław Wiszewski
Wyobrażenia i przedstawienia okolic Kostomłotów (XIII--XVIII w.) 4
Kościół, targ, zagroda... Przestrzeń wiejska 5
Dalej niż granica wsi 6
Gospodarka i codzienność – 1 połowa XVIII w. 7
Pierwsze mapy 8
Podsumowanie 12

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold
Kostomłoty i okolice na mapach w XIX i XX wieku 13

Bibliografia 20
Źródła archiwalne 20
Źródła drukowane 20
Źródła kartograficzne 20
Opracowania 20

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski
Kostomłoty Commune. The atlas of historical materials and resources. Summary 22

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski
Gemeinde Kostomłoty. Atlas der Materialien und historischen Quellen. Zusammenfassung 23

Indeks 24

***

Katalog map

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold
Kostomłoty i okolice na mapach z XIX i XX w. (do 1945 r.) 26

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold
Kostomłoty i okolice na mapach po 1945 r. 62

Dostęp online:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/101155
http://www.slasknasz.uni.wroc.pl/publication/101155

Gmina Kostomłoty.
Atlas materiałów i źródeł historycznych

Joanna Nowosielska-Sobel
Grzegorz Strauchold
Przemysław Wiszewski

Historia obok. Studia z dziejów lokalnych
tom 13

History next to. Local past studies
volume 13

red. Przemysław Wiszewski

Przemysław Wiszewski

Wstęp

Gmina Kostomłoty jest położona między miastami Środa Śląska na północy, Kąty Wrocławskie na wschodzie i Sobótką na południu, około 30 km na zachód od Wrocławia. Pod względem geograficznym tutejsze ziemie znajdują się w większości na terenie Wysoczyzny Średzkiej, zaś południowo-zachodnie krańce (wsie Mieczków, Osiek, Bogdanów) znajdują się na pograniczu Wzgórz Strzegomskich. Gmina obejmuje wsie Bogdanów, Budziszów, Chmielów, Czechy, Godków, Jakubkowice, Jarząbkowice, Jenkowice, Karczyce, Kostomłoty, Lisowice, Lisowice (osada), Mieczków, Osiek, Paździorno, Piersno, Piotrowice, Pustynka, Ramułtowice, Samborz, Samsonowice, Siemidrożyce, Sikorzyce, Sobkowice, Szymanowice, Świdnica Polska, Wichrów, Wilków Średzki, Wnorów, Zabłoto. Współcześnie wchodzi w skład powiatu średzkiego i województwa dolnośląskiego. Historycznie większość wsi gminy należała do księstwa wrocławskiego, z wyjątkiem wspomnianych wyżej wsi na południowym zachodzie oraz Godkowa należących od schyłku XIII w. do księstwa świdnickiego, okręgu strzegomskiego. Pozostałe osady w większości należały do okręgu średzkiego, jedynie dwie do okręgu kąckiego (Wichrów, Paździorno). Obecnie powierzchnię gminy w zdecydowanej większości pokrywają pola (88%), bardzo niewielką część zajmują lasy (8%).

Tak jak w przypadku poprzednich tomów *Atlasu*[1] opracowywanych w ramach projektu *Śląsk ojczysty*[2], także tu staramy się przybliżyć czytelnikowi sposób postrzegania przez minionych mieszkańców i osoby z zewnątrz przestrzeni tworzącej dziś gminę. Oddajemy także do dyspozycji zainteresowanych zestawienie najbardziej reprezentatywnych map pomiarowych z XIX-XX w., wskazując w komentarzu na charakterystykę przemian, jakim podlegał w tym czasie krajobraz gminy. Specyfika źródeł powoduje, że rozdział poświęcony okresowi wcześniejszemu jest krótszy niż w poprzednich tomach serii. Mamy jednak nadzieję, że zarówno on, jak i materiały z dwóch kolejnych stuleci pozwolą Czytelnikowi w rolniczy krajobraz ziem dawnych księstw wrocławskiego i świdnickiego[3].

[1] Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski, *Gmina Świerzawa. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2016 (=Historia obok. Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 2); Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski, *Gmina Lubawka. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2015 (=Historia obok. Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 5); Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski, *Gmina Żukowice. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2018 (=Historia obok. Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 8).

[2] Tom powstał jako wynik badań w ramach projektu NPRH: *Śląsk ojczysty. Dzieje wspólnot lokalnych w kontekście tożsamości regionalnej, państwowej i narodowej (XII-XXI w.). Cz. 1*, numer 11H12028981.

[3] Ze względu na powtarzalność odniesień do klasycznych dla tematu opracowań dotyczących zwłaszcza historii kartografii śląskiej pomijamy je w tym tekście, prosząc zainteresowanego Czytelnika o sięgnięcie po tomy *Atlasu* dotyczące gmin Lubawka i Żukowice.

Przemysław Wiszewski

Wyobrażenia i przedstawienia okolic Kostomłotów (XIII-XVIII w.)

Terytorium dzisiejszej gminy Kostomłoty stosunkowo wcześnie zostało podzielone między różnych właścicieli. Dzięki temu mamy możliwość uchwycenia punktów, które już w XII w. przykuwały uwagę stykających się z naszą okolicą. Pamiętajmy jednak, że większość informacji dotyczących ówczesnych realiów przestrzennych powstawała w kontekście operacji gospodarczych i zmian własnościowych. Relacje były też spisywane dla pewnego typu odbiorcy – stosunkowo wykształconego, szukającego precyzyjnych informacji prawnych. Niestety, zniszczeniu – lub zagubieniu – w czasie II wojny światowej uległy najcenniejsze z naszego punktu widzenia dokumentu wczesnonowożytne, to jest opisy rozgraniczenia poszczególnych dóbr. Jest to tym dotkliwsze, że wiemy z przekazów dotyczących innych osad, że norbertanie z klasztoru we Wrocławiu, właściciele sporej części naszej gminy, stosowali przynajmniej od XVI w. oznaczanie granic przy pomocy drzew i rowów granicznych („grenzbaume, grenzgraben")[4]. Brakuje nam dla naszej okolicy aż do 1 połowy XVIII w. opisów wsi i ich otoczenia. W rezultacie trudno z ułamków źródeł stworzyć obraz całościowy, oddający w szerszym zakresie sposób, w jaki swoje otoczenie postrzegali sami mieszkańcy. Nadzieję na dotarcie do informacji związanych bezpośrednio z postrzeganiem przez mieszkańców ich najbliższego otoczenia w zasadzie dają źródła dopiero z 3 ćwierci XVIII w. Wtedy bowiem, w latach 1723-1725, przygotowano spisy pól chłopskich wraz z ich nazwami w ramach przygotowywania przez administrację habsburską tak zwanego katastru karolińskiego.

Przy takim – zaskakującym, zważywszy na właścicieli tutejszych majątków (klasztory i biskup Wrocławia) – ubóstwie istotnych dla nas źródeł pisanych nadzieję na wzbogacenie obrazu postrzegania przestrzeni można by pokładać w dawnych mapach. Ale i tu zderzamy się ze względnym ubóstwem źródeł. Ówczesne ujęcia kartograficzne przygotowywane w dużej skali nie grzeszą szczegółowością. W dodatku specyficzne, równinne ukształtowanie terenu nie sprzyjało uszczegóławianiu map. W rezultacie dla czasów przed powstaniem regularnych, pomiarowych ujęć kartograficznych możemy jedynie z dużą ostrożnością podejmować tematy konstruowania map wyobrażonych interesującej nas przestrzeni przez jej mieszkańców i obserwatorów zewnętrznych. Że takie mapy dawni Ślązacy zamieszkujący te tereny posiadali,

[4] Archiwum Państwowe we Wrocławiu (dalej: AP Wr.), Rep. 67, nr 1855 (1577 r.).

nie ulega wątpliwości. Niestety, to, co istotne w życiu codziennym, tradycyjna nazwa pola, wzgórza, lasu czy strumienia, umykało oficjalnym komunikatom. Pozostały nam tylko odległe i przypadkowe echa rozrzucone w przekazach.

Kościół, targ, zagroda... Przestrzeń wiejska

W dokumentach dotyczących naszej okolicy najwcześniejsze wzmianki o wyodrębnionych elementach topografii dotyczą kościoła w Kostomłotach. W 1201 r. w bulli papieża Innocentego III dla opactwa św. Wincentego we Wrocławiu wspomniano, że obok innych majątków należy do niego również kościół św. Gotarda w Kostomłotach „wraz ze wsią”[5]. Dokonane w ten sposób oddzielenie wsi od lokalnego kościoła wynikało przede wszystkim z natury gospodarczej i prawnej dokumentu. Wieś Kostomłoty i znajdujący się w niej kościół były odrębnymi jednostkami z punktu widzenia dochodów, które przynosiły klasztorowi. Dla samych mieszkańców mogło to nie mieć większego znaczenia. Natomiast dla określonej grupy osób z zewnątrz istotnym było istnienie we wsi kościoła z odpowiednim uposażeniem, z którego przynajmniej część dochodów mogła stać się własnością kogoś innego niż właściciela samej wsi. Niewątpliwie też istniejący najpóźniej u schyłku XII w. kościół był identyfikowany przez okolicznych mieszkańców jako „starodawne” lub tradycyjne centrum ich życia religijnego. Poświadczone w XIV w. spory proboszcza Kostomłotów z proboszczami z Siemidrożyc wskazują, że przed powstaniem parafii w tej ostatniej wsi większość terenu dzisiejszej gminy – z wyłączeniem jej południowych krańców – znajdowała się w granicach wpływów, a później: parafii z centrum w Kostomłotach. Niewątpliwie więc kościół św. Gotarda był dobrze rozpoznawalnym elementem tutejszego krajobrazu.

Znaczącą rolę w przestrzeni lokalnej w XIII w. odgrywały zapewne dwory właścicieli, centra życia gospodarczego i administracyjnego. Sugeruje taki wniosek zmiana nazwy wsi Bogdanowo, która dokonała się około 1244 r. Wcześniej znana pod słowiańską nazwą „Bogdano”, w 1244 r. była wzmiankowana w dokumencie jako „Nova Curia”[6]. W późniejszym czasie źródła przekazywały niemieckojęzyczną wersję tej ostatniej nazwy, która utrzymała się do 1945 r. („Neuhof”). Jeszcze wcześniej, w 1240 r. książę Henryk II Pobożny nadał opactwu św. Wincentego przywilej osadzenia Niemców w „naszym dworze Zabłocie” („curia nostra in Zabloto”) na prawie takim, jak mają inne „wsie niemieckie” w majątku klasztoru[7]. Sam dokument lokacyjny nie wspominał już jednak o dworze, oddając klasyczne podziały ziemi na łany należące do sołtysa i chłopów[8]. Można więc przypuszczać, że owe „dwory” były specyficzną formą organizacji przestrzeni gospodarczej, właściwą na naszym terenie dla tradycyjnego, polskiego sposobu organizacji osadnictwa i gospodarki. Ich znaczenie mogło maleć wraz z wprowadzaniem nowych, wzorowanych na niemieckich form prawnych życia wsi. Jak jednak uczy przykład Bogdanowa, pamięć o „dworze” tworzącym wieś mogła przetrwać nawet rewolucję prawno-gospodarczą.

W późniejszych stuleciach kluczowymi punktami w przestrzeni wsi, a jednocześnie instytucjami życia administracyjnego, społecznego i gospodarczego pozostawały folwark, kościół, karczma i młyn. Oczywiście, nie występowały one w każdej ze wsi. Ich pojawianie się w źródłach ma – ponownie – charakter pragmatyczny. Nie wiemy więc, na ile określały one orientację mieszkańców w lokalnej przestrzeni (przykładowo położenie działki, domu lub drogi), na ile były zaś tylko jednostkami życia gospodarczego wymienianymi w tej funkcji w dokumentach. Warto jednak zauważyć, że dokumenty podkreślały ich odrębność od wsi widzianej jako całość. Przykładowo w 1360 r. Clara von Grzepkowicz przekazała bratu, Paschco von Grzepkowicz, prawa do wsi Jarząbkowic wraz z młynem „Synenckinmuhle” oraz prawem wypasu owiec[9]. Oczywiście, dokument przekazywał przede wszystkim specyficzne rozdzielenie źródeł dochodów. To jednak mogło prowadzić do tym wyraźniejszego postrzegania przez uczestników gry gospodarczej wsi jako bytu prawno-przestrzennego podzielonej na jednostki. Jednostki, które miały swój wymiar topograficzny, wyodrębniający je z punktu osadniczego jako pewnej całości.

Drugim obok młyna istotnym elementem życia społeczno-gospodarczego wsi były karczmy. Tu nie tylko spotykano się w celach towarzyskich, kupując piwo, a później także wódkę, ale też wymieniano produkty rzemiosł, upraw i hodowli. Potencjalnie był więc to punkt o dużym znaczeniu dla mieszkańców. W praktyce niewiele mamy poświadczeń sugerujących orientowanie wyobrażanej przestrzeni okolicy w kontekście karczmy. Dopiero powstałe w 1 połowie XVIII w. przekazy wielokrotnie odnoszą położenie majątków chłopskich we wsi Jenkowice względem tutejszej karczmy[10]. Ma to jednak związek z sąsiedztwem tych majątków z polami karczmarza lub samą karczmą. Trzeba jednak odnotować, że przy tej okazji nie zadowalano się podaniem nazwiska właściciela, jak to miało miejsce w przypadku zwykłych majątków kmiecych lub zagrodniczych, z którymi sąsiadowała interesująca nieruchomość. Zawsze wskazywano, że sąsiadem była karczma lub

[5] *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 1: *971-1230*, wyd. Heinrich Appelt, Josef Joachim Menzel, Köln 1963, nr 75, s. 48-49.

[6] *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 2: *1231-1250*, wyd. Winfried Irgang, Josef Joachim Menzel, Graz-Wien-Köln 1977 (dalej jako SUb. II), nr 275, s. 165-166.

[7] *Ibidem*, nr 181, s. 116.

[8] *Ibidem*, nr 193, s. 122-123.

[9] *Regesty Śląskie*, t. 5: *1360*, opr. Janina Gilewska-Dubis, Wrocław 1992, nr 5.

[10] AP Wr., Akta miasta Wrocławia, nr 10808 (dawny III 269), k. 37r-v.

związane z nią dobra. Nawet więc jeśli karczma nie była centrum świata wyobrażonego tutejszych chłopów, to miała swoją siłę oddziaływania.

W okresie nowożytnym spotykamy znany z innych lokalności, tradycyjny sposób identyfikacji położenia dóbr włościańskich w obrębie wsi poprzez dookreślenia ich położenia względem sąsiadów. Przykładowo w 1726 r. miała miejsce odnotowana dla Jenkowic sprzedaż gospodarstwa położonego między posiadłościami „Melher Mertin und Gottfrid Weissen”[11]. Choć ta forma organizowania przestrzeni wiejskiej po raz pierwszy występuje w tutejszych źródłach z 1 połowy XVIII w., to bardzo prawdopodobne – biorąc pod uwagę źródła z innych miejsc Śląska – że występowała ona tu także wcześniej. Ten sposób opisu przestrzeni gospodarczej występuje przede wszystkim w księgach sądowych wsi. Ich brak w odniesieniu do interesujących nas miejscowości nie pozwala określić precyzyjniej momentu pojawienia się tego zwyczaju w okolicy Kostomłotów. Można jednak założyć, że miało to miejsce w podobnym momencie, jak w innych, lepiej oświetlonych tego typu źródłami wspólnotach. Wspomniana wyżej wzmianka z Jenkowic pochodzi z zachowanego wyboru przekazów dotyczących obrotu nieruchomościami w tej wsi. Te zdarzenia tradycyjnie rejestrowały zaś księgi ławnicze wsi. A w nich, jak w przypadku wsi z okolic Żukowic, tego rodzaju opis przestrzeni znajdujemy najpóźniej w 1 połowie XVII w.[12]

Pełniejszy wgląd w strukturyzację przestrzeni ekonomicznej jednej wsi daje dokument z 1355 r. Dotyczy on sprzedaży przez mieszczanina wrocławskiego Heinricha Rote wsi Jarząbkowice. W skład tego majątku wchodziły folwark z polami o powierzchni siedmiu łanów, dwór z trzema ogrodami, młyn z należącymi do niego ogrodami, pastwiska na obu brzegach rzeki „Pulsnicz” (Pełcznica, dziś Strzegomka, do której wcześniej wpada Pełcznica) wraz z drogami prowadzącymi do młyna, 16 prętów nieuprawnej ziemi w sąsiedztwie Sikorzyc, przy folwarku Temchina von Seidlitza (Sidlicz) zwanym Galow. Do właściciela majątku należało prawo patronatu nad kościołem we wsi, wyższe i niższe sądownictwo oraz dochody królewskie z Karczyc[13]. Na uwagę zasługuje tu rozdzielenie dworu od folwarku jako odrębnych jednostek gospodarczych i prawnych, pomimo że obie wchodziły w skład majątku pańskiego. Odnotowano organizującą przestrzeń rolę rzeki. Była ona widziana jako swoista granica, skoro wyraźnie podkreślano, że pola interesujące obie strony leżą po obu jej brzegach. Podkreślono także szczególny status dróg wiodących do młyna, rzecz wcześniej niespotykana. Najwyraźniej w niektórych przypadkach prawo do szlaków komunikacyjnych budziło na tyle gorące emocje, że musiano je studzić, precyzując własność do nich. Nam zaś dając możliwość stwierdzenia istnienia specjalnego statusu przynajmniej części szlaków komunikacyjnych w przestrzeni wsi.

Wyżej wspomnieliśmy, że już w XIV w. istotną rolę identyfikacyjną w przestrzeni odgrywały rzeki. Oczywiście przede wszystkim dotyczyło to młynów. Ale wymienianie w dokumentach cieku wodnego i jego nazwy nawet w odniesieniu do młynów nie było ani konieczne, ani powszechne. Stąd nasze szczególne zainteresowanie budzi transakcja z 1315 r. Sołtys z Osieka, Tilo, za zgodą właściciela wsi, Siffrida von Barutha, sprzedał wówczas cystersom lubiąskim należący do niego „stary młyn” położony nad Pełcznicą (dziś Strzegomka), między Osiekiem i Bogdanowem. Z młynem związany był też pewien fragment ziemi, o którym znów pisano, że był położony „nad Pełcznicą”, a ponadto że był na nim założony rybnik[14]. Wydaje się, że to podkreślanie związków majątku z rzeką wynikało z faktu, że sama wieś Osiek leży w pewnej odległości od tego cieku (rzeka płynie około kilometra na południowy wschód od wsi). Młyn znajdujący się nad nim mógł być więc postrzegany jako podwójnie, nie tylko gospodarczo, ale też topograficznie wyodrębniony z przestrzeni wiejskiej. Formalnie związany z osadą, faktycznie był powiązany z rzeką.

Dalej niż granica wsi

Przechodząc od przestrzeni pojedynczych osad do ich kompleksów, należy odnotować próbę utworzenia na interesującym nas fragmencie księstwa wrocławskiego specjalnej jednostki administracyjno-gospodarczej. Dla tutejszej okolicy, a przynajmniej tej jej części, która znajdowała się pod wpływem opactwa św. Wincentego, funkcję centralną już w 1 połowie XIII w. odgrywały Kostomłoty. Nie tylko ze względu na wskazany wyżej aspekt kultowy, obecność kościoła parafialnego. Oto opat św. Wincentego z Wrocławia, przedstawiając w 1247 r. zasady lokacji dla wsi Pełcznica wskazał, że sposób płacenia czynszu przez osadników niemieckich będzie regulowany identycznie jak w Kostomłotach („sicut in Costmlot”)[15]. Podobnie w 1252 r. książę Henryk III zezwolił premonstratensom od św. Wincentego na lokację wsi Górzec koło Strzelina oraz Psie Pole (dziś część Wrocławia) „prawem niemieckim na takie prawo, jakie mają chłopi w Kostomłotach” („quod habet agricole in Costembloth/Costimlot”)[16].

[11] AP Wr., Akta miasta Wrocławia, nr 10808 (dawny III 269), k. 4r-5r.

[12] Przemysław Wiszewski, *Zrozumieć otoczenie. Postrzeganie przestrzeni gminy Żukowice przed początkiem XIX w.*, [w:] Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski, *Gmina Żukowice. Atlas*, s. 6-8.

[13] *Regesty Śląskie*, t. 3: *1355-1357*, opr. Janina Gilewska-Dubis, Wrocław 1990, nr 16.

[14] *Regesten zur schlesischen Geschichte. 1301-1315*, wyd. Colmar Grünhagen, Konrad Wutke, Breslau 1892 (=Codex Diplomaticus Silesiae, t. 16), nr 3464, s. 279.

[15] SUb. II, nr 355, s. 224.

[16] *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 3: *1251-1266*, wyd. Winfried Irgang, Graz-Wien-Köln 1984, nr 37, s. 37; nr 43, s. 40.

Kostomłoty były więc w tym czasie obecne w świadomości osób znających skomplikowane zapisy lokalnego prawa. A przynajmniej – w świadomości wrocławskich zakonników i tutejszego dworu książęcego.

Jednak Kostomłoty straciły z biegiem czasu swoją funkcję wzoru prawa niemieckiego. Książę Henryk IV, wydając w 1272 r. pozwolenie na lokację na prawie niemieckim wsi Czechy podkreślał, że ma ona się dokonać „tak, jak pozostałe wsie ich [zakonników – P.W.] koło Kostomłotów na wspomniane prawo zostały przeniesione”[17]. Z tego przykładu widać, że pomimo utraty funkcji źródła wzorca organizacji relacji społeczno-prawnych Kostomłoty w środowisku osób związanych z opactwem św. Wincentego nadal były wyraźnie rozpoznawalne jako punkt odniesienia w orientacji przestrzeni. Inicjatywa w tym zakresie najpewniej wyszła od wrocławskich zakonników. W 1271 r. opat Wilhelm określał warunki lokacji wsi Kilianów i wskazał, że powinna ona przyjąć „prawo niemieckie to jest średzkie (...) tak, jak zostały lokowane pewne nasze wsie na terytorium kostomłockim”[18]. Oznaczało to szczególne wyróżnienie osady w przestrzeni administracyjno-gospodarczej majątku klasztornego. Kostomłoty stawały się reprezentantem całego zespołu osad współtworzących pewną część domeny klasztornej. Ale to wyróżnienie było przejściowe. Już w XIV w. nie posiadamy wskazań jego praktycznego wykorzystywania. Jeśli przetrwało, to w wąskim kręgu zainteresowanych ekonomią klasztoru św. Wincentego. Nie wiemy też, czy sami mieszkańcy byli świadomi w średniowieczu tego szczególnego statusu swojej miejscowości w topografii okolicy.

Gospodarka i codzienność – 1 połowa XVIII w.

Przygotowywany przez urzędników habsburskich w latach 20. XVIII w. spis źródeł i wysokości dochodów mieszkańców wsi śląskich, zwany dziś katastrem karolińskim, zazwyczaj daje nam szansę wniknięcia w świat nazw polnych funkcjonujących ówcześnie w naszej okolicy. Dane zebrane w trakcie spisu odsłaniają najwcześniejszą, dostępną nam warstwę przestrzennej wyobraźni mieszkańców interesujących nas wsi. Wcześniejsze źródła co najwyżej wskazywały pewne ogólne zasady konstruowania wyobrażeń o przestrzeni. Dokumenty katastru karolińskiego przynoszą natomiast tysiące nazw pól wykorzystywanych równocześnie przez mieszkańców Śląska. To zaś pozwala nam określić pewne generalne prawidłowości związane z ich tworzeniem. Co z kolei prowadzi nas do pytania o generalne zasady kreowania wyobrażeń przestrzennych w życiu codziennym i w odniesieniu do najistotniejszego źródła dochodu zainteresowanych.

Nie oznacza to, że wszędzie mamy do czynienia z tego samego typu materiałem. Niestety, interesująca nas okolica została przedstawiona przez autorów zeznań podatkowych oraz cesarskich rewidentów w dość schematyczny sposób pod względem obowiązującej toponimii. W niektórych przypadkach spotykamy jedynie ogólne informacje dotyczące położenia pól. Przykładowo w odniesieniu do obsiewania pól przez mieszkańców Kostomłotów dowiadujemy się jedynie, że kmiecie obsiewali pola położone „w kierunku (*gegen*) Samborza, Sokolnik, Ujowa”[19]. Niestety, w przypadku zagrodników nie wskazano położenia ich pól, ogólnie wskazując, że korzystali z tych samych niw, co kmiecie, oraz własnych ogrodów[20]. A to o tyle ciekawe, że biorąc pod uwagę relację do wskazanych wyżej wsi, pola kostomłockie lokowane były wyłącznie na południe i południowy zachód od osady[21]. Kto zatem korzystał z pól położonych na północy i wschodzie? Wydaje się, że pozostanie to zagadką. Ta zaś staje się jeszcze bardziej intrygującą, jeśli spojrzymy na opis pól obsiewanych przez mieszkańców Zabłota. W ich przypadku były to pola położone w kierunku Samborza i Jakubkowic oraz przestrzeni zwanej „Harte” [22]. W tym ostatnim przypadku może chodzić o położoną na północny wschód od Zabłota, dziś zaginioną wieś obecną na mapie Wielanda z połowy XVIII w. (Hartau, zob. niżej). Takie rozłożenie niw wsi wskazywałoby na pominięcie przestrzeni między Kostomłotami i Zabłotem jako właściwej dla wykorzystania pod zasiew. Niestety, dokumenty katastru nie informują nas o przeznaczeniu tego terytorium, nie informują też o lokalnych nazwach polnych wokół obu wsi. Uderzające, że również w przypadku Wilkowa Średzkiego odnajdziemy schemat ułożenia pól chłopskich po jednej stronie wsi. W tym przypadku – północnej, bowiem obsiewano niwy w kierunku Chmielowa, Sikorzyc i Świdnicy Polskiej[23]. W Ilnicach (dziś przysiółek Ramułtowic) wskazywano na pole leżące w kierunku Świdnicy Polskiej, Karczyc i Kryniczna[24].

Także w Chmielnie jedynie związek z granicami sąsiednich wsi był wyznacznikiem położenia niw. Obsiewano pola na północ, zachód i południe od wsi – koło Bogdaszowic, Wilkowa Średzkiego i Pełcznicy[25]. W Lisowicach, wypełniając formularz dotyczący zasiewów, także podkreślono związek pól z granicami innych wsi. I tak obsiewano pola przy granicach z Bogdaszowicami, Chmielowem, Karczycami, Jarząbkowicami i Ramułtowicami. Ale jednocześnie dodawano nowe wyznaczniki położenia, przede wszystkim ogrody („przy ogrodzie zielarskim” – „an Krautgarten”, „przy ogrodzie pijawek”

[17] *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 4: *1267-1281*, wyd. Winfried Irgang, Köln 1988, nr 174, s. 125.

[18] „in territorio Cozzenbloth”, *ibidem*, nr 145, s. 104.

[19] AP Wr., Kataster Karoliński, nr 305, k. 558r-561v.

[20] *Ibidem*, k. 561v, 563v.

[21] *Ibidem*, k. 369r.

[22] AP Wr., Kataster Karoliński, nr 3, k. 6r-8v.

[23] AP Wr., Kataster Karoliński, nr 4, k. 202r.

[24] APWr., Kataster Karoliński, nr 6, k. 37r.

[25] APWr., Kataster Karoliński, nr 7, k. 266r-267r.

–„an Egelgarten") i drogi („przy drodze strzegomskiej" – „an Strigau Strasse", „przy drodze wyścigowej" – „an Rasen wege") lub połączenie kategorii („aż przez drogę przy ogrodzie pijawek" – „biss über die Strasse an Egelgarten")[26]. Rzadziej pojawiały się obiekty geograficzne – jak „śpieszące się jezioro" – „beim Eilen see" czy „sześciohalerzowa grobla" – „6 heller Graben"[27].

O ile geografia gospodarcza wskazanych wyżej wsi została opisana oględnie, to jeszcze mniej dowiadujemy się z opisu pól wsi Budziszów. Tu wskazano jedynie, że zasiewów dokonywano na Wielkim, Średnim i Małym Polach[28]. Podobnie w Siemidrożycach mówiono o „Górnym, Środkowym i Dolnym Polu" („Ober-, Mittel-, Nieder Feldt")[29]. Znów nie była to tutejsza specyfika. Podobne kategorie opisu w ramach katastru spotykamy także w innych rejonach Śląska i wypada przypuszczać, że był to schemat postrzegania rzeczywistości narzucany opisowi przez urzędników. Ale nie oddający specjalnie terminologii używanej przez tutejszych mieszkańców. Mieszaną wersję takiego opisu przestrzeni otrzymujemy w przypadku Karczyc, gdzie chłopi mieli obsiewać Wysokie, Średnie i Ilnickie („Illnisch Feldt", Illnisch – dziś Ramułtowice) pola[30].

Odrębnym przypadkiem jest Piersno. Tu odnajdziemy szereg niestandardowych określeń pól i ich położenia. Owszem i tu spotkamy „Przednią Sztukę (pola)" czy „Środkowe Pole". Ale oprócz nich obsiewano pola „w lesie, na wzgórzu" – „In hardte" oraz przy jego „przedniej, środkowej i tylnej" części („an die hinterhardte, Mittelhardte, Förderhardte"). W jednym przypadku wspomniano o zasiewach „między drzewem" – „zwischen dem holtz". Ponadto obsiewano pole „młyńskie" („Mühlfeldt"), „krótką sztukę" („Kurtze stuck") czy „drugą" i „trzecią krótką sztukę" („2., 3. kurtze stucke")[31]. Podobnie mieszane określenia odnajdziemy w Jarząbkowicach, gdzie obsiewano zarówno „Górne Pole", jak i pola położone koło Bogdaszowic i Łowęcic[32].

Jakkolwiek jednak nie patrzeć, w przekazach katastru rzuca się w oczy przekonanie tutejszych mieszkańców, że dla podziału przestrzeni lokalnej należy wykorzystywać przede wszystkim system niw, w których udział mieli poszczególni gospodarze. System, który funkcjonował w ścisłym związku z orientowaniem położenia tych niw względem sąsiednich osad. Niewielka liczba nazw specyficznych obiektów i pól nie wyklucza ich funkcjonowania w codziennej praktyce, między sąsiadami. Jednak brak wyraźnych dominant geograficznych – lasów, wzgórz, a nawet większych rzek, pozostawił jako jedyny element pewny dla lokalizacji ogólnych granic przestrzeni inne miejscowości. Znaczna zgodność schematu opisu przy różnych właścicielach poszczególnych wsi zdaje się wskazywać na tendencję generalną, odmienną od sytuacji w okolicy Głogowa, gdzie dla identyfikacji pól używano obok niw także nazw udziałów poszczególnych gospodarzy w tychże niwach[33].

Pierwsze mapy

Spośród miejscowości naszej gminy najwięcej uwagi autorzy przedpomiarowych map Śląska poświęcili Kostomłotom. Najprawdopodobniej wynikało to z faktu, że osada pojawiła się na najszerzej znanej renesansowej mapie regionu autorstwa Martina Helwiga. Wykonana około 1561 r. przedstawia

[26] APWr., Kataster Karoliński, nr 6, k. 337r-339r.
[27] *Ibidem*, s. 338v.
[28] APWr., Kataster Karoliński, nr 4, k. 248r.
[29] APWr., Kataster Karoliński, nr 7, k. 175r.
[30] APWr., Kataster Karoliński, nr 6, k. 91r.
[31] AP Wr., Kataster Karoliński, nr 6, k. 395r-397r.
[32] AP Wr., Kataster Karoliński, nr 7, k. 380r.
[33] P. Wiszewski, *op. cit.*, s. 10-16.

Il. 1. Mapa Śląska Marcina Helwiga (Erste Land=Charte vom Herzogthum Schlesien), odbicie z 1745 r. z klocka służącego do odbicia oryginału z 1561 r. BUWr., Oddział Zbiorów Kartograficznych, sygn. 2449 IV B, dostęp on-line przez Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego (http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/20779/edition, dostęp 25.08.2018).

najważniejsze miejscowości oraz cieki regionu[34]. Miniatury, którymi oznaczono osady, mówią niewiele o ich właściwym wyglądzie. Owszem, wskazują na istnienie w mieście klasztoru, kolegiaty czy młyna. Jednak wyciąganie z ich kształtu wniosków o rzeczywistej, ówczesnej panoramie miejscowości jest nieuprawnione. Tym niemniej należy odnotować, że Kostomłoty zostały przedstawione jako stosunkowo duża miejscowość. Przypisane jej przedstawienie odpowiada wielkością tym, które autor użył, oznaczając Kamienną Górę, Świerzawę czy Sobótkę. Bez związku z rzeczywistością przypisał nawet osadzie istnienie rzekomo otaczających ją murów obronnych. Bez wątpienia w oczach informatorów twórcy mapy Kostomłoty były małym miasteczkiem. Pomimo że w rzeczywistości nadal były dużą wsią.

Do ujęcia przyjętego przez Helwiga będą nawiązywać kolejni kartografowie Śląska, przede wszystkim Jonas Scultetus. Na jego mapie Dolnego Śląska funkcjonuje jednak nie tylko wyobrażenie Kostomłotów (Kostemblott), ale też Piotrowic (Peterwitz) i Piersna (Pirchen). Autor i w tym wypadku w odniesieniu do Kostomłotów posłużył się miniaturą odpowiadającą oznaczeniom miast. Była to miniatura identyczna jak te, jakich użył w przypadku Środy Śląskiej, Kątów Wrocławskich czy Sobótki.

[34] Oprócz prac cytowanych w poprzednich tomach serii dla poznania podstawowych zabytków śląskiej kartografii warto sięgnąć do syntetycznego opracowania Radosława Skryckiego, *Kartografia śląska*, [w:] Stanisław Alexandrowicz, Jarosław Łuczyński, Radosław Skrycki, *Historia kartografii ziem polskich od końca XVII*, Warszawa 2017, s. 313-326.

Il. 2. Fragment mapy Jonasa Scultetusa, Silesia Inferior. Sereniss. ac celsiss. (…), druk ok. 1644 r. BU Wr., Oddział Zbiorów Kartograficznych, nr 2483-IV.B., dostęp on-line przez Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego (http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/22451/edition/34206, dostęp 25.08.2018 r.).

Bardziej szczegółowe ujęcie prezentuje kolejna mapa Scultetusa, przedstawiająca księstwo wrocławskie. Tu w księstwie wrocławskim, okręgu średzkim oznaczono obok Kostomłotów (Kostimplotz) także wsie Piersno (Pirschen, Stusa), Samborz (Tschamerdorf), Jakubkowice (Iacopsdorf), Siemidrożyce (Schobekirch), Piotrowice (Gross Peterwitz), Zabłoto (Seewald, zniekształcenie właściwej, znanej z ówczesnych dokumentów nazwy „Sablath, Soblot"), Sobkowo (Sobkendorf), Wilków Średzki (Wilk), Świdnica Polska (Poltsch Sweinitz), Budziszów (Baudis), Sikorzyce (Mesendorf). W tym samym księstwie, lecz okręgu kąckim leżało Paździorno (Polsdorf). W księstwie świdnicki, okręgu strzegomskim, znajdowały się Osiek (Ossig), Bogdanów (Newhof), Mieczków (Motsche) i Wichrów (Weiche).

Mapa zasługuje na szczególną uwagę jako pierwsze dokładne przedstawienie zróżnicowania administracyjnego naszej okolicy: podzielonej między dwa księstwa i trzy okręgi najpewniej już w XIII w. wraz z przekazaniem Strzegomia księciu Bolkowi I Surowemu po śmierci Henryka IV Probusa (1290). Warto też odnotować specyficznie oznaczone koryto Pełcznicy w pobliżu Piotrowic, która miała tu utworzyć znacznych rozmiarów wyspę, płynąc w pobliżu wsi swoim północnym biegiem, któremu równolegle towarzyszył południowy. Rzeka łączyła swój bieg niedaleko za Piotrowicami. Uderza też znikoma liczba młynów zaznaczonych w naszej okolicy, co zdaje się korespondować z milczeniem źródeł w tym zakresie.

Il. 3. Jonas Scultetus, Ducatus Breslanus sive Wratislaviensis, druk ok. 1644 r. BU Wr., Oddział Zbiorów Kartograficznych, nr 2487-IV.B., dostęp on-line przez Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego (http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/27515/edition/34248/, dostęp 25.08.2018 r.).

Il. 4. Fragment mapy Friedricha Bernharda Wernera, Das Fürstenthum Bresslau zum Bresslauischen Ober-Amt gehörig z około 1750 r. BU Wr., Oddział Zbiorów Kartograficznych, nr 2491-IV.B, dostęp on-line przez Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego, (http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/27549/edition/36747, dostęp 26.08.2018 r.).

Autorem kolejnego ujęcia przestrzeni księstwa wrocławskiego był Friedrich Bernhard Werner. Jego praca drukiem ukazała się około 1750 r. Autor, najbardziej znany dzięki swoim licznym rysunkom przedstawiającym miasta i wsi śląskie, nie był szczególnie zainteresowany przydawaniem oryginalnych treści do wcześniejszych ujęć kartograficznych. W stosunku do mapy Scultetusa nie znajdziemy tu w zasadzie żadnych nowych informacji. Identyczna jest liczba ujętych wsi z naszej okolicy, formy zapisu ich nazw, brak sieci drogowej, redukcja sieci hydrograficznej. Ze względu na mniejszą staranność wykonania nieco odmienne jest rozmieszczenie względem siebie poszczególnych wsi. W gruncie rzeczy praca Wernera jest jedynie gorszej jakości wersją – bo nawet nie dokładną kopią – mapy księstwa wrocławskiego autorstwa Scultetusa.

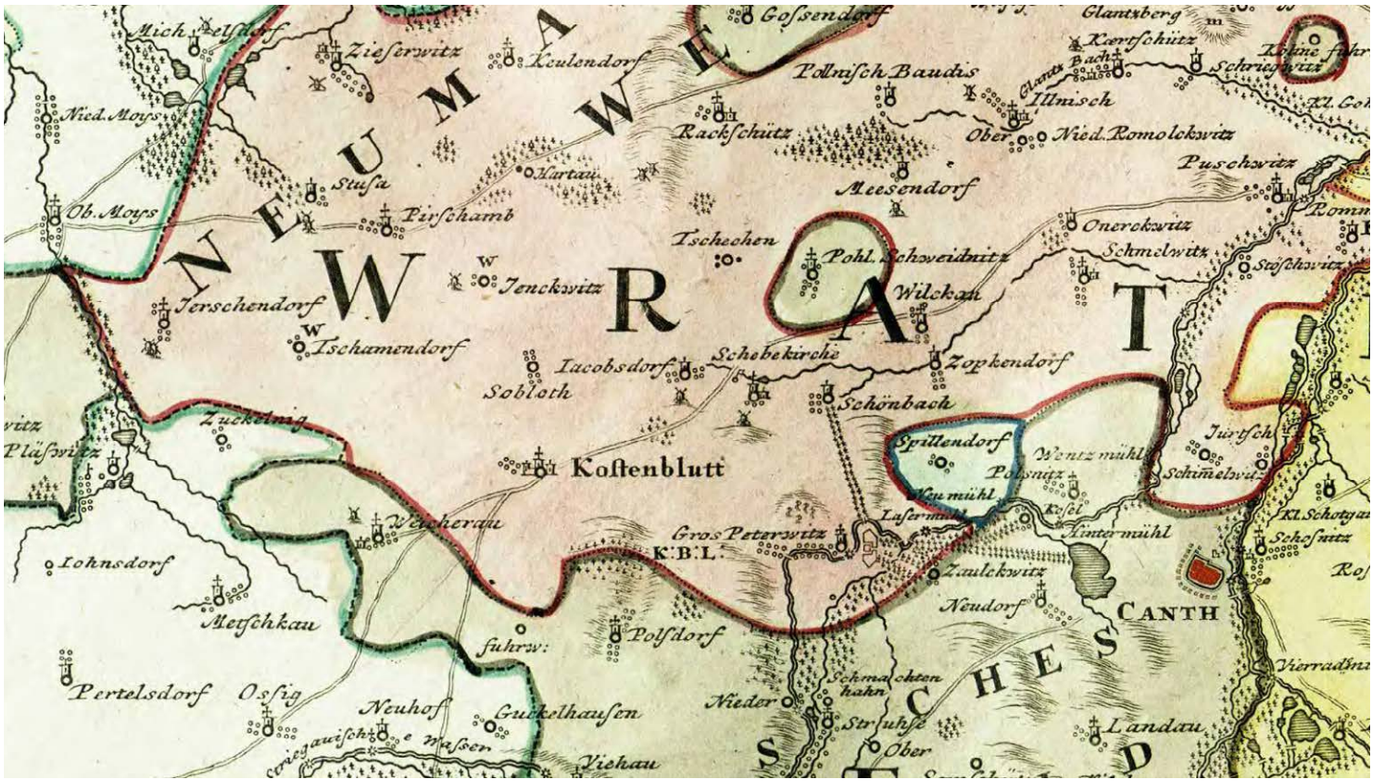
Naprawdę nowe w stosunku do pracy Scultetusa ujęcie kartograficzne księstwa wrocławskiego ukazało się dopiero po upływie blisko stu lat. Jego autorami byli dwaj oficerowie, a jednocześnie geometrzy. Właściwych pomiarów dokonał znajdujący się w służbie Habsburgów Johannes Wolfgang Wieland (?-1736), a jego obliczenie zostały sprawdzone przez oficera wojsk pruskich, Mattheusa von Schubartha (1723-1758). Rezultatem tych prac był atlas całego Śląska, który ukazał się drukiem w 1752 r. Na wchodzącej w skład atlasu mapie księstwa wrocławskiego odnajdziemy większość wsi naszej gminy. W okręgu średzkim oznaczono obok Kostomłotów (Kostenblutt) także wsie Piersno (Stusa, Pirschamb), Samborz (Tschamendorf), Jakubkowice (Iacobsdorf), Jankowice (Jenckwitz) Siemidrożyce (Schebekirche), Piotrowice (Gros Peterwitz), Zabłoto (Sobloth), Świdnica Polska (Pohl. Schweidnitz), Szymanowice (Schönbach), Czechy (Tschechen), Budziszów (Pollnisch Baudis), Sikorzyce (Meesendorf), Wilków Średzki (Wilckau), Sobkowice (Zopkendorf), Lisowice (Onerckwitz), Chmielów (Schmelwitz), Karczyce (Kaertschütz), Ramułtowice (Illnisch, Ober- i Nieder Romolckwitz). W tym samym księstwie, lecz okręgu kąckim, leżały Wichrów (Weicherau) i Październorno (Polsdorf). W księstwie świdnickim, okręgu strzegomskim znajdowały się Osiek (Ossig), Bogdanów (Neuhof), Godków (Guckelhausen), Mieczków (Metschkau). Wśród interesujących elementów przedstawienia wspomnijmy o oznaczeniu nieistniejącej dziś osady „Hartau", znanej nam już ze wskazanych wyżej określeń pól wsi Piersno. Leżała ona między Piersnem a Rakoszycami, ale w momencie tworzenia mapy była to jednodworcza osada położona w lesie. Biorąc pod uwagę zaznaczony obszar pól związany z tą osadą, mogła ona wcześniej mieć dużo większy zasięg. Do dziś nie zachował się ani po niej, ani po towarzyszącym jej lesie żaden ślad.

Na obszarze naszej gminy, w Kostomłotach, łączyły się dwa szlaki zmierzające do Wrocławia z księstwa świdnicko-jaworskiego – ze Strzegomia (przez Osiek i dodatkowym połączeniem z Wichrowem) oraz ze Świebodzic. Od Kostomłotów biegły one razem przez Siemidrożyce, Wilków Średzki i Lisowice. Z kolei przez Piersno przebiegał szlak biegnący z Jawora przez Luboradz, Jenków także do Wrocławia. I choć trudno tu mówić o rozbudowanej sieci dróg, to te obecne na jej terenie miały istotne znaczenie dla skomunikowania dużych ośrodków księstwa świdnickiego z Wrocławiem.

Po raz pierwszy możemy obserwować na mapach elementy krajobrazów naturalnego i gospodarczego. Wśród tych pierwszych zwraca uwagę kompleks leśny między Budziszowem i Sikorzycami, zachowany do dziś. Podobnie na współczesnej mapie znajdziemy zalesiony teren na południe od Piotrowic oraz na południe od wsi Osiek, Bogdanów, Godków. Nie zachował się natomiast żaden ślad niewielkiego obszaru zalesionego między Kostomłotami a Jakubowicami i Siemidrożycami, podobnie jak dużo większego lasu na północ od Październorna oraz małego koło Lisowic. Porównując tę mapę i współczesny stan zalesienia, można stwierdzić znaczące podobieństwo. Owszem, zasięg pól zwiększył się kosztem niedużych obszarów położonych wcześniej między poszczególnymi polami. Ale już wówczas teren naszej gminy był w zdecydowanej większości pozbawiony obszarów zalesionych. Wyjątkiem były tylko wspomnianej tereny koło Budziszowa – Sikorzyc oraz nadrzeczne obszary w południowej części interesującej nas lokalności.

Spośród elementów życia gospodarczego na mapie odnajdziemy młyny w Bogdanowie i Piotrowicach oraz wiatraki w Wichrowie, Piersnie (dwa), Jenkowicach, Jakubkowicach, Siemidrożycach, Sikorzycach, między Budziszowem i Ramułtowicami. Znikoma liczba młynów brała się ze słabo rozbudowanej sieci wodnej. Zwraca jednak uwagę, że niektóre osady położone nad ciekami, jak Budziszów i Ramułtowice czy Jakubkowice i Siemidrożyce, nie posiadały młynów, lecz wiatraki. Inną osobliwością gospodarczą naszej okolicy było istnienie w tym czasie winnicy położonej na wzgórzu na północ od Piotrowic, na zachód od drogi do Szymanowic. Dziś pozostałością po niej jest niewielkie, zalesione wzgórze.

Wreszcie na analizowanej mapie oprócz podziałów administracyjnych (księstwa i okręgi) po raz pierwszy zaznaczono elementy geografii własności. Wskazano na wsie należące do miasta Wrocław (Jankowice, Samborz) oraz biskupa wrocławskiego (Świdnica Polska). Co ciekawe, pominięto przynależność Osieka do klasztoru w Lubomierzu, a Bogdanowa do opactwa w Lubiążu. Nie są to więc dane pełne, ale stanowić mogą ciekawe uzupełnienie źródeł pisanych. Autorzy nie zaznaczyli na mapie granic parafii, wskazali jednak wsie, w których znajdowały się świątynie: Mieczków, Osiek, Bogdanów, Wichrów, Piersno, Kostomłoty, Październorno, Jakubkowice, Siemidrożyce, Świdnica Polska, Piotrowice, Wilków Średzki, Chmielowice. Nie wiemy natomiast, do którego z wyznań należały wspomniane świątynie.

Il. 5. Fragment mapy Principatus Silesiae Wratislaviensis exactissima Tabula Geographica..., wykonano na podstawie danych Johanna Wolfganga Wielanda (?-1736) sprawdzonych przez Mattheusa von Schubartha (1723-1758), mapa wydana sumptem stanów śląskich w 1739 r., wchodząca w skład Atlas Silesiae id est Ducatus Silesiae generaliter quatuor mappis nec non specialiter XVI mappis tot principatus repraesentantibus geographice exibitus, wydawcy Homanische Erben, Norymberga 1750 [właściwie: 1752], Centralna Biblioteka Geografii i Ochrony Środowiska Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, sygn. D 4833, dostępna cyfrowo w ramach Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych (RCIN), (http://rcin.org.pl/dlibra/docmetadata?id=2502&from=publication, dostęp 26.08.2018 r.).

Niewątpliwie niekorzystnym jest brak dokładnego przedstawienia naszej okolicy na mapach przygotowanych przez pruskiego oficera i kartografa Friedricha Christiana von Wrede wraz ze współpracownikami. Na przygotowanym 1753 r. ujęciu części północno-wschodniej Śląska arkusz 31 obejmuje Środę Śląską, ale pomija tereny na południe od niej, zaś arkusz 32 obejmujący Wrocław kończy się zachodzie na linii Ślęzy[35]. Z kolei ujęcie południowo-zachodniej części Śląska zawiera arkusz 42 potencjalnie obejmujący naszą okolicę, ale w rzeczywistości pomijający ja i koncentrujący się na terenach księstwa świdnickiego[36]. W rezultacie kolejne, precyzyjne ujęcie księstwa wrocławskiego i interesujących na ziem będzie miało miejsce dopiero w XIX w.

Podsumowanie

Z żalem pozostaje skonstatować, że bardzo niewiele potrafimy powiedzieć o postrzeganiu przestrzeni gminy Kostomłoty przed połową XVIII w. przez jej mieszkańców i osoby spoza tutejszych wsi. W źródłach odnajdziemy ślady mechanizmów konstruowania przestrzeni znanych z innych rejonów Śląska. Informacjami orientującymi przestrzeń w obrębie wsi były osoba właściciela działki lub sąsiadów danej nieruchomości, a także specyficzna instytucja sąsiadująca z nieruchomością – karczma, rzadziej młyn. W źródłach pisanych nie zanotowano generalnych, o szerszym wpływie na wyobraźnię przestrzenną punktów w otoczeniu miejscowości (dwór, kościół, rzeka, drzewo). Relacje zawarte w dokumentacji katastru z lat 1723-1725 są bardzo lakoniczne i sugerują dominację wspólnotowego opisu przestrzeni (niwy i sąsiednie wsie) nad bardziej spersonalizowanym (nazwy poszczególnych fragmentów niw).

Ubogie w treść ujęcia kartograficzne wskazują od XVI w. na wyjątkowy charakter Kostomłotów, które często oznaczano jako mające ten sam status co małe i średnie miasta w okolicy. Dzięki mapie Wielanda i Schubertha widzimy, że jedną z dominant tutejszego krajobrazu były wiatraki, wielokrotnie liczniejsze niż młyny. Uwagę informatorów Wielanda przykuło istnienie w okolicy Piotrowic znacznych rozmiarów winnicy. Autorzy mapy uchwycili też znaczny stopień deforestacji okolicy, w której lasy stanowiły znikomy procent powierzchni. Choć – jak widzieliśmy – nadal większy niż dziś. Poza tym jednak przestrzeń naszej lokalności jawi się jako mało interesująca dla obu kartografów. Położona między Środą Śląska, Kątami Wrocławskimi i Strzegomiem, zdominowana przez rolnictwo przestrzeń raczej nie przykuwała uwagi otoczenia.

[35] Fotokopia w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich, Gabinet Kartograficzny, sygn. 2285/B/ II. Oryginał w Staatsbibliothek zu Berlin. Preussischer Kulturbesitz.

[36] Fotokopia w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich, Gabinet Kartograficzny, sygn. 2283/B/ II. Oryginał w Staatsbibliothek zu Berlin. Preussischer Kulturbesitz.

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold

Kostomłoty[37] i okolice na mapach w XIX i XX wieku

Historyk odkrywa ślady przeszłości w zapisie szerokiego wachlarza źródeł. Dążąc do ustalenia faktów, które następnie składa w określony ciąg chronologiczny i obudowuje profesjonalną analizą oraz interpretacją, powinien odwołać się do różnorodnych rodzajów nośników pamięci. We wspomnianej bogatej gamie tych swoistych śladów przeszłości nie może zabraknąć również map. Są one szczególnie ważne w badaniach historyków regionalistów. Zdjęcia kartograficzne pozwalają zgłębić badaczowi interesującą go przestrzeń krajobrazu przyrodniczo-kulturowego zamkniętą klamrą czasu poprzez pryzmat odzwierciedlenia przeszłości. Zatrzymały one bowiem w swoim kadrze ważkie informacje na temat sieci osadniczej, struktury wewnętrznej poszczególnych miejscowości, schematu szlaków komunikacyjnych, cech charakteryzujących podstawy ekonomii regionu, infrastruktury gospodarczej czy stosunków własnościowych. Rzucone na tło krajobrazu przyrodniczego, pierwotnego determinantu swoistości regionu, stanowią nieocenioną bazę do analizy problematyki polityczno-administracyjnej, gospodarczej, społecznej czy kulturowej. Wspomniane zagadnienia znalazły swoje odzwierciedlenie również na mapach obrazujących procesy cywilizacyjne zachodzące w XIX i XX w. na obszarze wytyczonej obecnymi granicami gminy Kostomłoty[38]. Pragniemy podkreślić, że wśród nowych i najnowszych odnośnych zdjęć kartograficznych Kostomłoty zostały wskazane nader wyraźnie, w szczegółach wprost znakomicie, na mapie ilustrującej dolnośląskie zabytki sakralne[39].

Zdjęcia kartograficzne stanowią nieocenione źródło dla scharakteryzowania determinantów geograficzno-przyrodniczych decydujących o swoistości krajobrazu regionu. Ułożone w ciąg chronologiczny pozwalają prześledzić tendencje i procesy cywilizacyjne przekształcające wspomnianą przestrzeń. Kostomłoty wraz z okolicą położone są w obrębie Wysoczyzny Średzkiej (jej podstrukturą terytorialną jest Równina Kostomłotów) stanowiącej część mezoregionu Równiny Wrocławskiej[40]. W bezpośrednim sąsiedztwie tejże Równiny, nieco na południowy zachód od niej rozciągają się Wzgórza Strzegomskie[41].

Cechę charakterystyczną rzeźby terenu stanowi jej pofalowanie, a wysokości bezwzględne wahają się pomiędzy 130 a 180 m. n.p.m. Najwyższe wzniesienia obserwuje się przede wszystkim w południowo-zachodniej części gminy. Obok wysoczyzny w krajobraz (południowo-wschodni region) wpisane jest obniżenie dolinne z dominantą rzeki Strzegomki przepływającej m.in. przez Piotrowice i Bogdanów[42]. Tak scharakteryzowane położenie, ukształtowanie i rzeźbę terenu Kostomłotów wraz z okolicą wyświetlają zarówno historyczne (nr 1, 3, 6, 14, 19), jak i współczesne zdjęcia kartograficzne (25-29)[43].

Mapy odzwierciedlają również, nierzadko bardzo wnikliwie, cechy charakterystyczne krajobrazu hydrologicznego regionu. Największym ciekiem wodnym gminy jest rzeka Strzegomka (nr 1, 3, 31, 34, 37). Wzdłuż niej położone są główne tereny zalewowe. Dlatego też rzeka jest częściowo obwałowana (nr 31, 34). Pozostałe główne cieki wodne regionu to: Karczycki Potok (nr 31, 32, 35), Jarosławiec (nr 31, 39), Niesłusz (nr 31, 36), Potok Młyńsko (34), Średzka Woda (nr 31). Z wyjątkiem jednego fragmentu ostatniej ze wspomnianych

[37] W klasycznym opracowaniu prof. Stanisława Rosponda etymologia nazwy Kostomłoty została zaprezentowana następująco: „jest to XI-wieczna n. rod. miejscowości zamieszkanej przez ród Kostomłotów: Costinlot (!) 1149. Stały się one darem komesa – możnowładcy śląskiego, fundatora wielu kościołów i klasztorów, Piotra Włosta, na rzecz klasztoru św. Wincentego na Ołbinie Wrocławskim. Por. też 1193 r. Costomplat. Jeszcze w 1201 r. i 1208 są zapisy niezupełnie zniemczone, tj. Costomlot, ale już następne są silnie zgermanizowane: 1329 r. Chozzenplotz, 1346 r. Costinplocz, 1360 r. Coczemplocz. (…) Może to była nazwa kult., ewentualnie służebna, gdyż kostomłot oznaczał osobnika miażdżącego, mielącego kości zwierząt". Por.: Stanisław Rospond, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1984, s. 159-160. W późniejszym o lat kilkadziesiąt opracowaniu Mariana Ptaka napisano: „Polską osadę targową Kostomłoty (forum *Costomlot)* wymieniają (…) dokumenty z 1149 i 1193 r. W 1254 r. występuje wzmianka o *civitas Costoblot.* W późniejszym okresie Kostomłoty określa się także mianem *oppidum* [miasto – przyp. autorów]. Oznacza to, że miały one status miasteczka. W 1614 r. miało ono własnego burmistrza, wójta miejskiego, 4 przysiężnych i pisarza miejskiego. Dobrobyt miasteczka przerwała jednak wojna trzydziestoletnia. Prawa miejskie Kostomłotów odnowił w 1692 r. cesarz Leopold I, jednak po 1740 r. [tj. po przyłączeniu dotychczas habsburskiego Śląska do Królestwa Pruskiego – przyp. autorzy] spadły one do rangi miejsca targowego". Por.: Marian Ptak, *Powiaty dolnośląskie w podziałach terytorialno-administracyjnych od X do XX wieku*, [w:] *Dolny Śląsk. Podziały terytorialne od X do XX wieku*, red. Kazimierz Orzechowski, Dariusz Przybytek, Marian Ptak, Wrocław 2008, s. 206.

[38] *Studium wartości kulturowych gminy Kostomłoty*, www.kostomloty.pl/studium-wartosci-kulturowych-gminy-kostomloty.html [dostęp 1.12.2017]; *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Kostomłoty 2010-2016*, www.bip.kostomloty.pl/content.php?cms_id [dostęp 1.12.2017].

[39] Por.: *Dolny Śląsk. Mapa zabytków sakralnych*, oprac. Daniel Jończy, Jelenia Góra [br. d. wyd.]

[40] W starszym, ale i dziś wartościowym opracowaniu Wysoczyzna Średzka została scharakteryzowana jako „lekko falująca wysoczyzna moreny dennej z lokalnymi ciągami moren recenzyjnych i licznymi pagórkami kemowymi. Wzniesiona średnio około 125 m. n. p. m. o wysokościach względnych przekraczających 50 m stanowi [stan z końca lat 60. XX w. – przyp. autorów] prawie bezleśny obszar rolniczy". Por.: W. Walczak, *Obszar przedsudecki*, Warszawa 1970, s. 392; tab. V. pt. „Podział regionalny przedsudeckiego obszaru Dolnego Śląska" (wklejka między s. 384 a s. 385). W *Atlasie Śląska Dolnego i Opolskiego* teren, na którym są położone Kostomłoty, został określony mianem wysoczyzn morenowych. W tejże – jednej z najnowszych, kilkakrotnie wznawianych i bardzo znaczących publikacji – szeroko pojęty region, zawierający także Kostomłoty – został wskazany jako Równina Wrocławska wznosząca się pomiędzy 175 a 200 m n.p.m. Por.: *Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego*, red. Władysław Pawlak, Wrocław 1997, s. 19-20, 22-23.

[41] Por. m.in.: *Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego*, *op. cit.*, s. 25-26.

[42] Por.: *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 12; Jerzy Kondracki, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2009, s. 170-171.

[43] Por. też: *Powiat Średzki* [mapa, cykl „Dolnośląskie Powiaty"], skala 1:65 000, Wrocław [br. d. publ.].

rzek wszystkie pozostałe są uregulowane[44]. Na terenie gminy Kostomłoty należy odnotować obecność niewielkich zbiorników retencyjnych (nr 32, 39). W krajobrazie doliny rzeki Strzegomki obserwuje się występowanie stale podmokłych gruntów, ze szczególnym wskazaniem na okolice Piotrowic i Sikorzyc. Wspomniane zagadnienie zostało wyświetlone zarówno na mapach pochodzących sprzed 1945 r. (nr 8, 13), jak i współczesnych (nr 30, 31).

Artefakty kartografii są depozytariuszem informacji o krajobrazie przyrodniczym. Szata roślinna terenu gminy Kostomłoty waloryzowana jest jako wyjątkowo uboga w odniesieniu do regionu dolnośląskiego[45]. Wspomniane zjawisko stanowi konsekwencję wybitnie rolniczego charakteru tego terenu, bowiem użytki rolne współcześnie zajmują ponad 90% niezabudowanej przestrzeni gminy[46]. Do przemian ustrojowych, zapoczątkowanych w 1989 r., stopień uspołecznienia (czyli faktycznego upaństwowienia) gruntów sięgał tam 50-70%. Po upadku dotowanej gospodarki rolnej spółdzielczej i państwowej, a nawet już w ostatnich latach tzw. realnego socjalizmu odsetek gruntów w rękach prywatnych stopniowo sięgnął do 60%. W ostatnich dekadach generalnie traktowane użytki rolne na tym obszarze obejmowały 75-95% areału. W nim zaś grunty rolne zajmowały 90-100% powierzchni[47]. Problem ten wyświetlają w sposób bardzo czytelny zarówno mapy współczesne (nr 30), jak i historyczne (nr 1, 8).

Bardzo wysoki wskaźnik agraryzacji Kostomłotów i okolicy to następstwo odkrycia ich dla rolnictwa wiele wieków wcześniej (nr 1). Lasy i grunty leśne stanowią współcześnie zaledwie ok. 5,2-8% terenu gminnego[48]. Większe kompleksy zalesienia obejmują przede wszystkim dolinę rzeki Strzegomki na południe od Bogdanowa i Piotrowic (nr 2, 8, 11, 13, 28, 31). Są to głównie lasy łęgowe i grądowe. Fragmentarycznie większe skupiska zadrzewione rozproszone są także wśród dominanty pól i łąk (nr 2, 13, 28, 30)[49]. Mowa tu m.in. o terenach między Budziszowem a Sikorzycami oraz na północny zachód od Piersna[50]. Tutaj dominują przede wszystkim dąb z domieszką jesionu, świerka, topoli oraz olszy (nr 28). Symbolicznie w kompleksy leśne wpisują się drzewa iglaste[51].

Wskazując na koncentrację zieleni występującej na terenie gminy Kostomłoty, nie można pominąć również faktu obecności tutaj zabytkowych parków dworskich, niestety dziś w większości zdewastowanych. Występują one m.in. w Bogdanowie, Jarząbkowicach, Piotrowicach,, Ramułtowicach, Sikorzycach i Wilkowie Średzkim[52] (nr 13, 30, 31).

Wybitnie rolniczy charakter gminy w głównej mierze determinowany jest wysoką waloryzacją gleb regionu[53]. Dominują tu role brunatne, które zwartym pasem rozciągają się przez obszary należące do następujących wsi: Piersno, Jenkowice, Zabłoto, Jakubkowice, Siemidrożyce, i Szymanowice. Czarne ziemie to przede wszystkim okolice Mieczkowa, Paździorna, pomiędzy Samborzem i Kostomłotami oraz na północ od Wilkowa Średzkiego. Obszar położony wzdłuż głównych cieków wodnych, np. Strzegomki naznaczony jest obecnością mad rzecznych. Pozostała część gminy to przede wszystkim gleby płowe. Osadzając region gminy Kostomłoty w klasyfikacji bonitacyjnej gruntów ornych należy stwierdzić, iż usytuowane są one w ok. 70% w klasach najwyższych, tzn. od I do III (nr 30) [54]. Jakość gleby determinuje jej przydatność rolniczą. 55% gruntów ornych określana jest jako bardzo dobra i dobra (przede wszystkim południowa część regionu). Obok wysoko waloryzowanych ziem wpływ na tak dobrą ocenę mają również korzystne warunki agroklimatyczne, rzeźba terenu oraz stosunki wodne. Wegetacja roślinna na tym terenie trwa około 230 dni, poczynając od około 20 marca. Trzeba jednak pamiętać, że są to oceny sprzed niemal dekady, siłą rzeczy nie odnoszące się do postępujących w latach ostatnich zmian klimatycznych. Na tych ziemiach występuje najwyższa w Polsce „średnia roczna temperatura powietrza" – + 9 stopni C"[55].

W profesjonalnych ocenach ostatniej dekady rejon Kostomłotów został określony jako obszar „konkurencyjnego rolnictwa" i „wysokiego potencjału rolniczego". O wysokim poziomie gospodarki rolnej na tych terenach świadczył i świadczy fakt, iż odłogi oraz ugory obejmują bardzo mały areał[56]. Wspomniane ziemie stanowią doskonałą bazę do upraw roślin mających wysokie wymagania. Na terenie Równiny Kostomłotów miała i ma miejsce zdecydowana dominacja upraw pszenicy. Znajduje się także na niej sporo zasadzeń buraków cukrowych. Na polach obecny jest również rzepak, kukurydza oraz w niewielkim stopniu ziemniaki[57].

W wieku XIX oraz w kolejnych dziesięcioleciach dwudziestego stulecia do 1945 r. rozwój miejscowego rolnictwa determinowany był gospodarką folwarczną, w rękach której znajdowała się większość gruntów ornych oraz użytków

[44] *Studium uwarunkowań*, *op. cit.*, s. 12.
[45] *Ibidem*, s. 14.
[46] *Ibidem*.
[47] *Atlas Rolnictwa Polski*, red. Jerzy Bański, Warszawa 2010, s. 8, 17, 21, 35, 37, 42, 48, 50-51, 56, 58, 64.
[48] *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 14.
[49] *Ibidem*.
[50] *Ibidem*, s. 29.
[51] *Ibidem*.
[52] *Ibidem*, s. 14.
[53] Stanisław Białousz, *Gleby*, 1:2 500 000, [w:] *Atlas geologiczny Polski*, red. Jerzy Nawrocki, Anna Becker, Warszawa 2017, s. 138-139; *Narodowy atlas Polski*, red. Stanisław Leszczyński, Wrocław 1973-1978, s. 56, 66-67.
[54] *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 28.
[55] *Atlas rolnictwa Polski*, *op. cit.*, s. 8, 17, 21, 35, 37, 42, 48, 50-51, 56, 58, 64.
[56] *Ibidem* (wszystkie strony).
[57] *Ibidem*, s. 80, 86, 88-89, 91; *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 28.

zielonych regionu. W krajobraz Bogdanowa, Budziszowa, Chmielowa, Godkowa (przysiółek Osieczyna), Jakubkowic, Jarząbkowic, Karczyc (przysiółek Pustynka), Lisowic, Październa, Piersna, Piotrowic, Samborzyc, Siemidrożyc, Sikorzyc, Szymanowic, Sobkowic oraz Wilkowa Średzkiego zostały wpisane zespoły folwarczne nierzadko powiązane z kompleksami pałacowo-parkowymi[58]. Wspomniany fakt w pełni wyświetliły również zdjęcia kartograficzne (nr 2, 4, 6, 8, 14, 16, 19).

Ważnym elementem zapisu rzeczywistości ekonomicznej wspomnianego okresu zatrzymanego w mapach jest odzwierciedlenie urządzeń, bez których nie mógłby funkcjonować tamtejszy przemysł spożywczy. Mowa tu głównie o wiatrakach i młynach oraz gorzelniach i cukrowniach. Krajobraz gospodarczy regionu uzupełniały cegielnie (nr 2, 4, 8, 13).

Doskonałe warunki upraw sprzyjały rozwojowi hodowli zwierząt. Na tym obszarze wyraźnie dominowała produkcja bydła rzeźnego (przede wszystkim krzyżówka holenderska oraz rasa śląska). Wspomniana specjalizacja była na przełomie wieku XIX i XX wizytówką folwarków w Jakubkowicach, Kostomłotach, Piersnie, Październie, Samborzu, Siemidrożycach, Świdnicy Polskiej[59]. Obok wspomnianej gałęzi dobrze reprezentowana była także hodowla bydła mlecznego. Wskazać należy tu głównie majątki w Kostomłotach, Październie i Piersnie, które gros swoich dochodów uzyskiwały ze sprzedaży mleka[60]. Efektem tej specjalizacji było funkcjonowanie serowarni w majątku w Kostomłotach i Samborzu[61]. Na tym tle bardzo symbolicznie obecna była w regionie hodowla trzody chlewnej (Siemidrożyce). W owiele większym zakresie występowały zaś owczarnie (m.in. Jakubkowice, Piersno)[62]. Podobny trend obserwowany był również w okresie po pierwszej wojnie światowej do 1945 r. Jedyną różnicą było może większe zainteresowanie hodowlą trzody chlewnej, choć ta raczej nigdy nie zdobyła dominacji nad ukierunkowaniem tutejszego rolnictwa na produkcję bydła rzeźnego oraz krów mlecznych[63].

Po drugiej wojnie światowej charakter rolniczy gminy Kostomłoty został nadal w pełni utrzymany, z tą różnicą, iż w krajobraz regionu zostały wpisane na dziesiątki lat Państwowe Gospodarstwa Rolne (dalej PGR) – „wizytówki" gospodarki socjalistycznej. Ich obecność w strukturze ekonomicznej gminy zapisały również mapy (nr 25-29). Wspomniane gospodarstwa funkcjonowały w Bogdanowie, Budziszowie, Chmielowie, Czechach, Jarząbkowicach, Lisowicach, Mieczkowie i Wilczkowie Średzkim. Po 1989 r. nastąpił upadek PGR-ów. Jak wspominaliśmy wyżej, obecnie największy procent właścicieli gruntów stanowią osoby fizyczne zarządzające gospodarstwami rolnymi (nr 30).

Teren gminy Kostomłoty charakteryzuje się stosunkowo równomiernym rozmieszczeniem siatki osadniczej w obrębie wspomnianej jednostki administracyjnej (nr 21-23). W jej centrum znajdują się następujące miejscowości: Kostomłoty, Piersno, Zabłoto, Wilków Średzki, Piotrowice. Najważniejszy ośrodek lokalny części południowo-wschodniej to miejscowość Karczyce. Południowy zespół miejscowości skoncentrowany jest wokół Mieczkowa, Osieka i Października (nr 25-29). Większość wsi gminy wykazuje historyczne ukształtowanie układu osadniczego. W krajobrazie regionu dominują przede wszystkim typowe ulicówki. Wspomniany rodzaj reprezentują m.in. Budziszów, Chmielów, Godków, Jarząbkowice, Jenkowice, Lisowice, Piersno, Samborz, Samsonowice, Siemidrożyce, Sikorzyce, Wichrów, Wilków Średzki oraz Zabłoto[64]. Nieregularny układ wielodrożnicowy obecny jest w przypadku Bogdanowa[65]. Wielodrożnicą są również Karczyce, podobnie jak i Piotrowice charakteryzujące się dodatkowo złożonym układem topograficznym[66]. Cechy wspomnianego schematu fragmentarycznie wykazuje także Październo[67]. Specyfika typów układów osadniczych została w pełni utrwalona na kartach map, zarówno w odniesieniu do zdjęć kartograficznych sprzed 1945 r. (nr 2-8, 11, 12, 14, 15, 18, 19), jak i późniejszych (nr 25-29).

Podejmując problematykę osadniczą gminy należy zauważyć, iż aż sześć wsi zachowało zabytkowy układ przestrzenny (nr 2, 8, 25-29)[68]. Są to przede wszystkim Kostomłoty – osada targowa z układem zabudowy koncentrującej się wokół rynku, poza którego obszarem rozchodzi się ona promieniście wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych wiodących do Środy Śląskiej, Strzegomia i Kątów Wrocławskich (nr 2, 8, 25-29)[69]. W tym miejscu wymienić należy również Mieczków, Osiek, Piersno, Piotrowice oraz Świdnicę Polską (nr 2, 8, 25-29)[70]. W pozostałych miejscowościach gminy, co prawda w wymiarze fragmentarycznym, można wskazać na układy ruralistyczne. Równocześnie należy zauważyć, iż zasadniczym czynnikiem wpływającym na zakłócenie pierwotnych schematów osadniczych po II wojnie światowej było

[58] *Studium wartości*, *op. cit.*, s. 26, 36, 41-43, 57-58, 60, 66, 76-77, 83, 134, 158-160, 169-170, 185-194, 231-232, 239-240, 244, 249, 253, 277-278.

[59] *Handbuch des Grundbesitzes im Deutschen Reiche*, red. P. Ellerholz, t. 1: *Das Königreich Preussen*, VI. *Lieferung: Die Provinz Schlesien*, Berlin 1880, s. 582-585, 588-593.

[60] *Ibidem*, s. 584-585, 588-589, 592-593.

[61] *Ibidem*, s. 584-585, 592-593.

[62] *Ibidem*, s. 582-583, 590-591.

[63] *Landwirtschaftliches Adressbuch der Rittergüter, Güter und grösseren der Provinz Schlesien (Nieder- und Oberschlesien) und Anhang Hultschiner Ländschen*, wyd. R. Strauch, Leipzig 1921, s. 136-159.

[64] *Studium wartości*, *op. cit.,* s. 36, 41-43, 66, 72, 134, 167, 231-232, 235, 238, 244, 266, 275, 283.

[65] *Ibidem*, s. 26.

[66] *Ibidem*, s. 76-77, 180.

[67] *Ibidem*, s. 158-160.

[68] *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 22.

[69] *Studium wartości*, *op. cit.,* s. 86.

[70] *Ibidem*, s. 139, 148, 167, 180, 258.

powstanie i funkcjonowanie w wielu miejscowościach gminy wspomnianych PGR-ów. W sposób poważny obecność tego rodzaju przedsiębiorstw naruszyła historyczne ukształtowanie krajobrazu przestrzennego (nr 25-29) [71].

Zaprezentowane w *Atlasie* mapy topograficzne pozwalają nie tylko na ukazanie pewnych elementów przestrzeni osadniczej w formie sieci, ale również w odniesieniu do niemieckiego zdjęcia kartograficznego tzw. Meßtischblattu (mapa stolikowa) czy polskich przykładów, umożliwiają także na fragmentaryczne zobrazowanie struktury zabudowy mieszkalnej i instytucjonalnej (nr 2, 4, 6, 8, 14, 15, 25-29). W ujęciu historycznym mogą być również bardzo przydatne dla wskazania zmian zachodzących w wieku XIX i XX w odniesieniu do struktury majątkowej Kostomłotów i okolicy, wyznaczanych do 1945 r. chociażby siecią pałaców jako siedzib właścicieli ziemskich (nr 2, 3, 4). Tak jak w przypadku wielu obszarów gruntownych przemian politycznych, społecznych, ekonomicznych i kulturowych także i tu zakończenie II wojny światowej oznaczało i w tym zakresie zapoczątkowanie nowej ery.

Zdjęcia kartograficzne są cennym źródłem historycznym w sposób wybitny nadający się do obserwacji przemian modernizacyjnych na obszarze komunikacji. Z jednej strony odzwierciedlają siatkę dróg ujętą w bardzo konkretnym momencie czasu, z drugiej ułożone w dłuższej przestrzeni chronologicznej (tu w okresie XIX-XX w.) pozwalają prześledzić dynamikę zmian modernizacyjnych na tym obszarze. Tak też jest w przypadku terenów obecnej gminy Kostomłoty (nr 1, 3, 4, 8, 9-14, 16, 17, 19, 20, 21-23).

Na mapach z początku wieku XIX widać, iż zasadnicza konstrukcja drogowej siatki komunikacyjnej regionu oparta była na szlaku wiodącym z Wrocławia do Kostomłotów i dalej na południe Śląska (nr 1). Poczynając od pierwszych lat dziewiętnastego stulecia, obserwuje się trend do wytyczania nowych dróg. Na mapie powiatu średzkiego z 1828 r. uwidoczniony został szlak komunikacyjny łączący Piersno, Jenkowice, Jakubkowice z główną drogą prowadzącą do Kostomłotów i Wrocławia czy Świdnicę Polską z Wilkowem Średzkim (nr 4). Przemiany modernizacyjne 2 połowy XIX stulecia oraz wieku XX wyraźnie zagęściły mapę regionu. Rozbudowie uległy nie tylko główne ciągi komunikacyjne, ale wytyczono również szereg lokalnych szlaków łączących tak większe miejscowości, jak pomniejsze wsie i osady, podnosząc równocześnie (aczkolwiek nie we wszystkich oczywiście przypadkach) ich standard (nr 8, 9, 11, 12, 13, 14, 19).

Całkowicie nową jakością w krajobrazie regionu stała się autostrada, która na stałe wpisała się w niego od września 1936 r. (nr 19, 20). Z jednej strony Kostomłoty wraz z okolicą otrzymały szybkie połączenie z największymi ośrodkami miejskimi Śląska, takimi jak Wrocław, Legnica, czy regionem górnośląskim[72]. Równocześnie jednak doszło do rozluźnienia wytworzonych przez dziesiątki lat powiązań lokalnych pomiędzy Kostomłotami jako główną osadą regionu a wsiami leżącymi na południe od niego, czyli Mieczkowem, Osiekiem czy Październiorem, które z czasem zaczęły coraz bardziej pełnić rolę ośrodków centralnych dla najbliższych miejscowości. Zarazem, zdaniem analityka sprzed lat kilkunastu, Kostomłoty są znakomicie położone komunikacyjnie[73]. W rzeczywistości wspomnianą miejscowość omijają istotne projekty modernizacyjne. Trasa ekspresowa S3 idąca z Pomorza Zachodniego przebiega w okolicach Legnicy, trasa ekspresowa S5 dociera z Poznania do północnej części Wrocławia i jak na razie tam się kończy. Nie zmienia to faktu, iż położenie Kostomłotów w ciągu bardzo intensywnie wykorzystywanej autostrady A4 stawia przed włodarzami miejscowości potencjalnie wielkie możliwości.

Tak jak we współczesnej siatce osadniczej gminy Kostomłoty, tak i w drogowej strukturze komunikacyjnej zachowane zostały relikty historycznych szlaków komunikacyjnych. Warto wskazać tu chociażby na połączenia Jakubkowic drogami historycznymi z Październiorem i Czechami (nr 4, 8, 27)[74]. Mapy wyświetlające kompozycję siatki komunikacyjnej regonu stanowią również ważną bazę informacji odnośnie do dodatkowych elementów towarzyszących zjawisku podróżowania. W odniesieniu do wieku XIX były to np. karczmy, które kierowały swoją ofertę przede wszystkim do podróżnych. Przykładem takiego obiektu może być wspomniany przybytek zlokalizowany na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych regionu w latach 20. XIX w. Wrocław –Kostomłoty i Jakubkowice – Piersno (nr 4). O tego rodzaju obiektach nie zapomniano również w odniesieniu do powojennych zdjęć kartograficznych, czego przykładem może być mapa turystyczna okolic Wrocławia z 1959 r., na której zaznaczono gospody, np. w Kostomłotach (nr 24). Na niej odnotowano również obecność urzędów pocztowych w Karczycach, Świdnicy Polskiej, Kostomłotach, czy przystanków autobusowych (Wichrów, Zabłoto, Kostomłoty, Chmielów, Świdnica Polska, Wilków Średzki, Piersno, Jenkowice).

W 1843 r. w regionalną siatkę komunikacyjną wpisana została kolej w postaci linii łączącej Wrocław ze Świebodzicami[75]. W tym miejscu należy jednak odnotować fakt,

[71] *Studium uwarunkowań*, *op. cit.,* s. 22.

[72] *Turystyczny atlas Polski*, red. Tomasz Kaliński, Katarzyna Kucharczuk, Warszawa 2011, s. 63.

[73] Napisał on, bardzo subiektywnie, iż przez teren gminy Kostomłoty „przebiegają najważniejsze w kraju szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym: autostrada A4 Berlin – Wrocław – Lwów i droga krajowa nr 5 Wrocław – Jelenia Góra – Praga. Skrzyżowanie tych szlaków tworzy w Kostomłotach węzeł drogowy łączący Wrocław z Legnicą, Świdnicą i Zagłębiem Miedziowym". Por.: Marek Szpyra, *Powiat średzki*, [w:] *Dolny Śląsk 1945 – Dolny Śląsk 2005*, red. Bogdan Cybulski, Wrocław 2006, s. 456.

[74] *Studium wartości*, *op. cit.,* s. 60.

[75] *Handbuch des Grundbesitzes*, *op. cit.,* s. 579; *Atlas linii kolejowych w Polsce*, oprac. meryt. Ryszard Stankiewicz, koncepcja, oprac. graficzne Marcin Stiasny, Rybnik 2010, s. F3.

iż ani Kostomłoty, ani inne wsie obecnej gminy nie zostały w sposób bezpośredni kolejowo skomunikowane ze Śląskiem. Najbliższa stacja znajduje się bowiem dopiero w Kątach Wrocławskich(nr 9, 10, 11, 21, 40)[76].

Zdjęcia kartograficzne stanowią nieocenione źródło wiedzy na temat przekształceń administracyjnych. Wiek XIX na ziemiach wchodzących w skład państwa pruskiego stał pod znakiem zakrojonych na dużą skalę reform administracyjnych. W 1815 r. powołano do życia prowincję śląską wraz z jej podziałem na okręgi rejencyjne i powiaty. Kostomłoty wraz z okolicznymi wioskami znalazły się w jej granicach. Równocześnie tereny te zostały włączone do dwóch powiatów. Kostomłoty wraz z większością wsi znalazły się w granicach powiatu średzkiego. Do wyjątków należały Godków, Osiek, Mieczków oraz Bogdanów stanowiące część powiatu strzegomskiego. Obydwie jednostki powiatowe wchodziły w skład rejencji wrocławskiej[77]. Stan ten praktycznie utrzymał się aż do końca I wojny światowej (nr 1, 3-7). W 1919 r. w Niemczech miała miejsce reforma administracyjna, w wyniku której Śląsk został podzielony na dwie prowincje: dolnośląską i górnośląską. Kostomłoty znalazły się w pierwszej z wymienionych, nie zmieniając przynależności powiatowej (nr 13, 18)[78]. W 1936 r. nastąpiła likwidacja powiatu strzegomskiego. W związku z tym wsie Bogdanów, Godków, Mieczków i Osiek zostały włączone do powiatu średzkiego[79]. Ponowne powstanie jednej prowincji śląskiej nastąpiło dopiero w 1938 r., aby ulec kolejnemu rozbiciu na część dolnośląską i górnośląską w 1940 r.[80]

W historii Kostomłotów XIX w. zapisał się zmianą statusu administracyjnego. Po przejęciu Śląska przez Prusy w XVIII stuleciu miejscowość traciła sukcesywnie na znaczeniu i przekształcała się stopniowo, aczkolwiek nieuchronnie, w osadę targową, gdzie targi odbywały się dwa razy do roku. W 1875 r. ostatecznie straciła prawa miejskie[81].

Przełom w podziale administracyjnym Śląska wyznaczył 1945 r., kiedy to nastąpiły głębokie przeobrażenia geopolityczne jako konsekwencja II wojny światowej. Ówczesne, niemieckie prowincje śląskie stały się integralną częścią państwa polskiego. W wyniku decyzji Rady Ministrów z 1946 r. wyróżniono dwie jednostki podziału administracyjnego, tzn. województwo wrocławskie i województwo śląskie[82]. Kostomłoty wraz z okolicą (tu wszystkie wioski ujęte w tekście) znalazły się w pierwszym z wymienionych, będąc równocześnie częścią tylko jednego powiatu – średzkiego (nr 21, 22, 23)[83]. Równocześnie władze polskie wprowadziły nową definicję gminy. W okresie niemieckim każda osada tworzyła osobny organizm gminny. Po 1945 r. został zapoczątkowany proces tworzenia gmin zbiorczych skupiających kilka wsi. W tym też okresie Kostomłoty otrzymały status centrum gminy[84]. W latach 1950-1975 omawiany tu region nie zmienił przynależności wojewódzkiej (nr 24)[85]. Kolejna wielka reforma administracyjna kraju przeprowadzona w latach 1975-1976 oznaczała dla Kostomłotów i okolicy włączenie ich do województwa wrocławskiego[86]. W tym samym czasie nastąpiła likwidacja powiatów. Ostatnie przekształcenie administracyjne regionu miało miejsce w 1999 r. Kostomłoty wraz z okolicą stały się częścią województwa dolnośląskiego (nr 40)[87].

Zmiany administracyjne, a przede wszystkim geopolityczne znalazły swoje odzwierciedlenie również w krajobrazie toponomastycznym Kostomłotów i okolicy. Szczególną wagę dla badań osadniczych mają nazwy miejscowe i polne, w nich to bowiem jak w zwierciadle odbija się ewolucja zamieszkującej region ludności, tak w warstwie cywilizacyjnej, jak i przemian językowych[88].

Interesujący materiał toponomastyczny zawierają mapy zgromadzone w niniejszym atlasie w odniesieniu do Kostomłotów i okolic w wieku XIX i XX (nr 1, 2, 3, 18-20, 21-23, 25-29)[89]. Jak już wspomniano, jednym z czynników wpływających na zmiany krajobrazu nazewniczego regionu były przekształcenia administracyjne. W tym konkretnym przypadku należy wskazać nie tylko na wspomnianą problematykę w odniesieniu do wielkich jednostek, ale przede wszystkim małych. Wspomnieć tu trzeba rok 1928, kiedy to doszło do połączenia części wsi. Mowa tu o Budziszowie i Sikorzycach, Ilnicy i Ramułtowicach oraz Wilkowie Średzkim i Sobkowicach (patrz tabela 1)[90].

Wyświetlone na zdjęciach kartograficznych nazwy niosą na sobie, w określonych przypadkach, znamię słowiańskiego osadnictwa w regionie na przestrzeni wieków. Po dojściu

[76] *Atlas linii kolejowych Polski*, *op. cit.*, s. F3, F4.

[77] Kazimierz Orzechowski, *Śląsk w przeszłości i jego terytorialne podziały*, [w:] Kazimierz Orzechowski, Dariusz Przybytek, Marian Ptak, *op. cit.*, s. 84-87.

[78] *Ibidem*, s. 90-91.

[79] *Studium wartości*, *op. cit.,* s. 25, 53, 139, 147; Marian Ptak, *op. cit.*, s. 206-207.

[80] K. Orzechowski, *op. cit.*, s. 92-93.

[81] *Studium wartości*, *op. cit.,* s. 85.

[82] *Ibidem*, s. 92-93.

[83] *Ibidem*.

[84] M. Ptak, *op. cit.*, s. 205-207.

[85] K. Orzechowski, *op. cit.*, s. 93-96.

[86] *Ibidem*, s. 93-96.

[87] *Ibidem*, s. 97.

[88] Dariusz Przybytek, *Nazewnictwo miejscowe źródłem w regionalnych badaniach geograficzno-historycznych Śląska*, [w:] *Nazwa dokumentem przeszłości regionu. Tom poświęcony Wielkiemu Profesorowi Stanisławowi Rospondowi*, red. Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Wojciech Kucharski, Wrocław 2010, s. 117-122; A. Moepert, *Die Ortsnamen des Kreises Neumarkt in Geschichte und Sprache nach alten und neuen Kreisgrenzen*, Breslau 1935.

[89] *Przewodnik toponimiczny*, cz. I: *Zbieranie nazw w terenie*, oprac. autorskie Janusz Golaski, Warszawa 2002; cz. II: *Opracowywanie językowe nazw*, oprac. autorskie Ewa Wolnicz-Pawłowska, Wanda Szulowska, Warszawa 2003; cz. III: *Stosowanie i rozmieszczanie napisów na mapach*, oprac. autorskie Wiesław Ostrowski, Paweł Kowalski, Warszawa 2004; S. Rospond, *Słownik etymologiczny...*

[90] *Studium wartości*, s. 36, 275.

Tabela 1. Proces przemian toponomastycznych w XX w. na terenie obecnej gminy Kostomłoty

Obecna nazw polska	Nazwa niemiecka przed objęciem władzy przez nazistów	Nazwa niemiecka wprowadzona po „chrzcie" nazistowskim (jeśli uległa zmianie)
Bogdanów	Neuhof	-
Budziszów	Polnisch Baudis; od 1928 r. Baudis Meesendorf	-
Chmielów	Schmellwitz	-
Czechy	Tschechen	od 1936 r. Erlenhein
Godków	Guckelhausen	-
Ilnica	Illnisch; od 1928 r. Illnisch-Romolkwitz	-
Jakubkowice	Jakobsdorf	-
Jarząbkowice	Schriegwitz	-
Jenkowice	Jenkwitz	-
Karczyce	Kertschütz	-
Kostomłoty	Kostenblut	-
Lisowice	Onerkwitz	-
Mieczków	Metschkau	-
Osieczyna	Hochvorwerk	-
Osiek	Ossig	-
Październorno	Pohlsdorf	-
Piersno	Pirschen	od 1937 r. Pirschen/Pirschen-Stusa
Piotrowice	Gross-Peterwitz	-
Pustynka	Wüstung	-
Ramułtowice	Romolkwitz; od 1928 r. Illnisch-Romolkwitz	od 1936 r. Ramfeld
Samborz	Tschammendorf	-
Samsonowice	Spillendorf	-
Semidrożyce	Schöbekirch	-
Sikorzyce	Meesendorf; od 1928 r. Baudis-Meesendorf	-
Sobkowice	Zopkendorf; od 1928 r. Wilkau-Zopkendorf	-
Stoszów	Stusa	Od 1937 r. Pirschen-Stusa
Szymanowice	Schönbach	-
Świdnica Polska	Polnisch Schweinitz	Od 1939 r. Schweinitz bei Kanth
Wichrów	Weicherau	-
Wilków Średzki	Wilkau; od 1928 r. Wilkau-Zopkendorf	-
Wnurów	Karslberg	-
Zabłoto	Sablath	Od 1939 r. Gräbendorf

Źródło: Stanisław Rospond, *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej według uchwał Komisji Ustalania Nazw Miejscowych pod przewodnictwem Stanisława Sikorskiego*, Wrocław-Warszawa 1951; *ibidem*, cz. II niemiecko-polska. *Uzupełnienia*, Wrocław-Warszawa 1951; *Studium wartości*; J.G. Knie, *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht aller Dörfer, Flecken, Städten und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien*, Breslau 1830 i 1845.

do władzy w Niemczech nazistów stały się one celem ataków i akcji urzędowego wyrugowania ich z przestrzeni toponomastycznej regionu oraz równoczesnego zastąpienia nazwami niemieckimi. We wspomniane działania obok kadry urzędniczej zaangażowano również naukowców, w tym przede wszystkim germanistów, językoznawców, historyków i archeologów[91]. Kulminacja akcji zastępowania słowiańskich nazw miejscowych niemieckimi chrztami urzędowymi na Dolnym Śląsku przypadła na lata 1936-1938[92] (nr 19, 20). Kolejną cezurę w historii przekształceń toponomastycznych regionu wyznaczył rok 1945 inaugurujący nowy polski rozdział w dziejach ziemi kostomłockiej[93]. Procesy polonizacyjne na obszarze nazewnictwa znalazły swoje odzwierciedlenie również w treści map (nr 21-23). W tabeli zamieszczono przykłady wspomnianych przemian wyświetlonych na zdjęciach kartograficznych dotyczących Kostomłotów i okolicy.

Portret Kostomłotów i okolicy wyłaniający się ze zdjęć kartograficznych zebranych w niniejszym atlasie ukazuje obraz żyznej ziemi, która swoje podstawy ekonomiczne buduje na bogactwie płynącym z rolnictwa. Ono to w dużej mierze determinowało przez wiek XIX i pierwsze dziesięciolecia wieku XX również krajobraz kulturowy regionu, w który wpisane były liczne zespoły pałacowo-ogrodowe oraz folwarczne będące nie tylko wizytówką ich właścicieli, ale także elementem wzbogacającym dziedzictwo architektoniczne poszczególnych wsi. Mapy stanowiące podstawę publikacji dla wspomnianego okresu są swoistym dowodem na to, iż oparcie na gospodarce rolnej Kostomłotów i okolicy było efektem wielowiekowego procesu zapisanego tak w przestrzeni środowiska naturalnego (m.in. niski wskaźnik zalesienia), jak i historii miejsca. Determinanty przemian modernizacyjnych ziem niemieckich przełomu wieku XIX i XX definiowane poziomem urbanizacji i uprzemysłowienia przez długi czas odzwierciedlały się tutaj jedynie w podnoszeniu poziomu technicyzacji prac gospodarskich czy wprowadzaniu nowinek ułatwiających codzienną egzystencję. Zasadniczym elementem, który w pełni wyświetlają mapy niniejszego atlasu, świadczącym o obecności typowych, dla wskazanego tu okresu, przemian modernizacyjnych, był rozwój siatki komunikacji drogowej oraz podnoszenie jej standardu. Przypieczętowaniem tej tendencji było pojawienie się w latach 30. XX w. w krajobrazie okolic Kostomłotów autostrady.

Po 1945 r. w nowej rzeczywistości geopolitycznej omawianego tu regionu rolnictwo nadal było wpisane w jego charakter. Niestety przez długie lata nowe władze nie potrafiły wykorzystać jego ogromnego potencjału, a co gorsze, podejmowanymi działaniami przyczyniały się do degradacji miejscowego krajobrazu kulturowego. Działające do przełomu lat 80. i 90. XX w. PGR-y były niewydajne ekonomicznie. Wpisane w historyczną przestrzeń osadniczą skutecznie ją niszczyły i degradowały.

Na szczęście do dnia dzisiejszego przetrwało wiele reliktów tak przestrzeni osadniczej, jak i komunikacyjnej regionu. Zatrzymane w kadrze zdjęć kartograficznych, po mimo głębokich przemian geopolitycznych Śląska, w tym Kostomłotów i okolicy, stanowią świadectwo pewnej ciągłości idei miejsca determinowanego bardzo wyraźną specyfiką jego krajobrazu przyrodniczego i gospodarczego, którego wizytówkę stanowi wciąż rolnictwo.

[91] Krzysztof Demidziuk, *Wpływ archeologii nazistowskiej na zmiany nazw miejscowych w prowincji dolnośląskiej – wybrane przykłady*, [w:] *Nazwa*, s. 191-219.

[92] Karol Fiedor, *„Sukcesy" gauleitera Wagnera czyli jak usuwano ślady polskości na Śląsku*, Katowice 1985; Baumgart, *Die Flurnamen im Kreise Neumarkt*; nadbitka z „Jahrweiser für den Kreis Neumarkt", 1941, s. 82-84.

[93] Joanna Nowosielska-Sobel, *„Matecznik sprzeczności?" Spór o „właściwe nazwy" na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej w świetle prasy regionalnej*, [w:] *Nazwa*, s. 221-237.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Państwowe we Wrocławiu,
Akta miasta Wrocławia
Kataster Karoliński
Rep. 67

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu
Oddział Zbiorów Kartograficznych

Zakład Narodowy im. Ossolińskich
Gabinet Kartograficzny, sygnatury: 2283 / B/ II, 2285 / B/ II.

Źródła drukowane

Regesten zur schlesischen Geschichte. 1301-1315, wyd. Colmar Grünhagen, Konrad Wutke, Breslau 1892 (=Codex Diplomaticus Silesiae, t. 16).

Regesty Śląskie, t. 3: *1355-1357*, opr. Janina Gilewska-Dubis, Wrocław 1990.

Regesty Śląskie, t. 5: *1360*, opr. Janina Gilewska-Dubis, Wrocław 1992.

Schlesisches Urkundenbuch, t. 1: *971-1230*, wyd. Heinrich Appelt, Josef Joachim Menzel, Köln 1963.

Schlesisches Urkundenbuch, t. 2: *1231-1250*, wyd. Winfried Irgang, Josef Joachim Menzel, Graz-Wien-Köln 1977.

Schlesisches Urkundenbuch, t. 3: *1251-1266*, wyd. Winfried Irgang, Graz-Wien-Köln 1984.

Schlesisches Urkundenbuch, t. 4: *1267-1281*, wyd. Winfried Irgang, Köln 1988.

Źródła kartograficzne

Atlas historyczny Polski. Śląsk w końcu XVIII wieku, t. 2, red. Julian Janczak, cz. 1: *Mapy*, Wrocław 1984; cz. 2: *Komentarz*, Wrocław 1984.

Atlas linii kolejowych Polski, oprac. meryt. Ryszard Stankiewicz, koncepcja, oprac. graficzne Marcin Stiasny, Rybnik 2010.

Atlas rolnictwa Polski, red. Jerzy Bański, Warszawa 2010.

Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego, red. Władysław Pawlak, Wrocław 1997.

Atlas środowiska geograficznego Polski, red. Stefan Kozłowski i in., Warszawa 1994.

Atlasy, mapy i globusy Eugeniusza Romera. Katalog, oprac. Barbara Przyłuska, red. Jerzy Ostrowski, Lucyna Szaniawska [Studia i Materiały z Dziejów Kartografii XVIII], Warszawa 2004.

Białousz Stanisław, *Gleby 1:2 500 000*, [w:] *Atlas geologiczny Polski*, red. Jerzy Nawrocki, Anna Becker, Warszawa 2017, s. 138-139.

Dolny Śląsk. Mapa zabytków sakralnych, oprac. Daniel Jończy, Jelenia Góra [br. d. wyd.].

Narodowy atlas Polski, red. Stanisław Leszczycki, Wrocław 1973-1978.

Powiat Średzki (cykl: „Dolnośląskie Powiaty"), skala 1:65 000, Wrocław [br. d. publ.].

Turystyczny atlas Polski, red. Tomasz Kaliński, Katarzyna Kucharczuk, Warszawa 2011.

Województwo jeleniogórskie legnickie wałbrzyskie wrocławskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa 1:500 000, Warszawa-Wrocław 1984-1985.

Wzgórza Strzegomskie. Mapa turystyczna 1:60.000, Warszawa-Wrocław 1984.

Opracowania

Baumgart, *Die Flurnamen im Kreise Neumarkt*; nadbitka z „Jahrweiser für den Kreis Neumarkt", 1941, s. 82-84.

Czapliński Marek, Kaszuba Elżbieta, Wąs Gabriela, Żerelik Rościsław, *Historia Śląska*, red. Marek Czapliński, Wrocław 2002.

Demidziuk Krzysztof, *Wpływ archeologii nazistowskiej na zmiany nazw miejscowych w prowincji dolnośląskiej – wybrane przykłady*, [w:] *Nazwa dokumentem przeszłości regionu. Tom poświęcony Wielkiemu Profesorowi Stanisławowi Rospondowi*, red. Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Wojciech Kucharski, Wrocław 2010, s. 191-219.

Dolny Śląsk. Monografia historyczna, red. Wojciech Wrzesiński, Wrocław 2006.

Dolny Śląsk. Śląsk Opolski, red. Jerzy Błędowski, Roman Janusiewicz, Wrocław 2007/2008.

Dolny Śląsk 1945 – Dolny Śląsk 2005, red. Bogdan Cybulski, Wrocław 2006.

Fiedor Karol, *„Sukcesy" gauleitera Wagnera czyli jak usuwano ślady polskości na Śląsku*, Katowice 1985.

Handbuch des Grundbesitzes im Deutschen Reiche, red. P. Ellerholz, t. 1: *Das Königreich Preussen*, VI. Lieferung: *Die Provinz Schlesien*, Berlin 1880.

Janczak Julian, *Zarys dziejów kartografii śląskiej*, Opole 1976.

Kondracki Jerzy, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2009.

Knie Johann Georg, *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht aller Dörfer, Flecken, Städten und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien*, Breslau 1830 i 1845.

Konias Andrzej, *Kartografia topograficzna państwa i zaboru pruskiego od II połowy XVIII wieku do połowy XX wieku*, Słupsk 2010.

Landwirtschaftliches Adressbuch der Rittergüter, Güter und grösseren der Provinz Schlesien (Nieder- und Oberschlesien) und Anhang Hultschiner Ländschen, wyd. R. Strauch, Leipzig 1921.

Moepert Adolf, *Die Ortsnamen des Kreises Neumarkt in Geschichte und Sprache nach alten und neuen Kreisgrenzen*, Breslau 1935.

Nowosielska-Sobel Joanna, *„Matecznik sprzeczności?" Spór o „właściwe nazwy" na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej w świetle prasy regionalnej*, [w:] *Nazwa dokumentem przeszłości regionu. Tom poświęcony Wielkiemu Profesorowi Stanisławowi Rospondowi*, red. Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Wojciech Kucharski, Wrocław 2010, s. 221-237.

Nowosielska-Sobel Joanna, Strauchold Grzegorz, Wiszewski Przemysław, *Gmina Lubawka. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2015 (=Historia obok. Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 5).

Nowosielska-Sobel Joanna, Strauchold Grzegorz, Wiszewski Przemysław, *Gmina Świerzawa. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2016 (=Historia obok. Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 2).

Nowosielska-Sobel Joanna, Strauchold Grzegorz, Wiszewski Przemysław, *Gmina Żukowice. Atlas materiałów i źródeł historycznych*, Wrocław 2018 (=Historia obok.: Studia z dziejów lokalnych / History next to. Local past studies, 8).

Orzechowski Kazimierz, Przybytek Dariusz, Ptak Marian, *Dolny Śląsk. Podziały terytorialne od X do XX wieku*, Wrocław 2008.

Przewodnik toponimiczny, cz. I: *Zbieranie nazw w terenie*, oprac. autorskie Janusz Golaski, Warszawa 2002; cz. II: *Opracowywanie językowe nazw*, oprac. autorskie Ewa Wolnicz-Pawłowska, Wanda Szulowska, Warszawa 2003; cz. III: *Stosowanie i rozmieszczanie napisów na mapach*, oprac. autorskie Wiesław Ostrowski, Paweł Kowalski, Warszawa 2004.

Przybytek Dariusz, *Kartografia historyczna Śląska XVIII--XX w.*, Wrocław 2002.

Przybytek Dariusz, *Nazewnictwo miejscowe źródłem w regionalnych badaniach geograficzno-historycznych Śląska*, [w:] *Nazwa dokumentem przeszłości regionu. Tom poświęcony Wielkiemu Profesorowi Stanisławowi Rospondowi*, red. Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Wojciech Kucharski, Wrocław 2010, s. 117-122.

Rospond Stanisław, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1984.

Rospond Stanisław, *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej według uchwał Komisji Ustalania Nazw Miejscowych pod przewodnictwem Stanisława Srokowskiego*, cz. 1, Wrocław-Warszawa 1951; cz. 2 niemiecko-polska; uzupełnienia, Wrocław-Warszawa 1951.

Rymut Kazimierz, *Nazwy miast Polski*, Wrocław 1987.

Skrycki Radosław, *Kartografia śląska*, [w:] Stanisław Alexandrowicz, Jarosław Łuczyński, Radosław Skrycki, *Historia kartografii ziem polskich od końca XVII*, Warszawa 2017, s. 313-326.

Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski, red. Maria Irena Mileska, Warszawa 1998.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Kostomłoty 2010-2016, www.bip.kostomloty.pl/content.php?cms_id [dostęp 1.12.2017].

Studium wartości kulturowych gminy Kostomłoty, www.kostomloty.pl/studium-wartosci-kulturowych-gminy-kostomloty.html [dostęp 1.12.2017].

Walczak Wojciech, *Obszar przedsudecki*, Warszawa 1970.

Wytyczak Roman, *Między Scultetusem a Flemmingiem. Obraz Śląska na mapach od lat 30. XVII w. do lat 30. XIX stulecia*, [w:] *Znowuż „z kuferkiem i chlebakiem…". Tom poświęcony Wielkiemu Uczonemu Julianowi Janczakowi*, red. Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Wrocław 2014, s. 69-80.

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski

Kostomłoty Commune. The atlas of historical materials and resources. Summary

As it was the case with previous *Atlas* volumes developed within the framework of the project *Śląsk ojczysty* (Silesian Motherland), here the authors also bring closer to the Reader the perception of the space forming today's commune shared by its former inhabitants and people from the outside. We also provide all those interested with the collection of the most representative measurement maps from the 19th – 20th century, pointing in the comment to the characteristic of changes that the landscape of the commune was undergoing at that time.

Kostomłoty commune is located between the towns of Środa Śląska in the North, Kąty Wrocławskie in the East and Sobótka in the South, ca. 30 km to the West from Wrocław.

The surface of the commune is mainly covered with fields (88%) and forests take up as little as 8%. This state was shaped already in the 17th century. Both cartographic as well as written resources demonstrate that already at that time, forests did not play any major role in the perception of local space and it must have looked similarly in the 15th-16th century. Among other natural elements, watercourses (Strzegomka River, also called Pełcznica) appear only marginally in descriptions and on maps. Descriptions of the village are dominated by references to plot owners and less frequently the institutions of social and economic life (churches, mills, inns). In the 18th century, basic determinant of spatial division was for the immediate surroundings of the village constituted by so called niwas – fields shared by the entire commune. Even if they were divided into sections farmed by subsequent landlords, tax registers did not include the names of these individual fragments (in contrast to the case of Lubawka and Żukowice communes).

The portrait of Kostomłoty and the neighbouring areas emerging from cartographic images of the 19th-20th century presents fertile land used for farming purposes. Economic landscape shaped in this way also used to determine cultural landscape of the region, with different castle and garden as well as farming complexes inscribed in it, constituting not only representative property for its owners, but also an element enriching architectural heritage of subsequent villages. Maps dating back to this period prove that basing the functioning of the community of Kostomłoty and its surroundings on agricultural economy resulted from historical shape of its natural environment (among others low afforestation rate). Modernization determinants of German lands at the turn of the 19th and 20th century defined by the level of urbanization and industrialization were here for a long time reflected only under the form of increasing technical advancement of farming works or introducing new solutions facilitating everyday life. Crucial element, fully depicted by the maps included in the present *Atlas*, which proves the presence of modernization activities typical for the period quoted herein, consisted in the development of road transport network and in increasing its standard. This trend was confirmed by the occurrence of a motorway in the landscape of the area of Kostomłoty in the 1930s. Together with the development of agricultural processing industry, we notice the disappearance of small mills, characteristic for the landscape of the 17th-18th century. However, they are not replaced by big industrial mills. Including Silesia within the borders of the Polish State after the year 1945 did not change much in the landscape of the area itself. The changes concerned the forms of agricultural economy, i.e. bringing to life State Agricultural Farms (PGR), which took over the majority of farming land. In turn, after 1989, agricultural fields gradually passed on to individual farmers of moderate means. Nevertheless, these changes did not undermine the specificity of the local landscape, for centuries dominated by crops.

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold, Przemysław Wiszewski

Gemeinde Kostomłoty. Atlas der Materialien und historischen Quellen. Zusammenfassung

Wie im Fall der letzten *Atlas*-Bände, die im Rahmen des Projekts *Śląsk ojczysty (Die schlesische Heimat)* verfasst wurden, versuchten auch hier die Autoren dem Leser die Sichtweise näher zu bringen, mit der die früheren Bewohner und Außenstehende den Raum betrachteten, der die heutige Gemeinde bildet. Wir stellen zudem den interessierten Lesern eine Auswahl der repräsentativsten Maßstabkarten aus dem 19.-20. Jh. zur Verfügung und weisen dabei im Kommentar auf die Charakteristika des Wandels hin, dem die Landschaft der Gemeinde in jener Zeit unterzogen wurde.

Die Gemeinde Kostomłoty liegt zwischen den Städten Środa Śląska im Norden, Kąty Wrocławskie im Osten und Sobótka im Süden, rund 30 km westlich von Wrocław entfernt. Die Gemeindefläche besteht überwiegend aus Ackerland (88%), während die Wälder nur 8% der Flächen ausmachen. Dieses Verhältnis entstand schon im 17. Jh. Sowohl kartografische als auch schriftliche Quellen weisen darauf hin, dass die Wälder schon damals und höchstwahrscheinlich auch im 15.-16. Jh. keine allzu große Rolle in der Wahrnehmung der hiesigen Landschaft spielten. Was die anderen Naturelemente betrifft, so finden in den Beschreibungen und auf den Karten nur marginal Fließgewässer Erwähnung (Fluss Strzegomka, auch als Pełcznica bezeichnet). In den Beschreibungen der Dörfer überwiegen Hinweise auf Grundstücksbesitzer, seltener auf Institutionen des sozialen und wirtschaftlichen Lebens (Kirchen, Mühlen, Dorfschenken). Im 18. Jh. galten als die wichtigsten Parameter zur Aufteilung der Fläche in der unmittelbaren Dorfumgebung die Flure, d.h. Felder der gesamten Gemeinde. Sie waren zwar in Bereiche aufgeteilt, die von den einzelnen Landwirten bestellt wurden, doch in den Steuerverzeichnissen hatten diese individuellen Teile keine eigenen Namen (anders als im Fall der Gemeinden Lubawka und Żukowice).

Das Bild von Kostomłoty und seiner Umgebung, das sich in den kartografischen Aufnahmen des 19.-20. Jh. abzeichnet, bringt den fruchtbaren Boden zur Geltung, der für landwirtschaftliche Zwecke benutzt wurde. Die auf diese Weise gestaltete wirtschaftliche Landschaft prägte auch die Kulturlandschaft der Region, in der zahlreiche Garten- und Schlossanlagen sowie Gutshöfe zu finden waren, die nicht nur als Visitenkarte ihrer Besitzer fungierten, sondern eine Bereicherung des architektonischen Erbes der einzelnen Dörfer darstellten. Wie die Landkarten aus dem erwähnten Zeitraum belegen, war die landwirtschaftliche Grundlage der Gemeinschaft von Kostomłoty und Umgebung das Ergebnis der historischen Gestaltung des natürlichen Raumes (u.a. niedriger Anteil an Waldflächen). Die Determinanten des Modernisierungswandels der deutschen Gebiete um die Wende des 19. zum 20. Jh., definiert durch den Grad an Urbanisierung und Industrialisierung, spiegelten sich hier für lange Zeit lediglich in der Verbesserung der Technisierung der landwirtschaftlichen Arbeiten und Einführung von Neuerungen zur Optimierung des Alltags wider. Das wesentliche Element, das in den Landkarten des vorliegenden *Atlas* vollständig zur Geltung kommt und für das Vorhandensein der für den hier genannten Zeitraum typischen Modernisierungswandel spricht, war die Entwicklung des Straßennetzes und die kontinuierliche Verbesserung dessen Standards. Den Höhepunkt dieser Tendenz bildete schließlich die Autobahn, die in der Landschaft um Kostomłoty in den 1930er Jahren errichtet wurde. Gleichzeitig mit der Entwicklung der industriellen Verarbeitung der landwirtschaftlichen Erzeugnisse beobachten wir das Verschwinden der kleinen Windmühlen, die für die Landschaft des 17.-18. Jahrhunderts charakteristisch waren. Sie werden jedoch nicht von großen Industriemühlen ersetzt. Der Anschluss Schlesiens an das Gebiet des polnischen Staates nach 1945 brachte keine sichtbaren Änderungen im Landschaftsbild der Gegend. Die Änderungen bezogen sich auf die Form der Landwirtschaft, genauer gesagt auf die Gründung der Staatlichen Landwirtschaftsbetriebe, die den Großteil der Ackerflächen übernahmen. Nach 1989 wiederum wurden die Ackerflächen schrittweise von mittelständischen einzelnen Landwirten übernommen. Diese Änderungen bedeuteten jedoch keinen Eingriff in die jahrhundertealte Charakteristik der vom Ackerbau beherrschten Landschaft.

Indeks

B

Bogdanów 4, 5, 6, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 37, 73, 77, 95
Budziszów 4, 8, 9, 11, 14, 15, 17, 71, 75, 91

C

Chmielów 4, 7, 11, 15, 16, 71, 75, 93
Czechy 4, 7, 11, 15, 16, 71, 75, 99

G

Godków 4, 11, 15, 17, 37, 73, 77, 95

J

Jakubkowice 4, 7, 9, 11, 14, 15, 16, 77, 99
Jarząbkowice 4, 5, 6, 7, 8, 14, 15, 71, 75, 85
Jenkowice 4, 5, 6, 11, 14, 15, 16, 71, 75, 97

K

Karczyce 4, 6, 7, 8, 11, 15, 16, 71, 75, 77, 91
Kąty Wrocławskie 4, 9, 12, 15, 17, 23, 72
Kostomłot 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 26, 31, 33, 34, 36, 38, 43, 48, 60, 73, 97

L

Lisowice 4, 7, 11, 15, 71, 75, 93

M

Mieczków 4, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 37, 77, 79, 87

O

Osiek 4, 6, 9, 11, 15, 16, 17, 37, 77, 79, 87

P

Paździorno 4, 9, 11, 14, 15, 16, 73, 77, 89
Piersno 4, 8, 9, 11, 14, 15, 16, 71, 75, 97
Piotrowice 4, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 73, 77, 89
Pustynka 4, 15, 71, 91

R

Ramułtowice 4, 7, 8, 11, 14, 17, 71, 91

S

Samborz 4, 7, 9, 11, 14, 15, 77, 79
Samsonowice 4, 15, 73, 93
Siemidrożyce 4, 5, 8, 9, 11, 14, 15, 73, 77, 99
Sikorzyce 4, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 71, 75
Sobkowice 4, 11, 15, 73, 77, 93
Strzegom 10, 11, 12, 15, 76
Strzegomka 6, 13, 14, 23
Szymanowice 4, 11, 14, 15, 73, 77, 99

Ś

Środa Śląska 9, 12, 15, 23, 28, 45, 48, 51, 52, 66, 74, 81, 83
Świdnica Polska 4, 7, 9, 11, 15, 16, 71, 75, 99

W

Wichrów 4, 9, 11, 15, 16, 73, 77, 79, 95
Wilków Średzki 4, 7, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 71, 73, 93
Wnorów 4, 71
Wrocław 4, 5, 6, 11, 12, 16, 23, 28, 33, 34, 43, 45, 46, 51, 55, 56, 68

Z

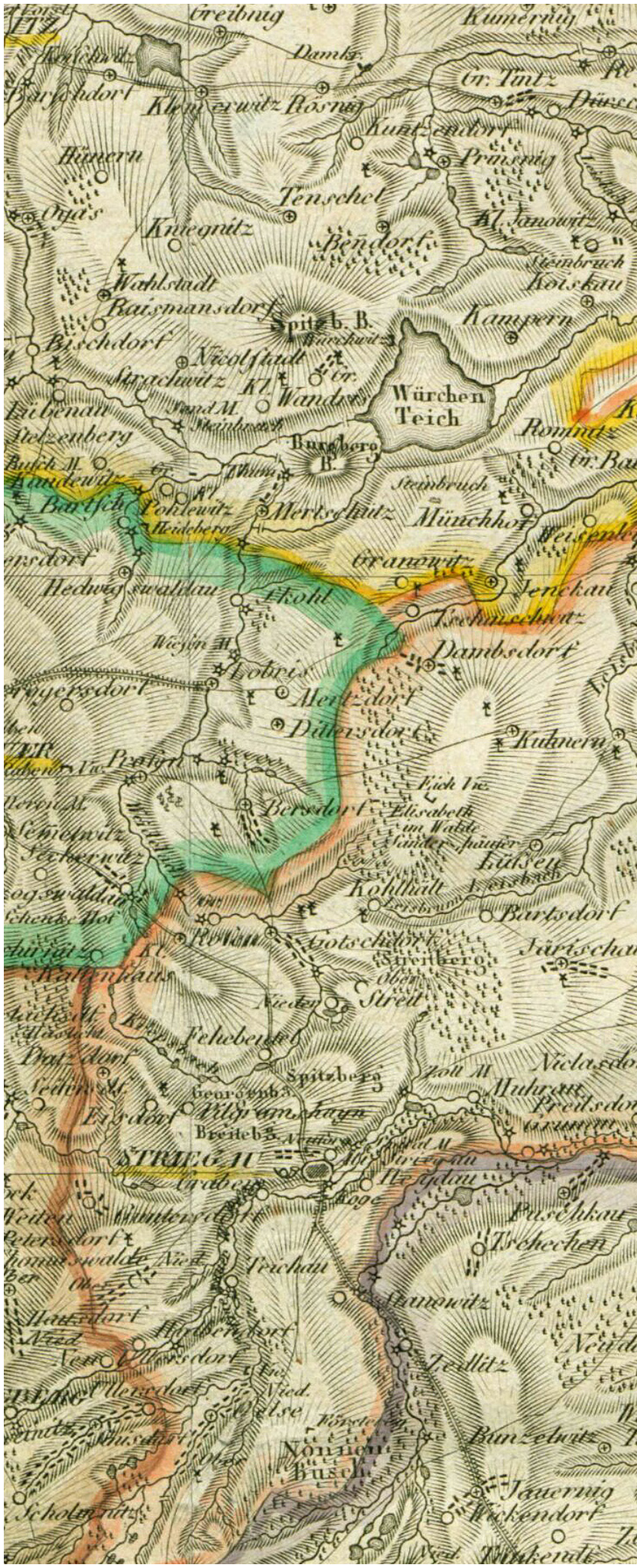
Zabłoto 4, 7, 9, 11, 14, 15, 16, 73, 77, 97

Katalog map.
Kostomłoty i okolice na mapach z XIX i XX w.

Joanna Nowosielska-Sobel
Grzegorz Strauchold

Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold

Kostomłoty i okolice na mapach z XIX i XX w. (do 1945 r.)

1. **Tytuł:** Topographisch-militärischer Atlas von dem souverainen Herzogthume Schlesien mit Oestreichisch Schlesien und dem dermahlen zum Herzogthum Warschau gehörigen Neu Schlesien in 26 Blättern (Atlas topograficzno-wojskowy Księstwa Śląskiego ze Śląskiem Austriackim i należącym do Księstwa Warszawskiego Księstwem Siewierskim w 26 arkuszach)
   Wydawca: Verlag des Geographischen Instituts Weimar
   Miejsce i data wydania: Weimar, 1809
   Skala: 1: 200 000
   Uwagi: Atlas składający się z 26 sekcji map topograficznych. Kostomłoty ukazane są w sekcji 11. Legenda wraz z tytułem mapy znajduje się w sekcji nr 2. Mapa barwna. Hipsometria przedstawiona metodą kreskową.
   Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
   Sygnatura: 2796-IV.B.
   Odnośnik do kopii cyfrowej:
   http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/19386

Kostenblutt
Zobten
NEUMARK
Bischdorf
Pfaffendorf
Kamendorf
Born
Lampersdf.
Flamischdf.
Polkendorf
Radsdorf
Frankenthal
Hausdorf
Krautwd.
Bösenbeltz
Gantz B.
Zobelitz
Kuertschütz
Pohl. Baudis
Schreg witz
Ilnisch
Meesendorf
Onerkwitz
Jenkwitz
Tschechen
Pohl. Schweid
Schmelwitz
Zopkendorf
Schönbach
Spillendorf
Polsnitz
Gr. Peterwitz
Zaukelwitz
Polschdorf
Struhse
Zaukelhausen
Viehau
Landau
Semschütz
Beylau
Kamendorf
Mohnau
Berghof
Rosenau
Florianstdl.
Harrsdorf
Strehlitz
Graubel
Engelsberg
Stulberg
Mittelberg
Zobtenberg
Kattenbrun
Bankwitz
Tschamendorf
Pinschen
Harlau
Stufa
Zuketwitz
Weichsau
Hohe Eu.
Metzschke
Neuhof
Borgwitz
Ebersdorf
Pfaffendorf
Raaben
Tarnau
Freudenthal
Hohe Peterw.
Domanze
Franzenham
Rumendf.
Schmelwitz
Alettendorf
Steupichen
Birkholz
Kattschen
Kunzschen
Kratzkau
Sorgau
Schönfeld
Sara
Peterwitz
Eckersdorf
Roth Kirschdorf
Nätschendorf
Leubusch
Pantzkau
Olsendorf
Buchwald
Tietzdorf
Michelsdorf
Buchwaldgen
Ziererwitz
Herzogs Teich
Jerschendorf
Lisdorf
Drohnsdorf
Leonig
Leederhose
Pöcherwitz
Plawwitz
Gäbersdorf
Beckern
Diebsdorf
Bertelsdorf
Faubnik
Förstchen
Rauske
Hummel Wald
Schönau
Buchwaldgen
Skalitz
Schlitzendorf
Neu Damerau
Damerwitsch
Blumerode
Wultschkau
Probsten
Viehweg
Neu Krug
Kadlau
Heyde
Lesnau
Hahn
Zobel
Rosenitz
Körnitz
Baudis
Ob. Moys
Nied. Moys
Stufa
Pinschen
Herzogs Teich
Lisdorf
Jerschendorf
Tschamendorf
Drohnsdorf
Leonig
Pöcherwitz
Leederhose
Plawwitz
Zaukelwitz
Weichsau
Gäbersdorf
Ob.
Nied.
Metzschke
Beckern
Diebsdorf
Bertelsdorf
Faubnik
Förstchen
Rauske
Pfaffendorf
Raaben
Hummel Wald
Freudenthal
Hohe Peterw.
Domanze
Franzenham
Schönfeld
Sara
Peterwitz
Eckersdorf
Roth Kirschdorf
Nätschendorf
Leubusch
Kattschen
Kunzschen
Kratzkau
Sorgau
Schmelwitz
Alettendorf
Steupichen
Birkholz
Pantzkau
Olsendorf
Buchwald
Tietzdorf
Michelsdorf
Buchwaldgen
Skalitz
Schlitzendorf
Neu Damerau
Damerwitsch
Blumerode
Wultschkau
Probsten
Viehweg
Neu Krug
Kadlau
Heyde
Lesnau
Hahn
Zobel
Rosenitz
Körnitz
Baudis
Ob. Moys
Nied. Moys
Stufa
Pinschen
Herzogs Teich
Lisdorf
Jerschendorf
Tschamendorf
Drohnsdorf
Leonig
Pöcherwitz
Leederhose
Plawwitz
Zaukelwitz
Weichsau
Gäbersdorf
Ob.
Nied.
Metzschke
Beckern
Diebsdorf
Bertelsdorf
Faubnik
Förstchen
Rauske
Pfaffendorf
Raaben
Hummel Wald
Freudenthal
Hohe Peterw.
Domanze
Franzenham
Schönfeld
Sara
Peterwitz
Eckersdorf
Roth Kirschdorf
Nätschendorf
Leubusch
Kattschen
Kunzschen
Kratzkau
Sorgau
Schmelwitz
Alettendorf
Steupichen
Birkholz
Pantzkau
Olsendorf
Buchwald
Tietzdorf
Michelsdorf
Buchwaldgen
Skalitz
Schlitzendorf
Neu Damerau
Damerwitsch
Blumerode
Wultschkau
Probsten
Viehweg
Neu Krug
Kadlau
Heyde
Lesnau
Hahn
Zobel
Rosenitz
Körnitz
Baudis
Ob. Moys
Nied. Moys
Stufa
Pinschen
Herzogs Teich
Lisdorf
Jerschendorf
Tschamendorf
Drohnsdorf
Leonig
Pöcherwitz
Leederhose
Plawwitz
Zaukelwitz
Weichsau
Gäbersdorf
Ob.
Nied.
Metzschke
Beckern
Diebsdorf
Bertelsdorf
Faubnik
Förstchen
Rauske
Pfaffendorf
Raaben
Hummel Wald
Freudenthal
Hohe Peterw.
Domanze
Franzenham
Schönfeld
Sara
Peterwitz
Eckersdorf
Roth Kirschdorf
Nätschendorf
Leubusch
Kattschen
Kunzschen
Kratzkau
Sorgau
Schmelwitz
Alettendorf
Steupichen
Birkholz

2. Tytuł: Section III. Breslau, Neumarkt [w:] Halb-Plan-Karte des Gebirges von der Landskrone in der Ober Lausnitz bis zum Hundsrück in Maehren mit Inbegriff der Gegend zwischen der Elbe und Aupe, des Zobten Gebirges, und des Graetzberges bis zur Oder von Leubus bis Breslau (Sekcja III. Wrocław, Środa Śląska [w:] mapa półplan gór od Landskrone na Górnych Łużycach do...)
Wydawca: Hentze
Miejsce i data wydania: Leipzig, 1827
Skala: 1:120 000
Uwagi: autor Karl Friedrich Wilhelm von Diebitsch-Narten; współtwórcy Iwan Iwanowitsch Kolpakoff oraz Froloff.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 3508-II.B.

30
35
40
45
50
Dyhernfurth
Auras
Lissa
Kosel
Kanth
Bresl.au
Oder Fluss
Wartsche oder Gluoma
Odra Graben
Lohe Fl.
Lampersdf
Probelwitz
Sahra
Kleine Strasse
Polkendf
Leuthen
Radaxdf
Lobetintz
Krintsch
Wüstung
Sagschütz
Kartschütz
Schriegwitz
Illnitz
Romatkowitz
Puschwitz
Onerkwitz
Stoschwitz
Schmeltwitz
Schönbach
Spillend
Lurtsch
Polsnitz
Schoschnitz
Neudf
Schmachtenhahn
Struhse
Landau
Kilchenau
Semschütz
Kalt VW
Beylau
Sachwitz
Fürstenau
Kapsdf
Schiedlakowitz
Mörschelwitz
Portschenhain
Gr. Mohnau
Wernersdf
Michelsdf
Rosenau
Grunau
Probelwitz
Goldschmieden
Neukirche
Schmiedefeld
Herrmannsdf
Kattasche
Strachwitz
Romberg
Schalkau
Cammelwitz
Malkwitz
Kontschkau
Oppeln
Oberhof
Siebischau
Reimbnit
Schinder
Pohln Peterwitz
Gr. Schotgau
Pohln Gandau
Bahra
Pleische
Rosen
Paschwitz
Kl. Tinz
Malsen
Brünhügel
Kreiselwitz
Schlanz
Gnichwitz
Haberstroh
Schauerwitz
Butter B.
Guhrowitz
Pistol
Christelwitz
Gr. Sagewitz
Seschwitz
Quetsch
Altenburg
Tschönbankowitz
Lorankwitz
Duckwitz
Buchwitz
Merzdf
Pilsnitz
Cosel
Pöpelwitz
Kl. Gandau
Siebenhuben
Kl. Mochbern
Gr. Mochbern
Höfchen
Gr. Gandau
Kl. Grüneiche
Scheidnig
Schwentnig
Kl. Tschans
Kritern
Kleinburg
Hartlieb
Woischwitz
Ottraschin
Kuatschütz
Wessig
Bellern
Grünhübel
Wasserjentsch
Bischwitz am Berge
Dombslau
Kl. Sirnig
Repplin
Tschauchelwitz
Pohln Kniegnitz
Rasselwitz
Zäuingarten
Magnitz
Gallowitz
Krolkwitz
Koberwitz
Peltschütz
Wiltschau
Wierwitz
Guckelwitz
Pasterwitz
Lackschenau
Leopoldowitz
Merzdf
Elend
Wilaun
Pratsch
Stubelwitz
Gr. Masselwitz
Kl.
Osetitz
Pilsnitz
Kl. Heyde
Kathen
VW.
Lohe Graben
Kl. Gandau
Neukirche
Schmiedefeld
Herrmannsdf
Kattasche
Höfchen
Siebenhuben
Kl. Mochbern
Gr. Mochbern
Strachwitz
Romberg
Kontschkau
Oppeln
Cammelwitz
Oberhof
Malkwitz

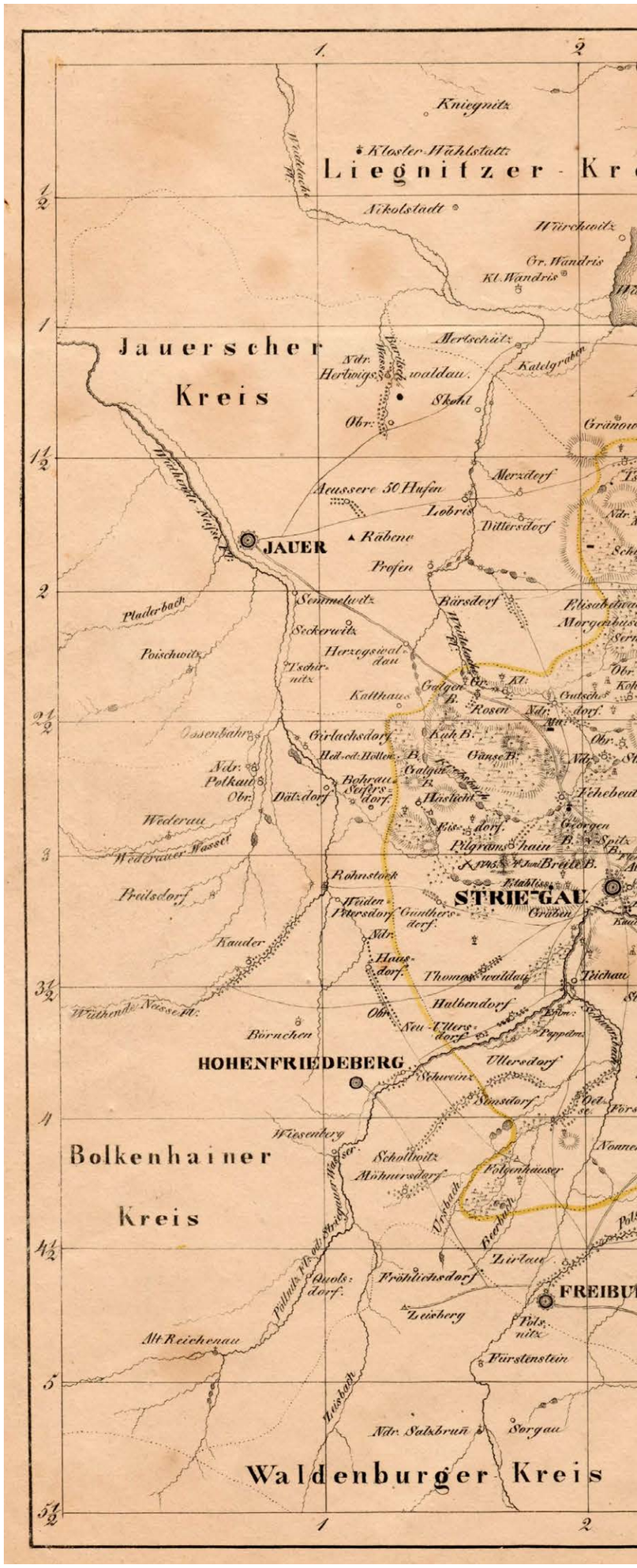

3. **Tytuł:** Topographisch-militärischer Atlas von der Königlich Preussischen Provinz Schlesien nach deren neusten Eintheilung in Regierungsbezirke und Landräthliche Kreise in 24 Blättern (Atlas topograficzno-wojskowy Prusko-Królewskiej Prowincji Śląskiej po najnowszym podziale na rejencje i starostwa powiatowe w 24 arkuszach)
Wydawca: Verlag des Geographischen Instituts Weimar
Miejsce i data wydania: Weimar, 1828
Skala: 1: 200 000
Uwagi: Atlas składający się z 24 sekcji mapy topograficznej. Legenda znajduje się w sekcji nr 1, Kostomłoty i okolica w sekcji 11.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 3545-IV.B.

NEUMARKT
Kostenblut
Bischdorf
Pfaffendorf
Kamendorf
Born
Lampersdf.
Flamischdf.
Polkendorf
Frankenthal
Hansdorf
Kriewald
Bösendorf
Buchwald
Liebzdorf
Buchwäldgen
Keudendorf
Harlaw
Pirschen
Jenkwitz
Jerschendorf
Tschechen
Schönbach
Zuckelnig
Weichenau
Polschdorf
Berthelsdorf
Neuhof
Lorzendf.
Berghof
Mohnau
Zobten

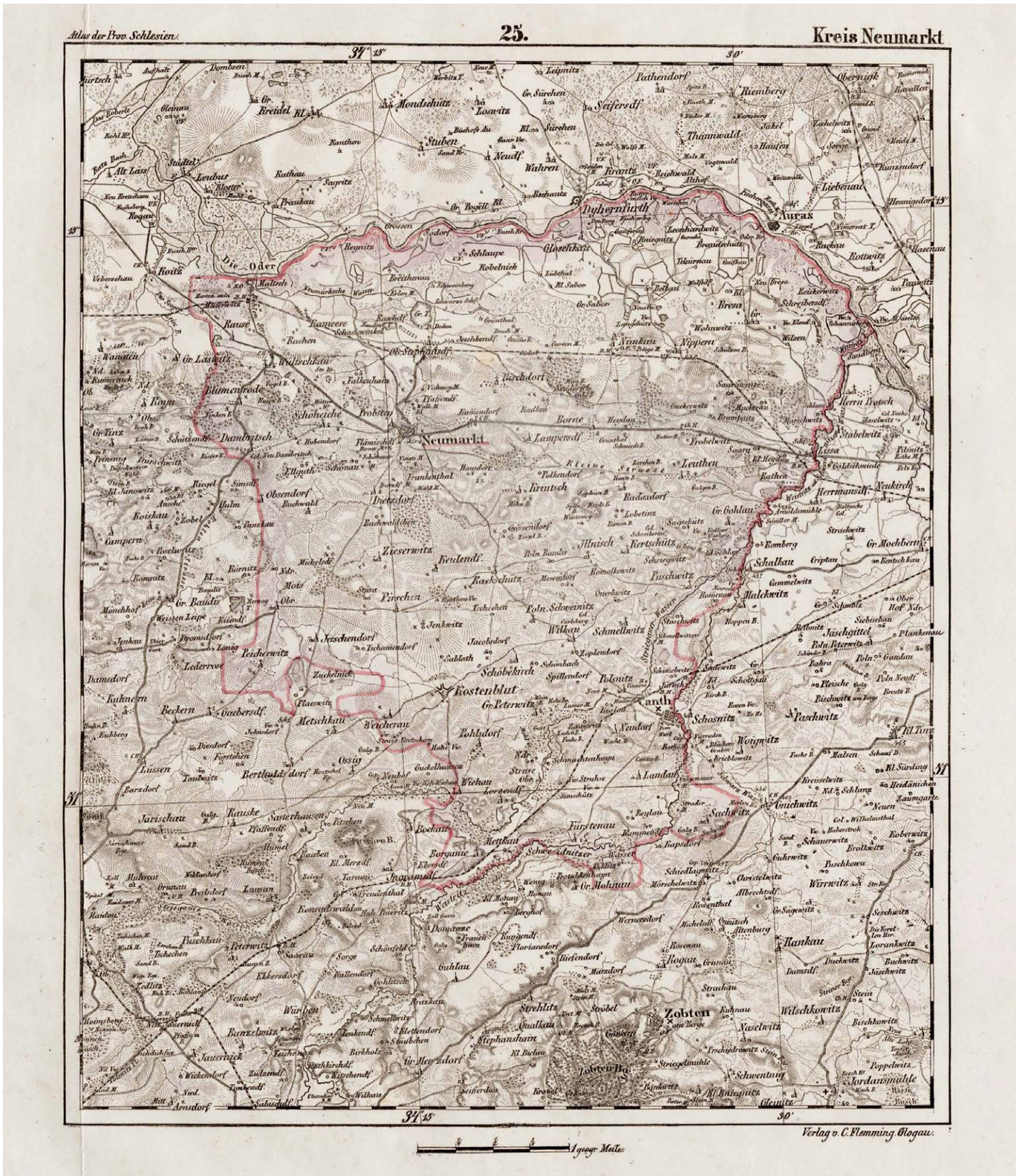

4. Tytuł: II. Neumarkter Kreis zum Breslauer Regierung Bezirk gehörig zweite verbesserte Auflage, Wiesner gezeichnet im Verlage bei F.E.C. Leuckart in Breslau. Lith. bei C. Gottschling in Breslau (II. Powiat Średzki w rejencji wrocławskiej, wydanie drugie poprawione, narysowany przez Wiesnera w wydawnictwie F.E.C. Leuckart we Wrocławiu. Litografia C. Gottschling we Wrocławiu).
Wydawca: Franz Ernst Christoph Leuckart
Miejsce i data wydania: Breslau, 1828
Skala: 1:80 000 (na arkuszu podziałka liniowa w milach niemieckich)
Uwagi: Arkusz jest częścią atlasu pt. „Atlas von Schlesien in Specialkarten der Landrathlichen Kreise und Österreichischen Antheils. Regierungsbezirk Breslau" (Atlas Śląska w mapach tematycznych starostw powiatowych i część austriacka. Rejencja wrocławska). Rzeźba terenu została przedstawiona metodą kreskową. Podkolorowano granice administracyjne. Kostomłoty i okolica znajdują się w sekcji II rejencji wrocławskiej.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 3185-IV.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/30204

II.
NEUMARKTER
KREIS.
zum
Breslauer Regierungs Bezirk gehörig,
zweite verbesserte Auflage.
Wiesner, gezeichnet.
Im Verlage bei F. E. C. Leuckart in Breslau.
1828.
Lithog: bei C. Gottschling in Breslau.
Breslauer - Kreis
Trebnitzer Kreis
Schweidnitzer Kreis
NEUMARKT
BRESLAU
AURAS
KANTH
Dyhrnfurth
Kostenblut

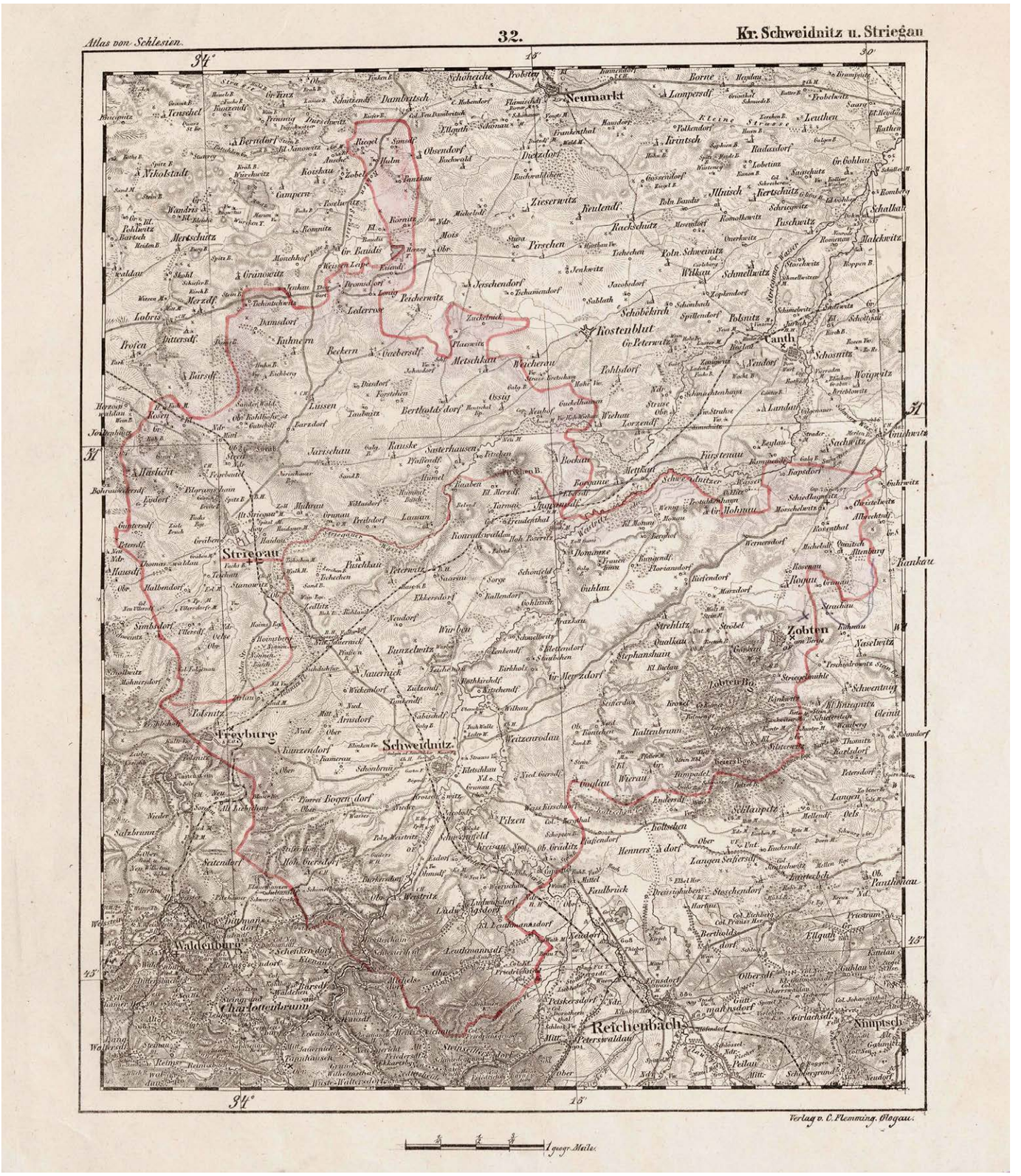

5. Tytuł: III. Striegauer Kreis zum Breslauer Regierung Bezirk gehörig zweite verbesserte Auflage, Wiesner gezeichnet im Verlage bei F.E.C. Leuckart in Breslau. Lith. bei C. Gottschling in Breslau (III. Powiat Strzegomski w rejencji wrocławskiej, wydanie drugie poprawione, narysowany przez Wiesnera w wydawnictwie F.E-.C. Leuckart we Wrocławiu. Litografia C. Gottschling we Wrocławiu).
Wydawca: Franz Ernst Christoph Leuckart
Miejsce i data wydania: Breslau, 1829
Skala: 1:80 000 (na arkuszu podziałka liniowa w milach niemieckich)
Uwagi: Arkusz jest częścią atlasu pt. Atlas von Schlesien in Specialkarten der Landrathlichen Kreise und Österreichischen Antheils. Regierungsbezirk Breslau (Atlas Śląska w mapach tematycznych starostw powiatowych i część austriacka. Rejencja wrocławska). Rzeźba terenu została przedstawiona metodą kreskową. Podkolorowano granice administracyjne.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 3185-IV.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/30205

III.
STRIEGAUER
KREIS
zum
Breslauer-Regierungs-Bezirk gehörig
zweite verbesserte Auflage.
Wiesner, gezeichnet
Im Verlage bei F. E. C. Leuckart in Breslau.
1829.
Lithog. bei C. Gottschling in Breslau
Neumarkter
Kreis
Mrktf: Kostenblut
KANTH
Schweidnitzer Kreis
SCHWEIDNITZ
NEUMARKT
Erklärungen.
Stadt mit Mauern
Stadt ohne
Dorf mit wang:
Dorf mit kath
D. mit ev: u. kath: Kirche
Dorf mit Schloss oder herrschaftl: Wohnhaus
D. ohne Schloss u. Kirche
In die Länge gebautes Dorf.
Kolonie
Schloss.
Kapelle
Vorwerk
Kretscham
Ziegelei
Burgruine
Steinbruch
Wassermühle
Windmühle
Brücke
Kunst
gemeine
Strasse
Zollhaus
Deutsche Meile.

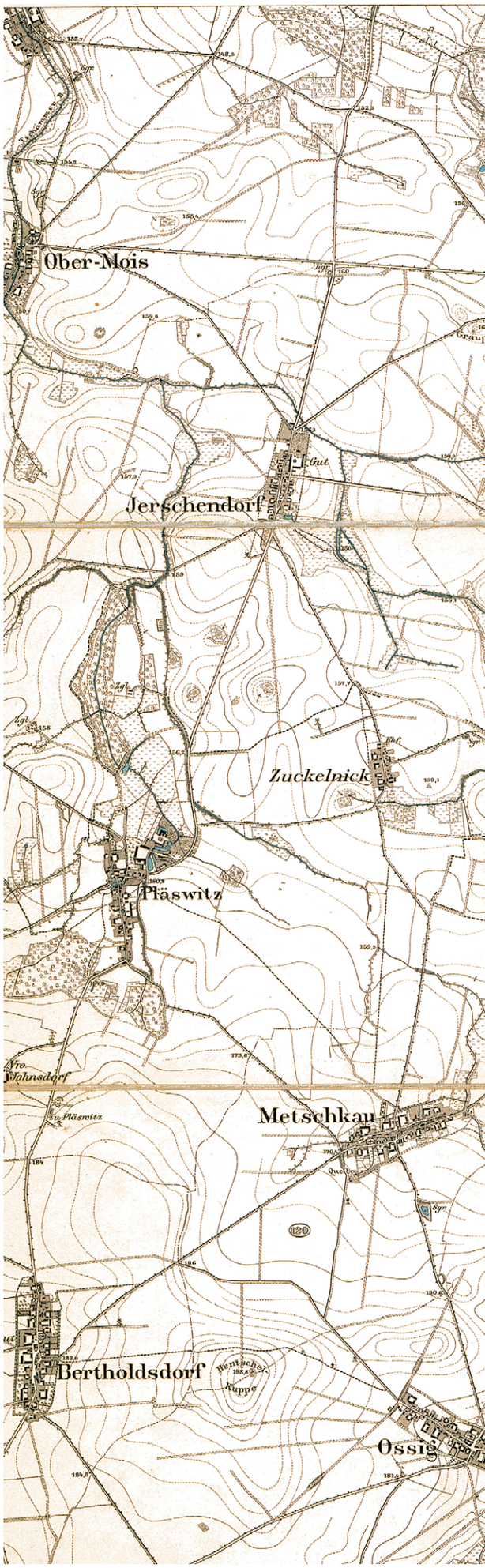

6. Tytuł: Kreiskarten von Schlesien, herausgegeben nach der von Generalstabs-Offizieren und nach den Generalstabs-Karten bearbeiteten grossen Reymann′schen Specialkarte von Schlesien, in Massstabe von 1/200, 000 der natürlichen Grösse (Mapa powiatów Śląska wydana na podstawie wielkiej mapy Reymanna, opracowana przez Sztab Generalny i Dział Map Sztabu Generalnego w skali 1:200 000)
Wydawca: Carl Flemming Verlag
Miejsce i data wydania: Glogau, 1871-1914
Skala: 1: 200 000

Uwagi: Atlas składający się z 51 arkuszy map topograficznych przedstawiających powiaty Śląska. Kostomłoty znajdują się w arkuszu 25 (25. Kreis Neumarkt – 26/52). Rzeźba terenu przedstawiona metodą kreskową.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 5520-IV.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/30337

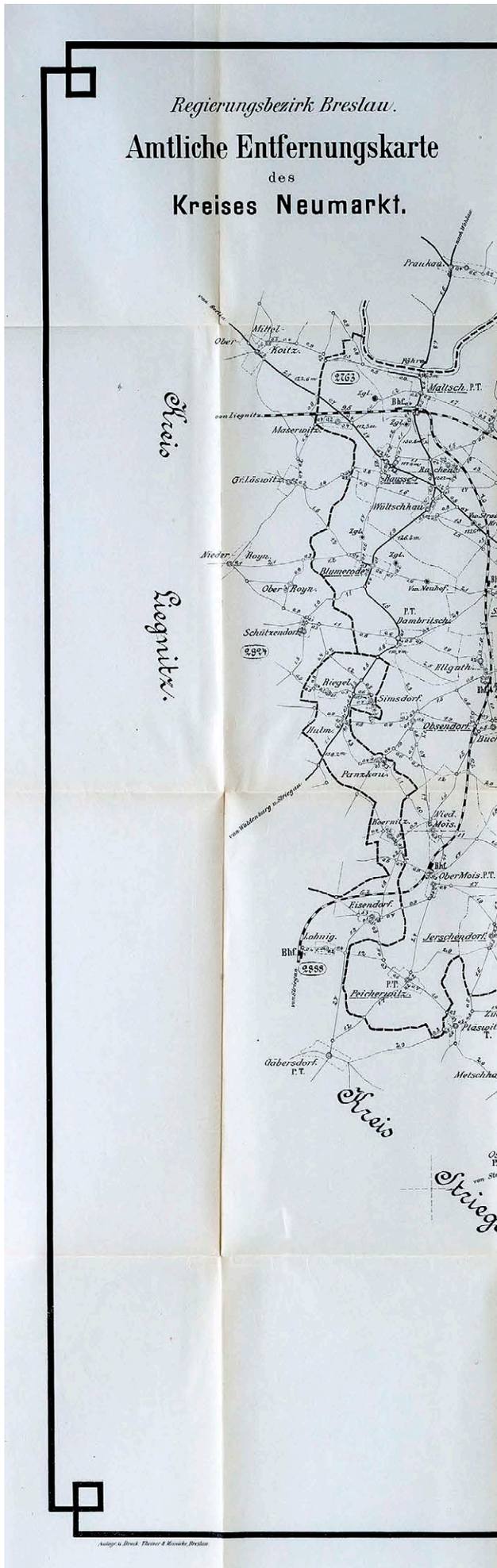

7. Tytuł: Kreiskarten von Schlesien, herausgegeben nach der von Generalstabs-Offizieren und nach den Generalstabs-Karten bearbeiteten grossen Reymann′schen Specialkarte von Schlesien, in Massstabe von 1/200, 000 der natürlichen Grösse (Mapa powiatów Śląska wydana na podstawie wielkiej mapy Reymanna, opracowana przez Sztab Generalny i Dział Map Sztabu Generalnego w skali 1:200 000)
Wydawca: Carl Flemming Verlag
Miejsce i data wydania: Glogau, 1871-1914
Skala: 1: 200 000

Uwagi: Atlas składający się z 51 arkuszy map topograficznych przedstawiających powiaty Śląska. Bogdanów, Godków, Mieczków i Osiek znajdują się w arkuszu 32 (32. K. Schweidnitz u. Striegau). Rzeźba terenu przedstawiona metodą kreskową.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 5520-IV.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/30344

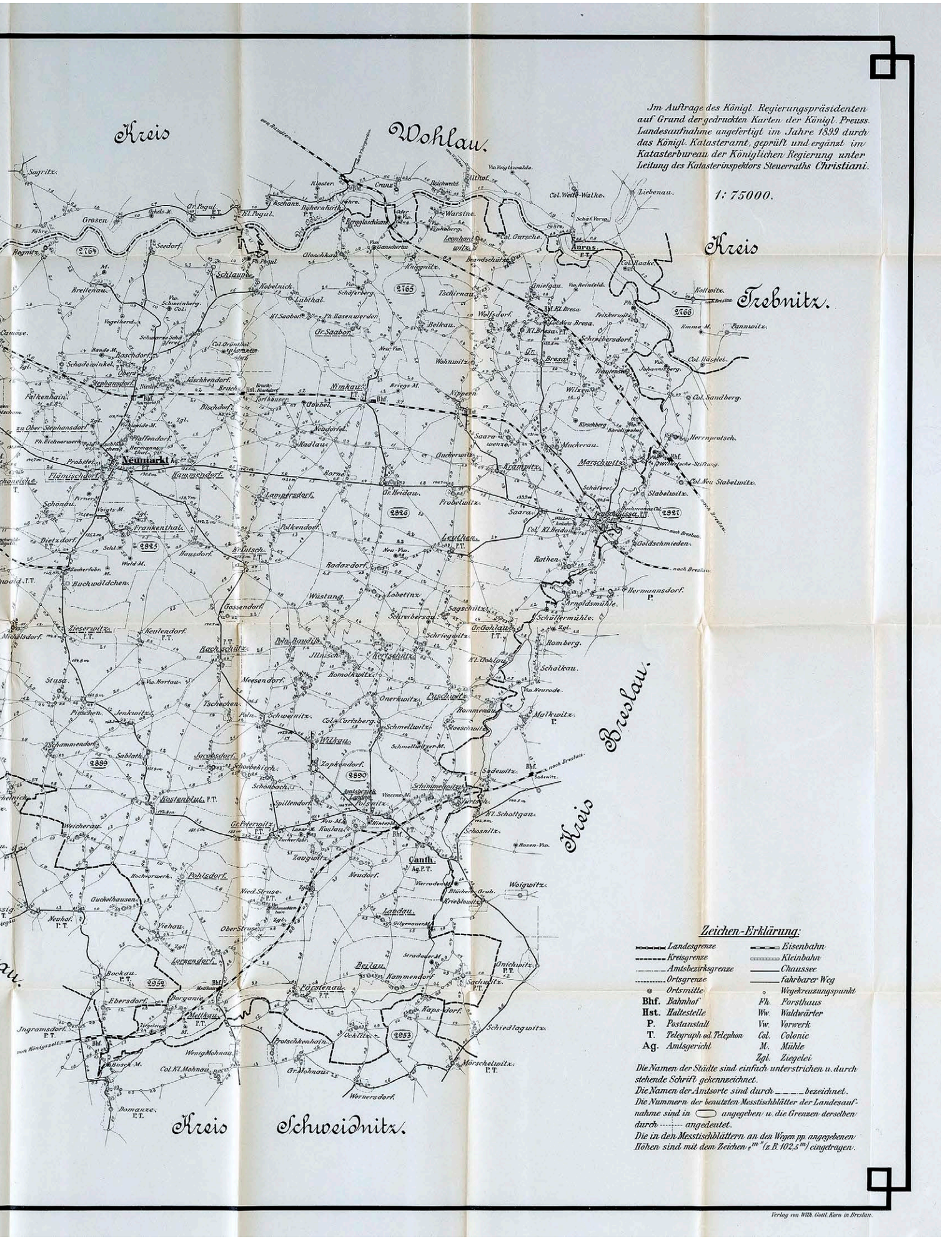

8. Tytuł: Kostenblut (Kostomłoty)
Wydawca: Königliche-Preußische Landesaufnahme
Miejsce i data wydania: ?, 1889?
Skala: 1:25 000
Uwagi: stolikowa mapa topograficzna (Meßtischblatt). Godło nr 2889.
Miejsce przechowywania: Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Przyrodniczych, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, Zbiory Kartograficzne Zakładu Kartografii
Sygnatura: Ks. XIII, str. 319/4

Rackschütz
Stusa
Pirschen
Jenkwitz
Tschechen
Nieder-
Sablath
Jakobsdorf
Kostenblut
Weicherau
Pohlsdorf
Guckelhausen
Neuhof

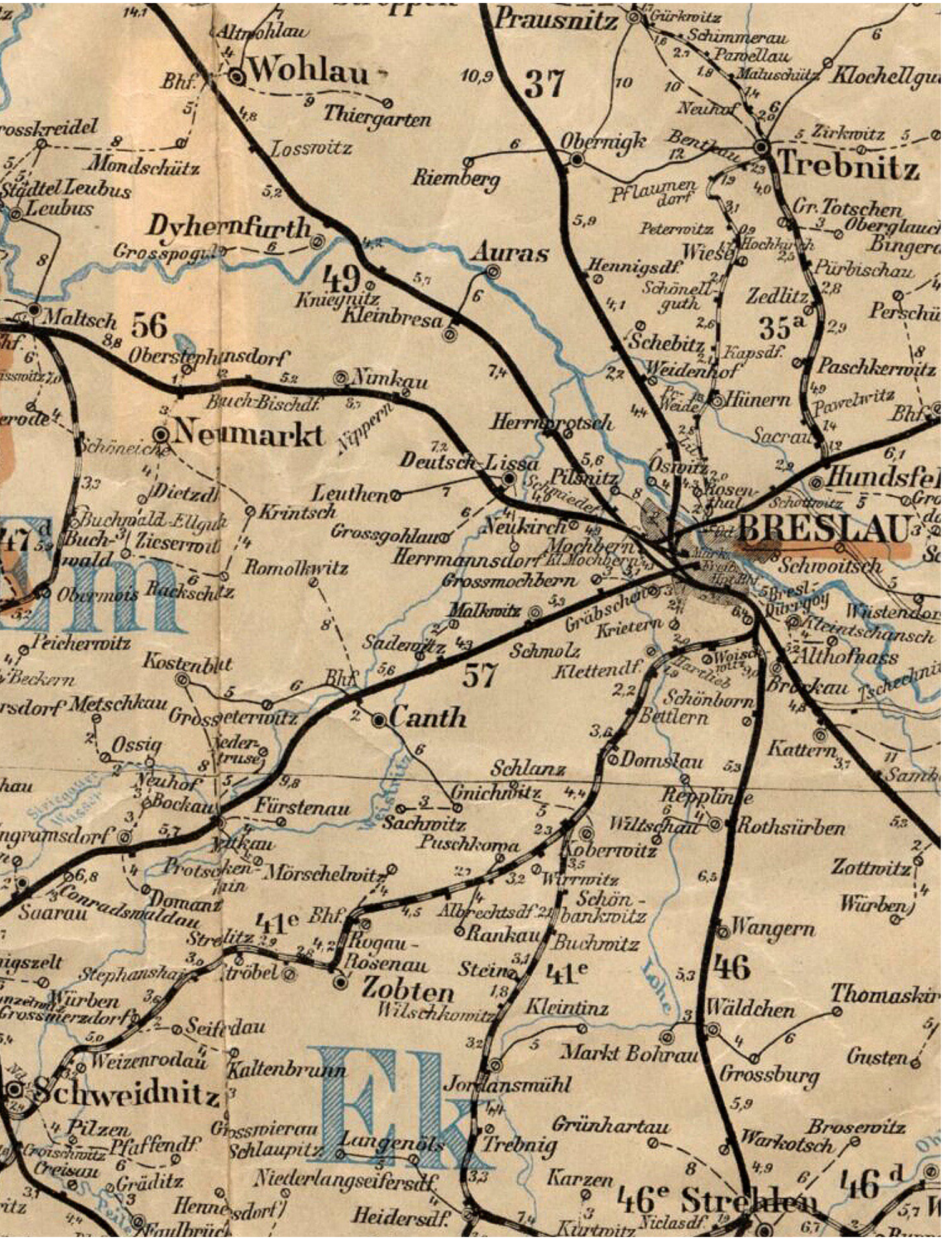

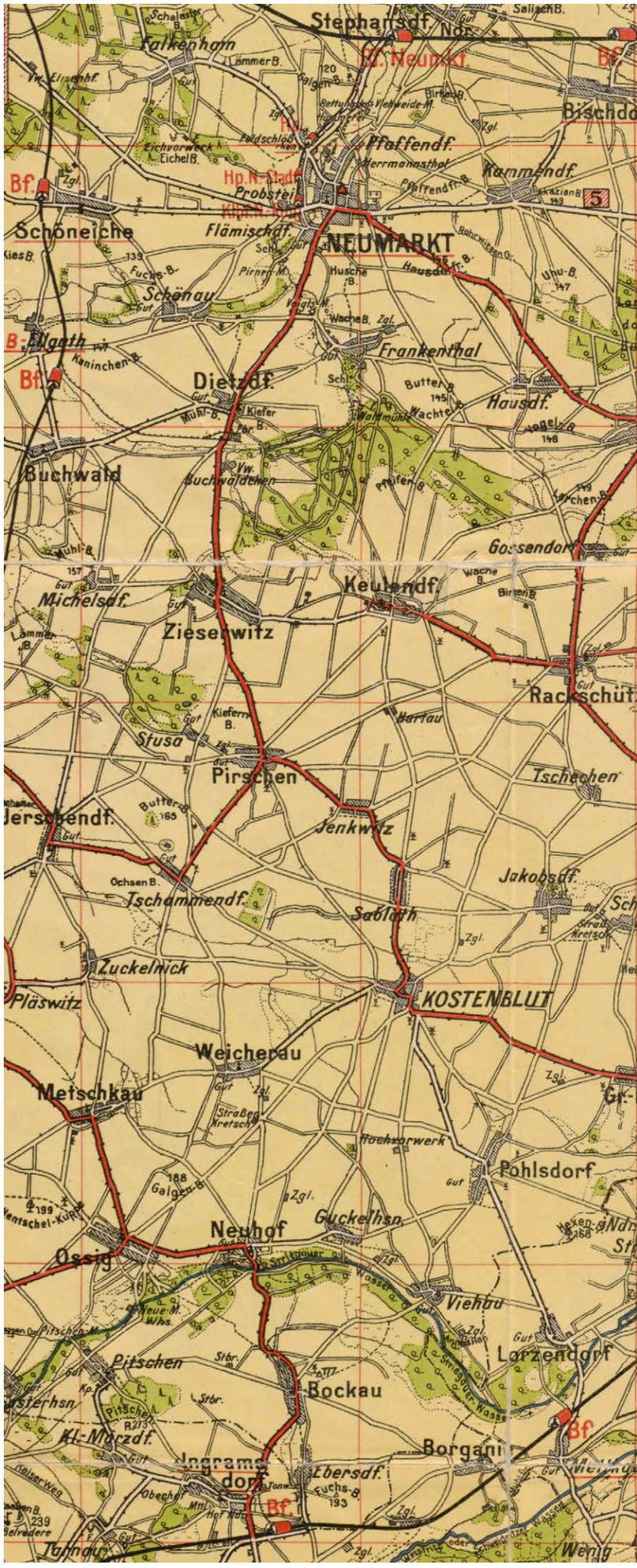

9. Tytuł: Regierungsbezirk Breslau. Amtliche Entfernungskarte des Kreises Neumarkt (Rejencja wrocławska. Urzędowa mapa odległości powiatu średzkiego)
Wydawca: Wilh. Gottl. Korn in Breslau
Miejsce i data wydania: Breslau, 1903
Skala:1:75 000
Adnotacja w języku niemieckim: im Auftrage des Königl. Regierungspräsidenten auf Grund der gedruckten Karten der Königl. Preuss. Landesufnahme angefertigt im Jahre 1899 durch das Königl. Katasteramt, geprüft und ergänzt im Katasterbureau der Königlichn Regierung unter Leitung des Katasterinspektors Steuerraths Christiani (na wniosek królewskiego prezydenta rejencji na podstawie wydrukowanej mapy Królewsko-Pruskiego Urzędu Pomiaru Kraju przygotowanej w roku 1899 przez Królewski Urząd Katastralny, sprawdzona i uzupełniona w biurze katastralnym Królewskiego Rządu pod kierownictwem inspektora katastralnego radcy podatkowego Christianiego)
Miejsce przechowywania: Gabinet Kartografii Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
Sygnatura: 7544/B/I 10.

Kreis Wohlau.
Kreis Trebnitz.
Kreis Breslau.
Kreis Schweidnitz.
Im Auftrage des Königl. Regierungspräsidenten auf Grund der gedruckten Karten der Königl. Preuss. Landesaufnahme angefertigt im Jahre 1899 durch das Königl. Katasteramt, geprüft und ergänzt im Katasterbureau der Königlichen Regierung unter Leitung des Katasterinspektors Steuerraths Christiani.
1: 75000.
Neumarkt
Canth.
Zeichen-Erklärung:
Landesgrenze
Kreisgrenze
Amtsbezirksgrenze
Ortsgrenze
Ortsmitte
Bhf. Bahnhof
Hst. Haltestelle
P. Postanstalt
T. Telegraph od. Telephon
Ag. Amtsgericht
Eisenbahn
Kleinbahn
Chaussee
fahrbarer Weg
Wegekreuzungspunkt
Fh. Forsthaus
Ww. Waldwärter
Vw. Vorwerk
Col. Colonie
M. Mühle
Zgl. Ziegelei
Die Namen der Städte sind einfach unterstrichen u. durch stehende Schrift gekennzeichnet.
Die Namen der Amtsorte sind durch _____ bezeichnet.
Die Nummern der benutzten Messtischblätter der Landesaufnahme sind in ⬭ angegeben u. die Grenzen derselben durch ------- angedeutet.
Die in den Messtischblättern an den Wegen pp. angegebenen Höhen sind mit dem Zeichen „m" (z.B. 102,5 m) eingetragen.
Verlag von Wilh. Gottl. Korn in Breslau.

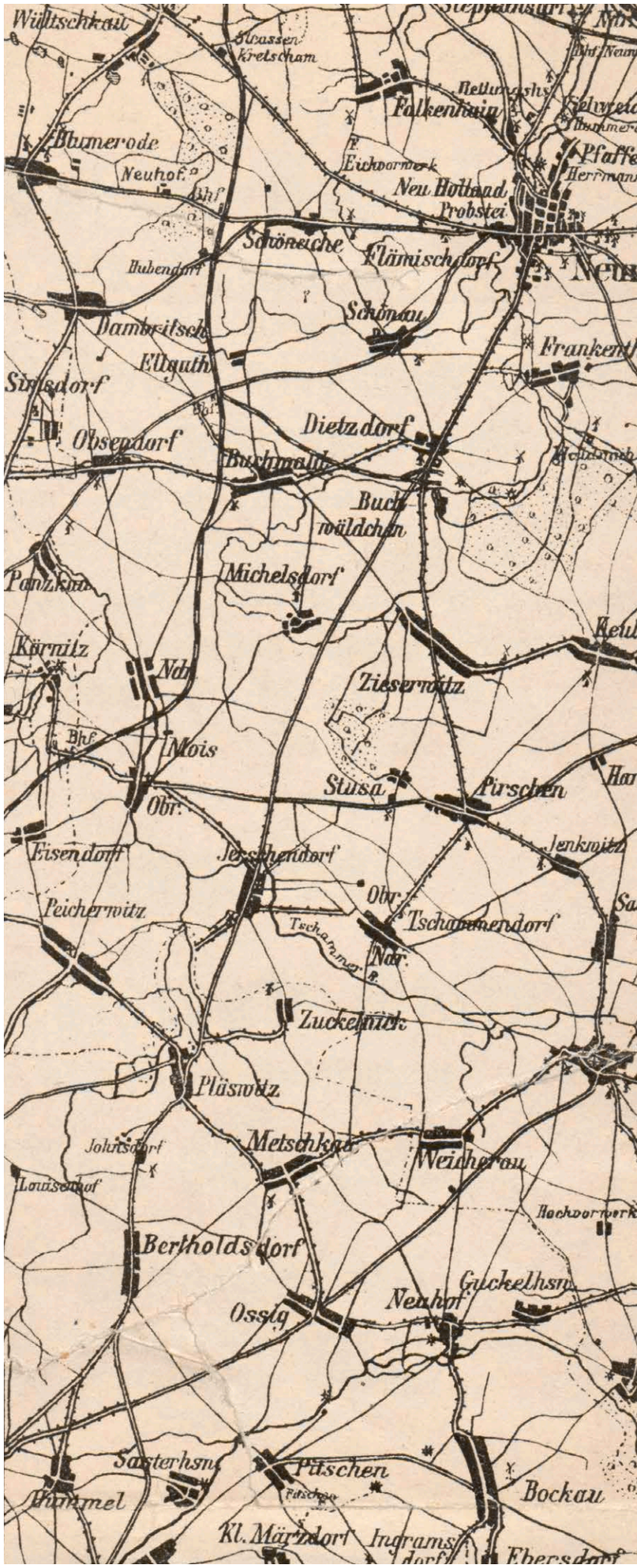

10. Tytuł: Postleitkarte 3 – Breslau, Oppeln, (Posen, Liegnitz) – bearbeitet im Kursbureau des Reiches – Postamtes (Mapa pocztowa 3 – Wrocław, Opole, [Poznań, Legnica] – opracowana w biurze Poczty Rzeszy
Wydawca: Gea Verlag G.m.b.H.
Współtwórca: Berliner Litographisches Institut
Miejsce i data wydania: Berlin, maj 1909
Skala: 1:450 000
Uwagi: Mapa pocztowa w 11 arkuszach. Kostomłoty odnotowano w arkuszu nr 3.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 9954-II.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/37890

Prausnitz
Wohlau
Trebnitz
Dyhernfurth
Auras
Neumarkt
Deutsch-Lissa
BRESLAU
Canth
Zobten
Schweidnitz
Strehlen
Obernigk
Riemberg
Losswitz
Thiergarten
Mondschütz
Leubus
Grosspogul
Kniegnitz
Kleinbresa
Maltsch
Oberstephansdorf
Numkau
Buch-Bischdf.
Herrnprotsch
Pilsnitz
Leuthen
Krintsch
Neukirch
Grossgohlau
Herrmannsdorf
Grossmochbern
Malkwitz
Romolkwitz
Obermois
Rackschütz
Peicherwitz
Kostenblut
Grosspeterwitz
Metschkau
Ossig
Neuhof
Bockau
Fürstenau
Sachwitz
Puschkowa
Mörschelwitz
Protschenhain
Conradswaldau
Domanz
Strelitz
Rogau-Rosenau
Ströbel
Stephanshain
Würben
Seifersdau
Weizenrodau
Kaltenbrunn
Pilzen
Pfaffendf.
Creisau
Gräditz
Hennersdorf
Grosswierau
Schlaupitz
Langenöls
Niederlangseifersdf.
Heidersdf.
Trebnig
Jordansmühl
Markt Bohrau
Kleintinz
Wilschkowitz
Steine
Rankau
Albrechtsdf.
Buchwitz
Schönbankwitz
Würrwitz
Koberwitz
Wiltschau
Rothsürben
Zottwitz
Würben
Wangern
Wäldchen
Grossburg
Gusten
Thomaskirch
Grünhartau
Karzen
Kurtwitz
Niclasdf.
Warkotsch
Brosewitz
Schlanz
Gnichwitz
Reppline
Domslau
Kattern
Schönborn
Bettlern
Klettendf.
Schmolz
Saderwitz
Krietern
Gräbschen
Althofnass
Brockau
Tschechnitz
Wüstendorf
Kleintschansch
Schwoitsch
Ostwitz
Pilsnitz
Hundsfeld
Paschkerwitz
Zedlitz
Hennigsdf.
Wiese
Weidenhof
Hünern
Pürbischau
Gr. Totschen
Peterwitz
Pflaumendorf
Zirkwitz
Klochellguth
Maluschütz
Parchellau
Schimmerau
Gürkwitz
Altwohlau
Bhf.
Neuhof
Bentschau
Kapsdf.
Schönellguth
Sacrau
Pawelwitz
Rosenthal
Schottwitz
Mochbern
Kl. Mochbern
Weide
Lissa
Schmiedef.
Dietzdf.
Buchwald-Ellguth
Buchwald
Zieserwitz
Beckern
Metschkau
Ossig
Neuhof
Bockau
Fürstenau
Sachwitz
Puschkowa
Mörschelwitz
Protschenhain
Conradswaldau
Domanz
Strelitz
Rogau-Rosenau
Ströbel
Stephanshain
Würben
Seifersdau
Weizenrodau
Kaltenbrunn
Pilzen
Pfaffendf.
Creisau
Gräditz
Hennersdorf
Grosswierau
Schlaupitz
Langenöls
Niederlangseifersdf.
Heidersdf.
Trebnig
Jordansmühl
Markt Bohrau
Kleintinz
Wilschkowitz
Steine
Rankau
Albrechtsdf.
Buchwitz
Schönbankwitz
Würrwitz
Koberwitz
Wiltschau
Rothsürben
Zottwitz
Würben
Wangern
Wäldchen
Grossburg
Gusten
Thomaskirch
Grünhartau
Karzen
Kurtwitz
Niclasdf.
Warkotsch
Brosewitz
Schlanz
Gnichwitz
Reppline
Domslau
Kattern
Schönborn
Bettlern
Klettendf.
Schmolz
Saderwitz
Krietern
Gräbschen
Althofnass
Brockau
Tschechnitz
Wüstendorf
Kleintschansch
Schwoitsch
Ostwitz
Pilsnitz
Hundsfeld
Paschkerwitz
Zedlitz
Hennigsdf.
Wiese
Weidenhof
Hünern
Pürbischau
Gr. Totschen
Peterwitz
Pflaumendorf
Zirkwitz
Klochellguth
Maluschütz
Parchellau
Schimmerau
Gürkwitz
Altwohlau
Bhf.
Neuhof
Bentschau
Kapsdf.
Schönellguth
Sacrau
Pawelwitz
Rosenthal
Schottwitz
Mochbern
Kl. Mochbern
Weide
Lissa
Schmiedef.
Dietzdf.
Buchwald-Ellguth
Buchwald
Zieserwitz
Beckern
Romolkwitz
Obermois
Rackschütz
Peicherwitz
Kostenblut
Grosspeterwitz

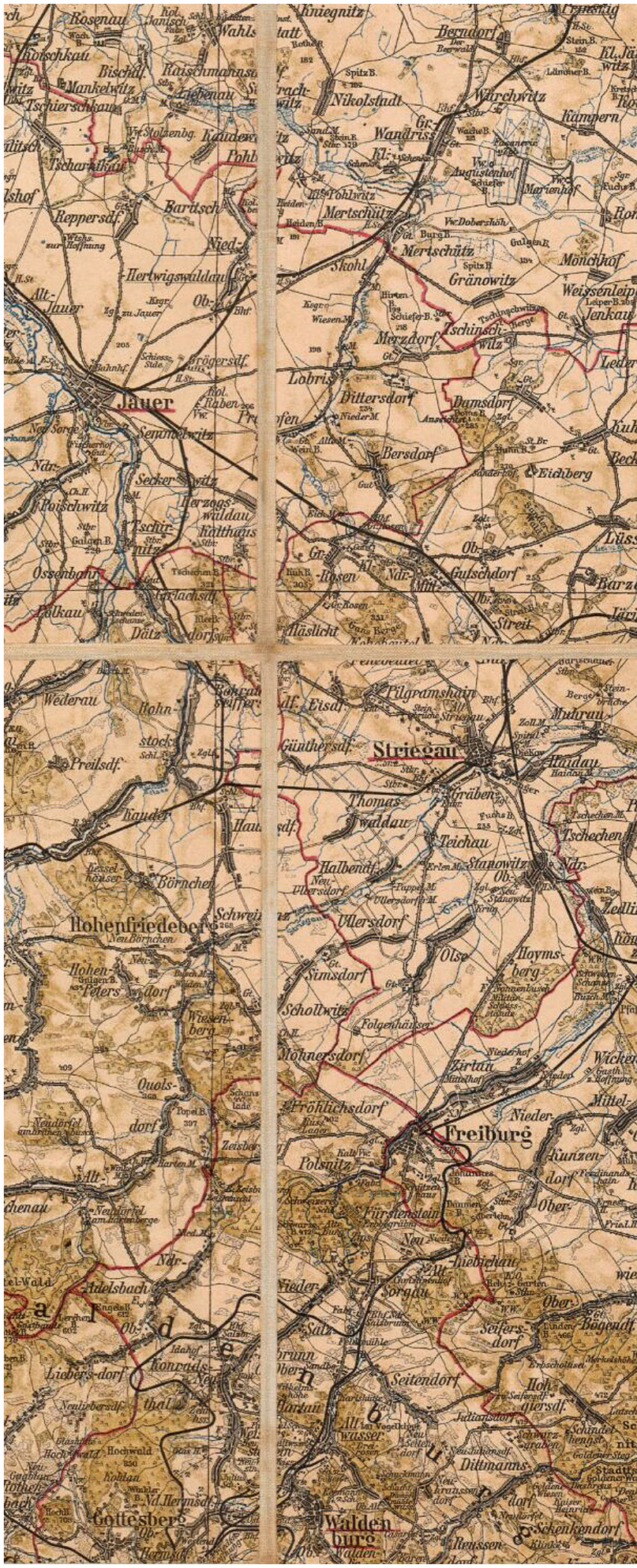

11. Tytuł: Pharus-Wanderkarte der weiteren Umgebung von Breslau mit den Kreisen: Wohlau, Trebnitz, Oels, Brieg, Strehlen, Reichenbach, Schweidnitz und Neumarkt (Mapa podróżna Pharusa dalszych okolic od Wrocławia z powiatami: Wołów, Trzebnica, Oława, Brzeg, Strzelin, Dzierżoniów, Świdnica i Środa Śląska)
Wydawca: Pharus Verlag
Miejsce i data wydania: Berlin, po 1910
Skala: 1:75 000
Uwagi: Mapa turystyczna.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 4536-II.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/37129

Nimkau
Nippern
Witxen
Kadlau
Zeltel
Guckerwitz
Busch-
Gr.-Heidau
Krampitz
Muckenau
Muckerau
Wald
Herrnprotsch
Marschwitz
Lampersdf.
Borne
Frobelwitz
BR. DEUTSCH LISSA
Stabelwitz
Massenwitz
Polkendf.
Denkmal (1907)
Altenhain
Goldschmie-
den
Krintsch
Leuthen
Rathen
Radaxdf.
Arnoldsmühle
Schmiede-
feld
Neukirch
Herrmannsdf.
Löbetitz
Gr.-Gohlau
Kl.
Gohlau
Kentschütz
Scheibgwitz
Romberg
Strachwitz
Gr.-Mochbern
Raudis
Romblkwitz
Schalkau
Kriptau
Puschwitz
Kentschkau
Meesendorf
Onerkwitz
Rammelwitz
Schmolz
Schweinitz
Karlsberg
Rommenau
Malkwitz
Oberhof
Stöschwitz
Wilkau
Schmellwitz
Siebischau
Zopkendf.
Reibnitz
Jaschgüttel
Blankenau
Schanbach
Spillendf.
Schimmelwitz
Peterwitz
Alt-
Gandau
Zweibrodt
Polsnitz
Gr.-Schottgau
Badra
Neudorf
Kl. Schottgau
Pleische
Bettle
Schönitz
Bischwitz
(a/Berge)
Zaugwitz
Neudorf
KANTH
Paschwitz
Tinz
Woigwitz
Malsen
Kl. Surding
Landau
Kriebelwitz
Haidänichen
Kreiselwitz
Schlanz
Zaumgarten
Gnichwitz
Beidau
Sachwitz
Fürstenau
Kämmendf.
Neue
Wilhelmsthal
Habersdroh
Schiedlag-
witz
Schauerwitz
Krolkwitz
Koberwitz
Ocklitz
Kapsdf.
Gunrwitz
Paschkowa

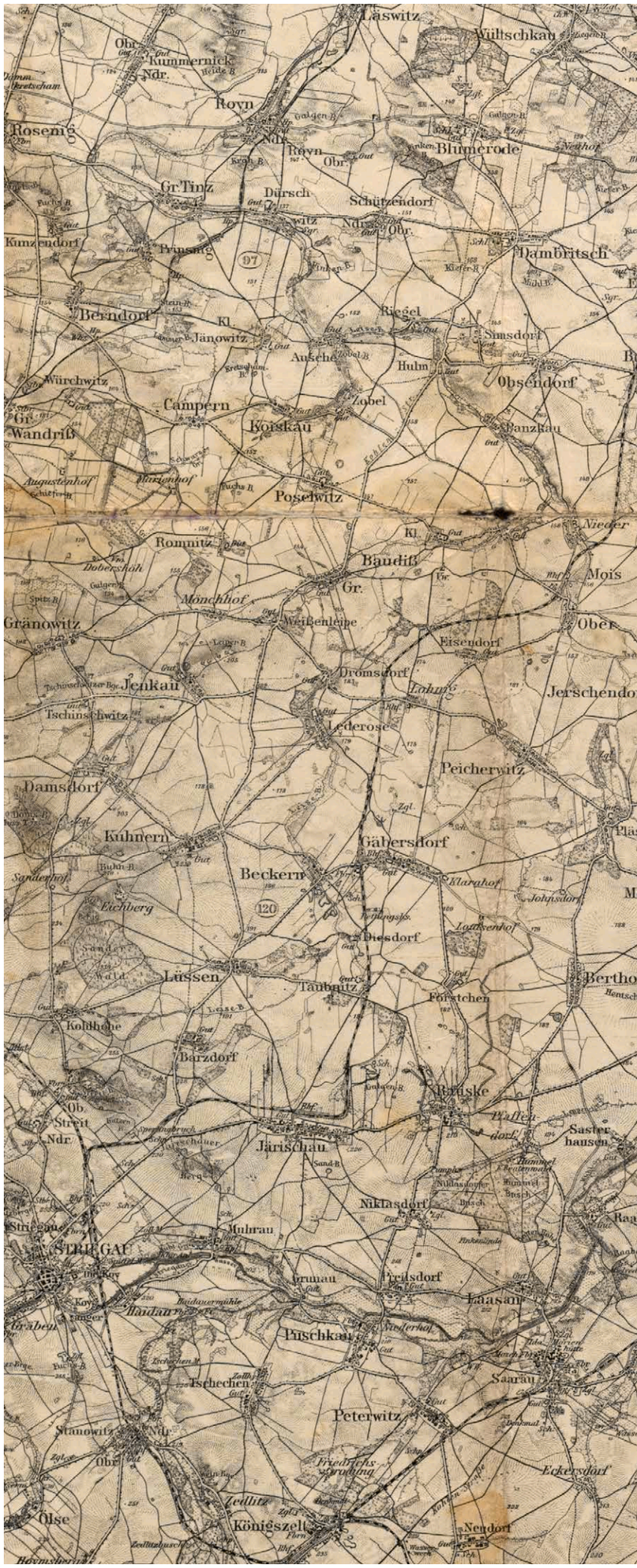

12. Tytuł: Briegers Plan von Breslau mit Führer (Plan Wrocławia z przewodnikiem Briegera)
Wydawca: Georg Brieger Verlag
Miejsce i data wydania: Schweidnitz, przed 1920
Skala: 1:150 000
Uwagi: Autor mapy: Paul Baron.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 7376-I.B.

Bruck
Nippern
Wilxen
Kischdorf
Kampendorf
Kaulow
Zeidel
Busch
Gr. Heilau
Krampitz
Marschwitz
Lampersdorf
Polkendorf
Frobelwitz
Deutsch Lissa
Denkmal 1907
Leuthen
Badaxdorf
Kridsch
Lobetinz
Sagschütz
Gr. Gohlau
Wüstung
Gossendorf
Schriegwitz
Arnoldsmühle
Romberg
Kl. Gohlau
Kriptau
Kertschütz
Ramolkwitz
Meesendorf
Puschwitz
Schalken
Onerkwitz
Tschechen
Karlsberg
Schweinitz
Stöschwitz
Schmolz
Schöbekirch
Schönbach
Zopkendorf
Schimmelwitz
Malkwitz
Sadewitz
Reitnitz
Poln. Peterwitz
Spillendorf
Kostenblut
Polsnitz
Schottgau
Kl. Schottgau
Gr. Peterwitz
Kanth
Schosnitz
Pohlsdorf
Zaugwitz
Neudorf
Paschwitz
Woigwitz
Ndr. Struse
Lanzau
Kriebelwitz
Malzen
Ob. Struse
Sachwitz
Kreiswitz
Beilau
Kammendorf
Bürgerau
Metkau

13. Tytuł: Das schlesische Gebirge (Góry Śląskie)
Wydawca: Carl Flemming Verlag, Buch- und Kunstdruckerei. A.-G.
Miejsce i data wydania: Głogów, po 1920
Skala: 1:150 000
Uwagi: Topografia terenu i hipsometria zostały na mapie zaznaczone metodą cieniowania. Mapa jako „Karte des schlesischen Gebirges" była dodatkiem do dziennika „Schlesischen Zeitung".
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 6038-IV.C.
Odnośnik do kopii cyfrowej: http://www.biblioteka-cyfrowa.pl/publication/32882

Kostenblut
Kanth
Zobten
Der Zobten
Schweidnitz
Mellendorfer Forst
Gohlau
Guhlwald

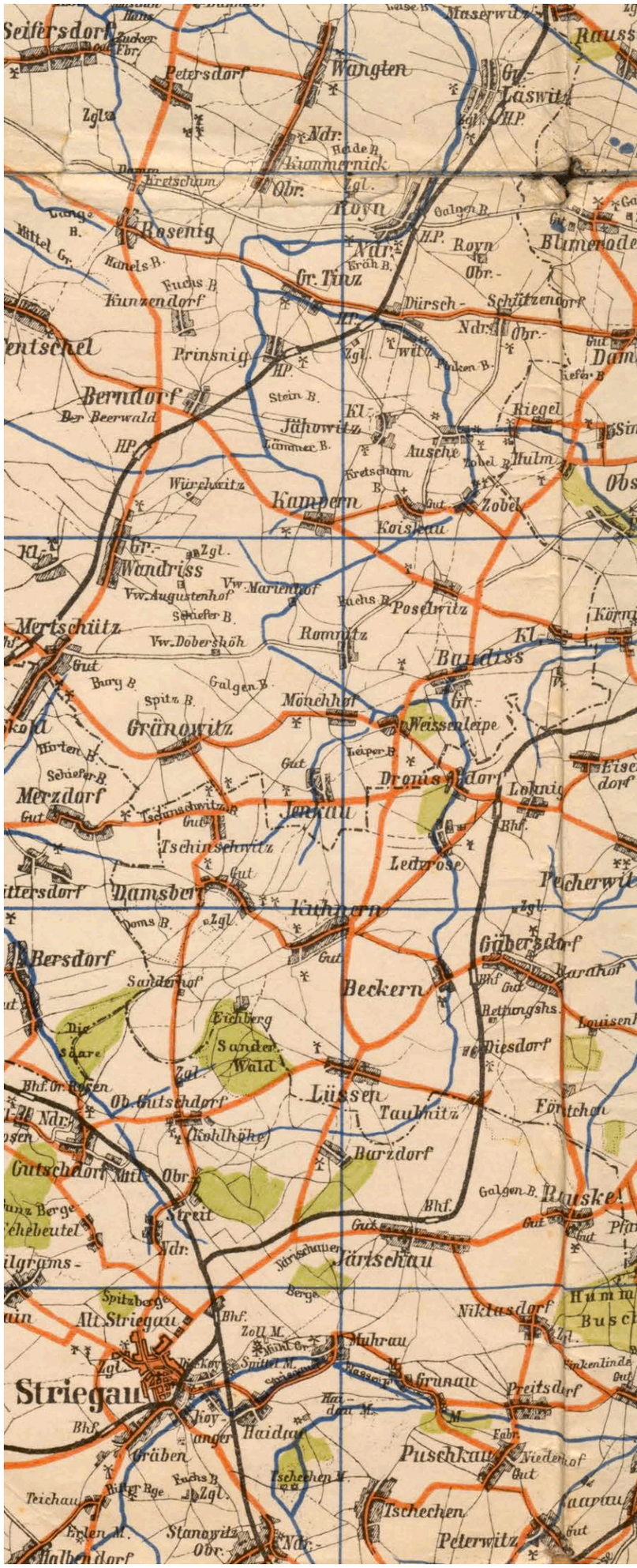

14. Tytuł: Neumarkt i. Schl.-Breslau-Schweidnitz-Ohlau (Środa Śląska – Wrocław – Świdnica – Oława)
Wydawca: Reichsamt für Landesaufnahme
Miejsce i data wydania: Berlin, 1922
Skala: 1:100 000
Uwagi: Druk nr 104 (Einheitsblatt Nr. 104).
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 11262-III.C.

Stephansdorf
Falkenhain
Bischdorf
Nimkau
Nippern
Pfaffendorf
Herrmannsthal
Kammendorf
Kadlau
Schöneiche
Probstei
Flämischdorf
NEUMARKT
Gr. Heidau
Borne
Lampersdorf
Deutsch Lissa
Schönau
Frankenthal
Polkendorf
Leuthen
Dietzdorf
Hausdorf
Kintsch
Radaxdorf
Zieserwitz
Neudorf
Gossendorf
Kertschütz
Poln. Baudis
Illnisch
Romolkwitz
Schalkau
Puschwitz
Racksch ütz
Meesendorf
Onerkwitz
Pitschen
Poln Schweinitz
Schmellwitz
Stöschwitz
Tschammendorf
Wilkau
Jakobsdorf
Schönbach
Zopkendorf
Sadewitz
Gr. Schottgau
Kostenblut
Spilkendorf
Polsnitz
Schottgau
Weicherau
Gr. Peterwitz
Kostau
Schosmitz
Neudorf
Pöhlsdorf
Woigwitz
Neuhof
Landau
Lorzendorf
Bockau
Kreiselwitz
Guichwitz
Fürstenau
Sachwitz
Borganie
Ingramsdorf
Metkau
Kapsdorf
Ocklitz
Mörschel
Gr. Mohnau
Christdorf
Rosenthal
Albrechtsdorf
Hohen
Domanze
Wernersdorf
Frauenhain
Queitsch
Rosenau
Florians
Kiefendorf
Gohlau
Marxdorf
Grunau
Roga
Kratzkau
Strachau

15. Tytuł: Landschaftskarte der Liegnitzer Gegend umfassend die 11 Städte Liegnitz, Goldberg, Haynau, Jauer, Steinau, Wohlau, Lüben, Schönau, Neumarkt, Parchwitz, Kotzenau (Mapa krajobrazowa okolic Legnicy obejmująca 11 miast: Legnicę, Złotoryję, Chojnów, Jawor, Ścinawę, Wołów, Lubin, Świerzawę, Środę Śląską, Prochowice, Chocianów)
Wydawca: Verlag der Reisnerschen Buchhandlung Musikalien-und Kunsthandlung
Miejsce i data wydania: Liegnitz, 1926
Skala: 1:25 000
Uwagi: Autor Paul Baron; mapa podręczna. Rzeźba terenu zobrazowana za pomocą uproszczonej metody kreskowej i barw hispometrycznych.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 4006-II.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/37097

Maltsch
Maserwitz
Rausse
Grossläswitz
Cumöse
Schadewinkel
Raschdorf
Stephansdorf
Jaschkendorf
Bischdorf
Royn
Blumerode
Pratendorf
Neu Holland
Probstei
Kammendorf
Schönerlehe
Flamischdorf
NEUMARKT
Dirschwitz
Schulzendorf
Pambritsch
Schonau
Ellguth
Riegel
Dietzdorf
Obsendorf
Hausdorf
Krintsch
Buchwald
Hulm
Koislau
Zobel
Panzkau
Poselwitz
Michelsdorf
Neudendorf
Gossendorf
Zieserwitz
Grossbaudiss
Mois
Stusa
Pirschen
Rackschütz
Jenkwitz
Tscherlen
Eisendorf
Dromsdorf
Zehnig
Jerschendorf
Sablath
Jacobsdorf
Tschammendorf
Lederose
Peicherwitz
Zuchelwitz
Scheibelkirch
Kostenblut
Plaswitz
Gäbersdorf
Weicherau
Beckern
Metschkau
Loisenhof
Diesdorf
Bertholdsdorf
Trubnitz
Förstchen
Ossig
Neuhof
Guckelhausen
Polsdorf

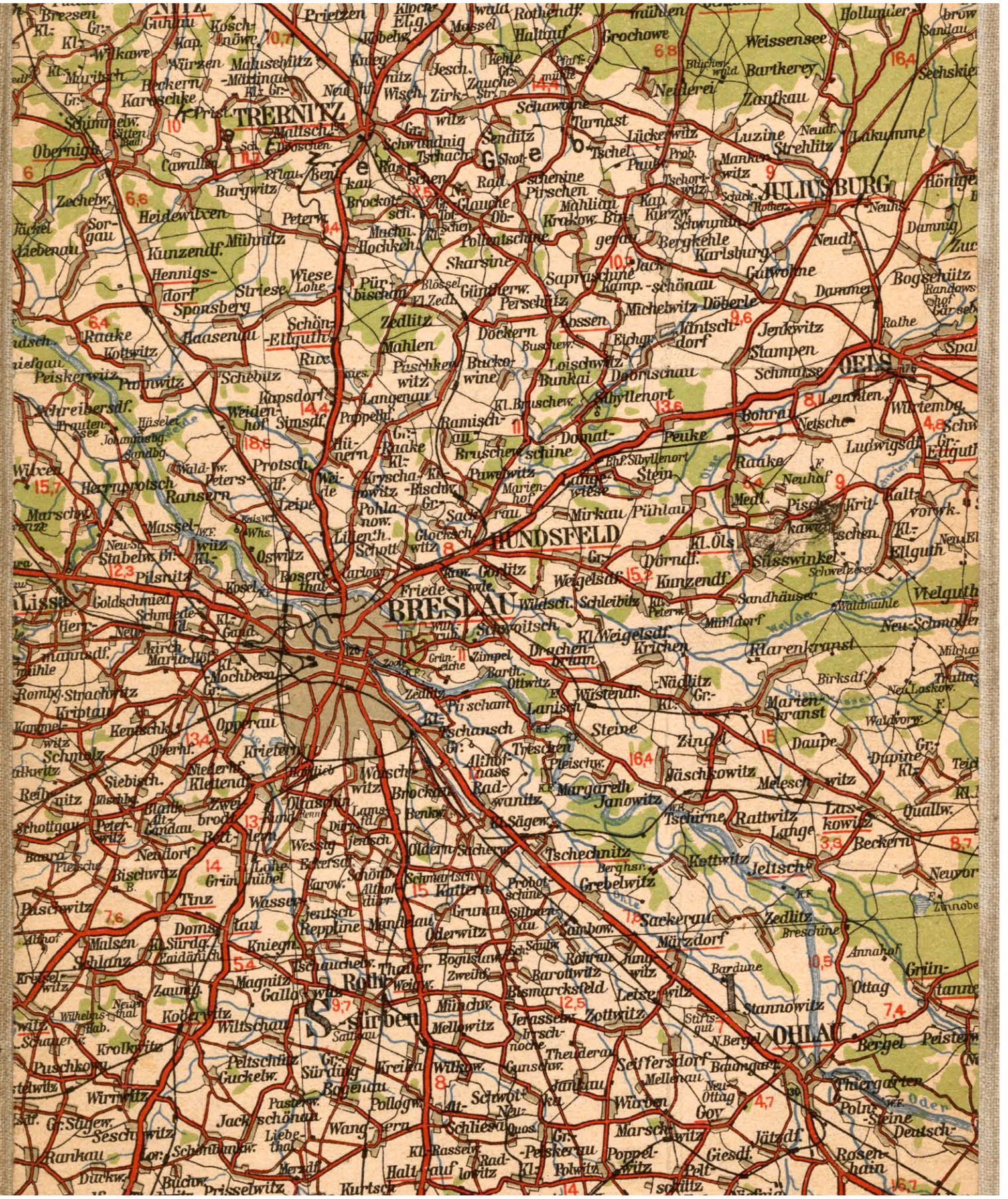

16. Tytuł: Umgebung von Breslau im Umkreise von etwa 8 Meilen (Otoczenie Wrocławia w promieniu 8 mil)
Wydawca: Georg Brieger Verlag
Miejsce i data wydania: Schweidnitz, ok. 1927
Skala: 1:150 000
Uwagi: Podręczna mapa komunikacyjna.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 8118-I.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/38530

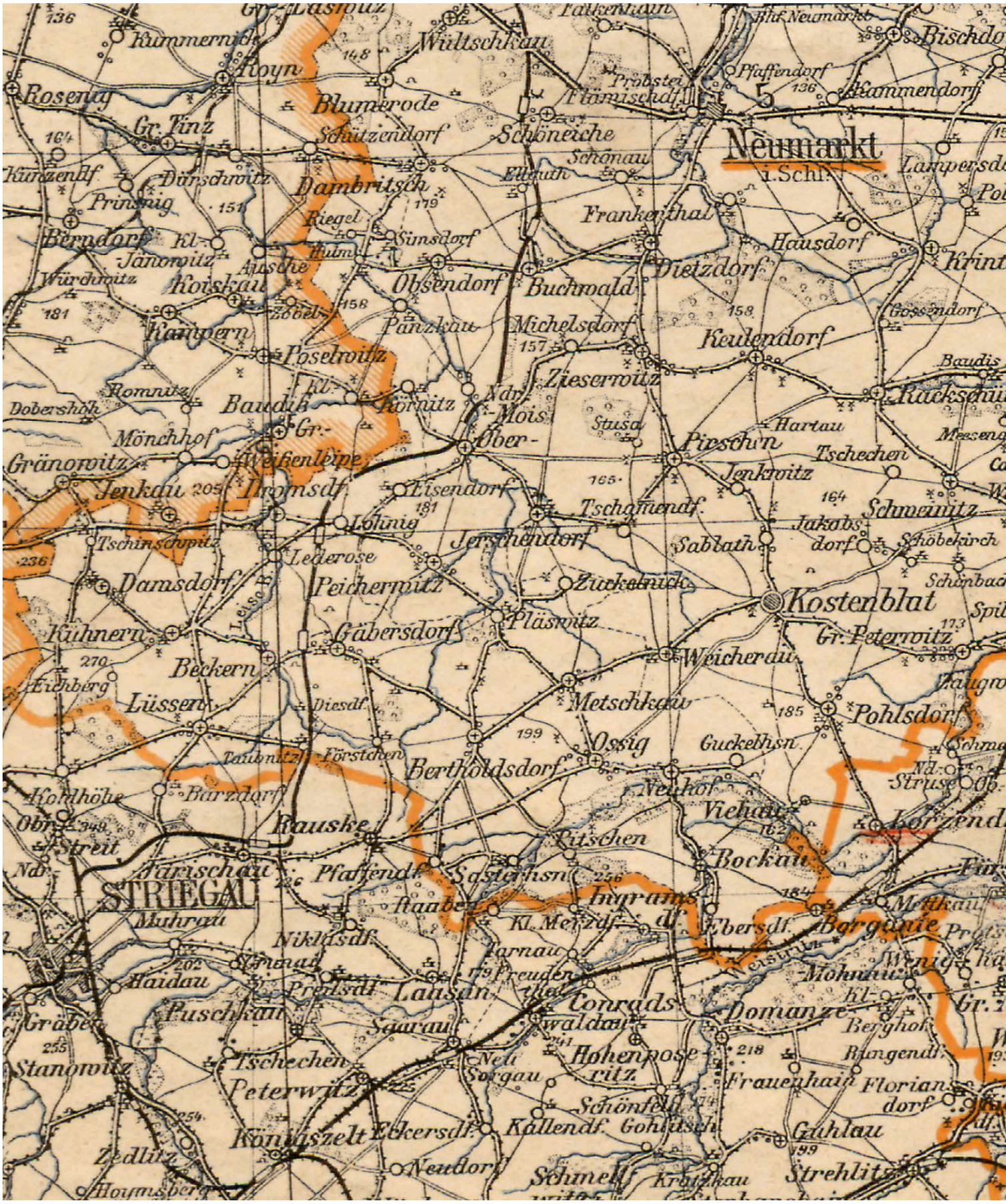

Neumarkt
Kanth
Kostenblut
Pöhlsdorf
Polsnitz
Schmellwitz
Kertschütz
Lampersdorf
Kammendorf
Bischdorf
Nimkau
Wohlwitz
Wollsdorf
Neuhof
Probstei
Holland
Pfaffendorf
Frankenthal
Dietzdorf
Buckwald
Michelsdorf
Keulendorf
Zieserwitz
Stusa
Pirschen
Jerschendorf
Ischammendorf
Sablath
Zuckelnick
Pläswitz
Weicherau
Metschkau
Bertholdsdorf
Ossig
Pitschen
Bockau
Ingramsdorf
Tarnau
Lausau
Freudenthal
Konradswaldau
Hohendomanze
Poseritz
Rackschütz
Poln. Schweinitz
Tschechen
Jakobsdorf
Schöbekirch
Spillendorf
Gr. Peterwitz
Zaugwitz
Neudorf
Landau
Beilau
Borgantie
Fürstenau
Protschkenhain
Ockatz
Gr. Mohnau
Wernersdorf
Hapsdorf
Schiedlagwitz
Saschwitz
Woigwitz
Krieblowitz
Schosnitz
Schottgau
Sadewitz
Romolkwitz
Puschwitz
Schriegwitz
Leuthen
Radaxdorf
Lobetinz
Sagschütz
Gr. Neudau
Frobelwitz
Krampitz
Saarawenze
Zettel
Busch
Borne
Bury
Nippern
Olsche Bruch
Stephansdf.
Raschdorf
Teich
Hausdorf
Vogel B.
Wüstung
Gossendorf
Polkendorf
Kriitsch
Lerchen B.
Heide B.
Juden B
Sophien B.
Neuvorwerk
Butter B.
Schleier B.
Denkm. 1757
Denkmal 1907
Gohlauer B.
Kol. Schreiberstau
Glanz B.
Kl. Kolline
Wein B.
Poln. Baudis
Illnisch
Meesendorf
Onerkwitz
Rommenau
Karlsberg
Wilkau
Schmellwitzer
Schönbuch
Schimmelwitz
Jirtsch
Jirtsch M.
Kl. Kieter B.
Kieter B.
Rosen Vorwerk
Neudorf
Galgen B.
Eisele Bge
Blücher-Grab
Vierrader M.
Kanther B.
Gilgenauer M.
Martins B.
Kammendorf
Annahof
Schiedlagwitz
Kristelwitz
Morschelwitz
Rosenthal
Albrechtsdorf
Michelsdorf
Queitsch
Kol. Rosenau
Ziegen Kretscham
Stein B.
Linden B.
Berghof
Neuhof
Hexenhof Eiche
Kl. Mohnau
Wenig Mohnau
Mühl Gr.
Alte M.
Fürstenau
Borgantie
Meltkau
Bahn B.
Lorzendorf
Viehau
Neue M.
Pitschen M.
Au M.
Hexen B.
Ndr. Schmachtenhain
Obr. Struse
Gucklhausen
Neuhof
Hochvorwerk
Strassen Kretscham
Johnsdorf
Schossbrücke
Wein B.
Fuchs B.
Lotte B.
Schönbuch
Heiden B.
Wache B.
Birken B
Pfarr B.
Lämmer B.
Kiefern B.
Hurtau
Ober-
Mois
Mühl B.
Vw. Buchwaldchen
Pfeifer B.
Vogel B.
Lerchen B.
Wache B.
Butter B.
Kaninchen B.
Hausche B.
Voigts M.
Pfarr M.
Schl.
Wald M.
Ulan B.
Lampe
Busch
Schäferei
Schwarze Lache
Thal
Die Tannhäuser
Göbel
Galgen B.
Rethau
Wehrweine M.
Eichwerk
Eichel B.
Ellguth
Schönau
Hübendorf
Schneiche
Flämischdorf
Hausdorfer B.
Badstuben B.
Neudörfl.
Zettel Fuhrt.
Mühl B.
Gut
Vw. Saara
Schmiede B.
Gutkerwitz
Schindler B.
Vw. Kolline
Rode B
Kl. Gohlau
Neurode
Faude B
Stoschwitz
Schnellwitzer
Sadewitz
Bhf.
Zopkendorf
Lotte B.
Schimmelwitz
Jirtsch M.
Jirtsch
Kl. Kieter B.
Kieter B.
Schottgau
Schosnitz
Rosen Vorwerk
Zgl.
Zaugwitz
Neudorf
Galgen B.
Eisele Bge
Blücher-Grab
Vierrader M.
Wacht B.
Kanther B.
Woigwitz
Krieblowitz
Gilgenauer M.
Landau
Beilau
Martins B.
Kammendorf
Annahof
Schiedlagwitz
Saschwitz
Kristelwitz
Morschelwitz
Rosenthal
Albrechtsdorf
Michelsdorf
Queitsch
Kol. Rosenau
Ziegen Kretscham
Stein B.
Linden B.
Berghof
Neuhof
Hexenhof Eiche
Kl. Mohnau
Wenig Mohnau
Mühl Gr.
Alte M.
Fürstenau
Borgantie
Meltkau
Bahn B.
Lorzendorf
Viehau
Neue M.
Pitschen M.
Au M.
Hexen B.
Ndr. Schmachtenhain
Obr. Struse
Gucklhausen
Neuhof
Hochvorwerk
Strassen Kretscham
Johnsdorf
Schossbrücke
Wein B.
Fuchs B.
Lotte B.
Schönbuch
Heiden B.
Wache B.
Birken B
Pfarr B.
Lämmer B.
Kiefern B.
Hurtau
Ober-
Mois
Mühl B.
Vw. Buchwaldchen
Pfeifer B.
Vogel B.
Lerchen B.
Wache B.
Butter B.
Kaninchen B.
Hausche B.
Voigts M.
Pfarr M.
Schl.
Wald M.
Ulan B.
Lampe
Busch
Schäferei
Schwarze Lache
Thal
Die Tannhäuser
Göbel
Galgen B.
Rethau
Wehrweine M.
Eichwerk
Eichel B.
Ellguth
Schönau
Hübendorf
Schneiche
Flämischdorf
Hausdorfer B.
Badstuben B.
Neudörfl.
Zettel Fuhrt.
Mühl B.
Gut
Vw. Saara
Schmiede B.
Gutkerwitz
Schindler B.

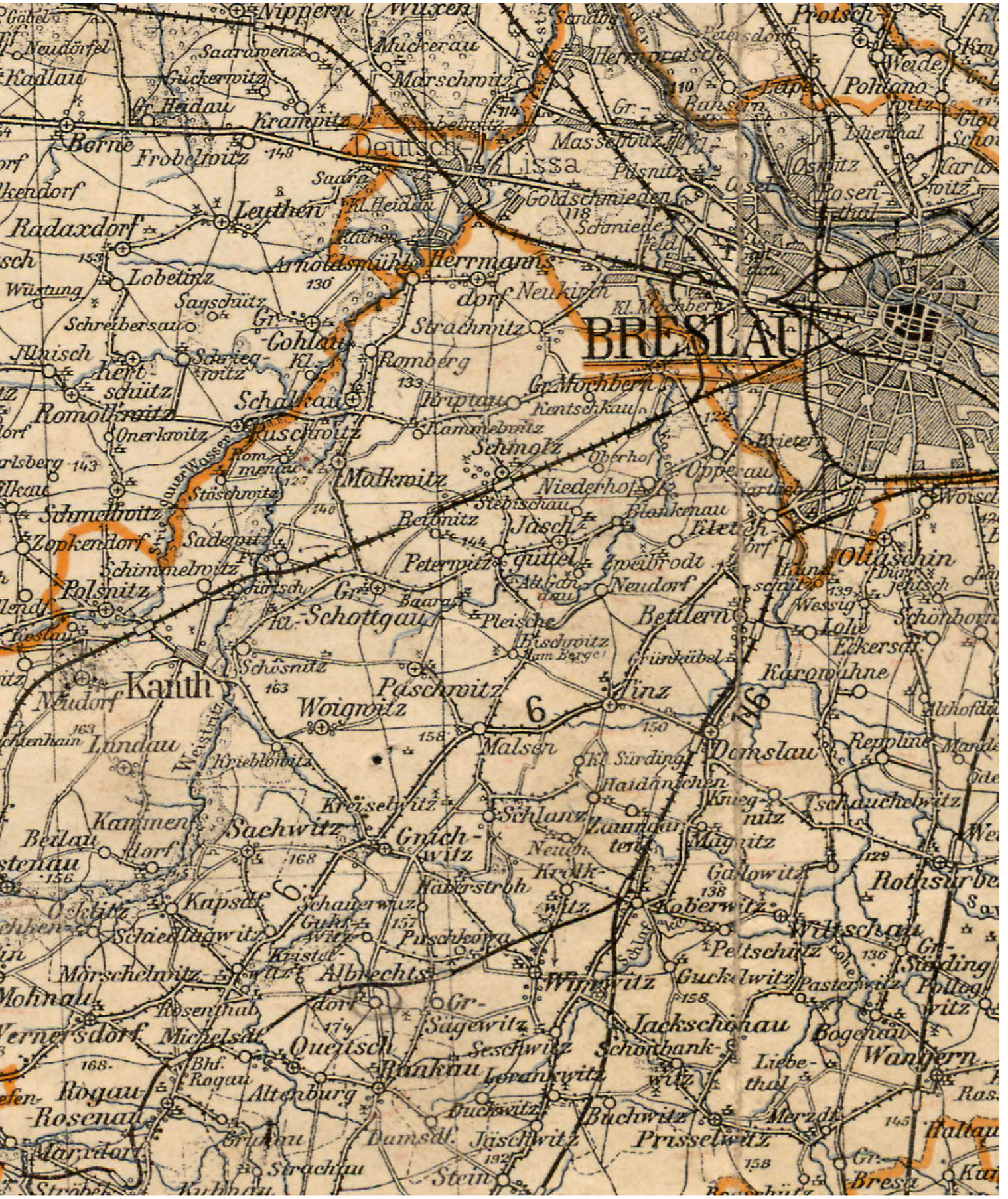

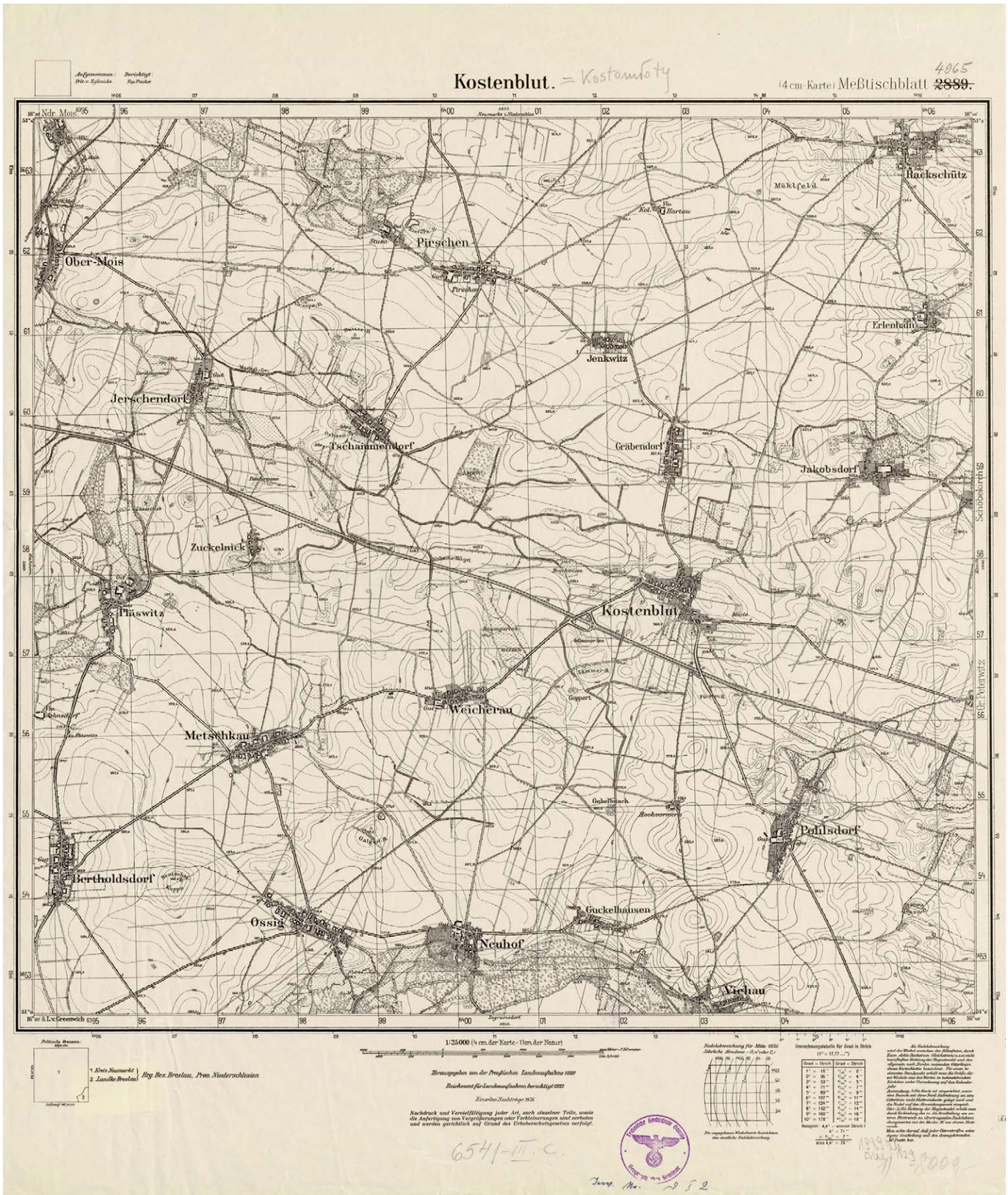

17. Tytuł: Continental Straßenkarte für Rad- und Kraftfahrer. Breslau Nr. 30 (Continental Mapa drogowa dla rowerzystów i kierowców. Wrocław nr 30)
Wydawca: Continental-Caoutchouc- und Gutta-Percha-Compagnie
Miejsce i data wydania: Hanower, ok. 1930
Skala: 1:300 000
Uwagi: Mapa samochodowa wydana w serii Continental Straßenkarte für Rad- und Kraftfahrer (Continental mapa drogowa dla rowerzystów i kierowców).

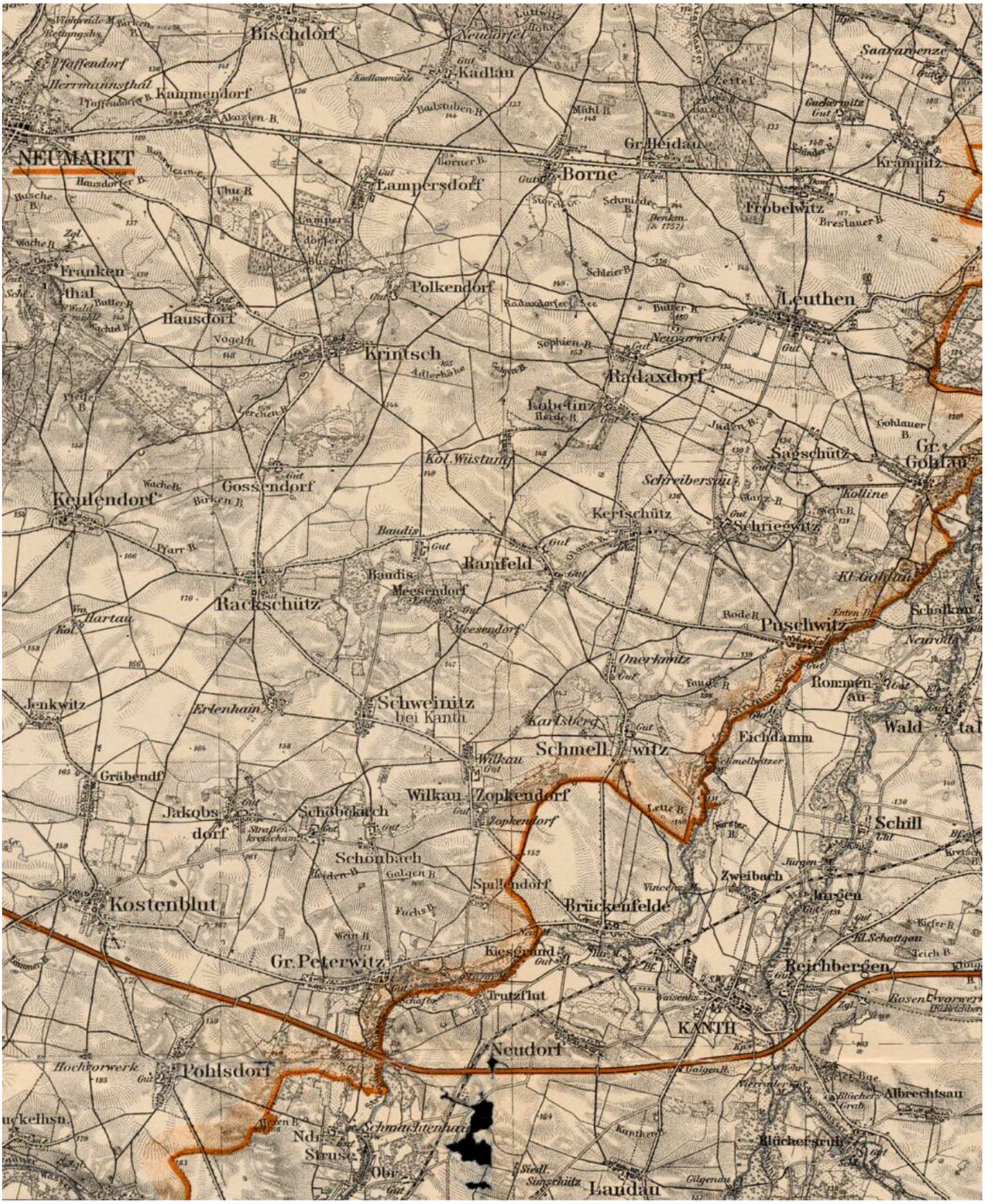

Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego Oddział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 4636-I.B.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/38477

Neumarkt
i. Schl.
Kostenblat
STRIEGAU
Rauske
Bertholdsdorf
Ossig
Metschkau
Pohlsdorf
Weicherau
Gr. Peterwitz
Pläswitz
Gäbersdorf
Peichenwitz
Damsdorf
Lederose
Jerschendorf
Tschamendf.
Lohnig
Eisendorf
Jenkau
Gränowitz
Mönchhof
Weißenleipe
Baudis
Zieserwitz
Keudendorf
Michelsdorf
Buchwald
Obsendorf
Dietzdorf
Hausdorf
Frankenthal
Dambritsch
Schneiche
Blumerode
Gr. Tinz
Rosenig
Royn
Wultschkau
Pfaffendorf
Hammendorf
Bischdo
Lampersdf
Schweinitz
Jenkwitz
Tschechen
Hartau
Pieschen
Stusa
Mois
Ober-
Nitschkau
Tschechen
Peterwitz
Stanowitz
Haidau
Niklasdf.
Muhrau
Streit
Pfaffendf.
Sastenhsn.
Ingramsdf.
Ebersdf.
Borgaue
Mohnau
Domanze
Conrads
Lausan
Preilsdf.
Freudenthal
Sarau
Sorgau
Höhenposeritz
Frauenhain
Florian dorf
Gahlau
Strehlitz
Kallendf.
Eckersdf.
Neudorf
Schmelitz
Kreuzkau
Zedlitz
Konnaszelt
Viehau
Bockau
Pitschen
Neuhof
Guckelhsn.
Struse
Barzdorf
Baumgarten
Kühnern
Beckern
Lüssen
Damsdorf
Tschinschpitz
Lohnig

BRESLAU
Deutsch-Lissa
Kanth
Oltaschin
Domslau
Jackschönau
Wiltschau
Rothsürbe
Karowahne
Polsnitz
Schottgau
Malkwitz
Sachwitz
Gnichwitz
Kapsdf.
Rosenau
Rogau
Altenburg
Quettsch
Michelsdf.
Wernersdorf
Mohnau
Marschelnitz
Albrechtsdorf
Kreiselwitz
Woignitz
Paschnitz
Malsen
Finz
Betlern
Neudorf
Lindau
Beilau
Kammendorf
Radaxdorf
Leuthen
Lobetinz
Romolkwitz
Schalkau
Strachwitz
Herrmannsdorf
Arnoldsmühle
Goldschmieden
Massenitz
Pilsnitz
Frobelwitz
Borne
Nippern
Mucherau
Marschwitz
Krampitz
Gr. Heidau
Saarawenze
Guckerwitz
Neudörfel
Kadlau
Protsch
Weide
Polkano
Rosenthal
Osnitz
Schmiedefeld
Romberg
Gr. Mochbern
Kl. Mochbern
Kentschkau
Peterwitz
Guttel
Jasch
Niederhof
Oberhof
Schmolz
Stöschwitz
Schmelwitz
Zopkendorf
Sadegitz
Schimmelwitz
Pleische
Bischwitz
Grünkäbel
Karowahne
Eckersdf.
Schönborn
Lohe
Wessig
Jehtsch
Blankenau
Fletsch
Zweibrodt
Neudorf
Althofdf.
Reppline
Mandelwitz
Tschauchelwitz
Haidänichen
Kl. Sürding
Schlanz
Neuen
Kroitk
Haberstroh
Schauerwitz
Pirschkowitz
Kraschel-witz
Schiedlagwitz
Gallowitz
Magnitz
Koberwitz
Peltschütz
Guckelwitz
Pasterwitz
Pollag-witz
Wanfern
Bogenau
Liebe-thal
Schönbank-witz
Lorantwitz
Seschwitz
Sägewitz
Gr. Jänowitz
Buchwitz
Prisselwitz
Merzdf.
Halbau
Jäschwitz
Damsdf.
Strachau
Stein
Bresa
Kl. Sürding
Kl. Heidau
Saara
Gr. Gohlau
Kl. Gohlau
Schreibersau
Sagschütz
Wüstung
Ilnisch
Schrieg-witz
Onerkwitz
Kammelwitz
Oppersau
Wriesel
Wolfsdf.
Kl. Tinz
Gr. Tinz
Lampersdf.
Kl. Tinz
Gr. Tinz
Lampersdf.
Kl. Tinz
Gr. Tinz
Lampers

19. Tytuł: Kostenblut 2889 [Neue Nr 4965] (Kostomłoty 2889 [nowy nr 4965])
Wydawca: Reichsamt für Landesaufnahme
Miejsce i data wydania: ?, 1936
Skala: 1:25 000
Uwagi: Data pierwszego wydania 1889; aktualizacja pełna mapy 1932, następnie pojedyncze poprawki. Mapa topograficzna stolikowa [Meßtischblatt].
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu Odział Zbiorów Graficznych
Sygnatura: 6541-III.C.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/33712

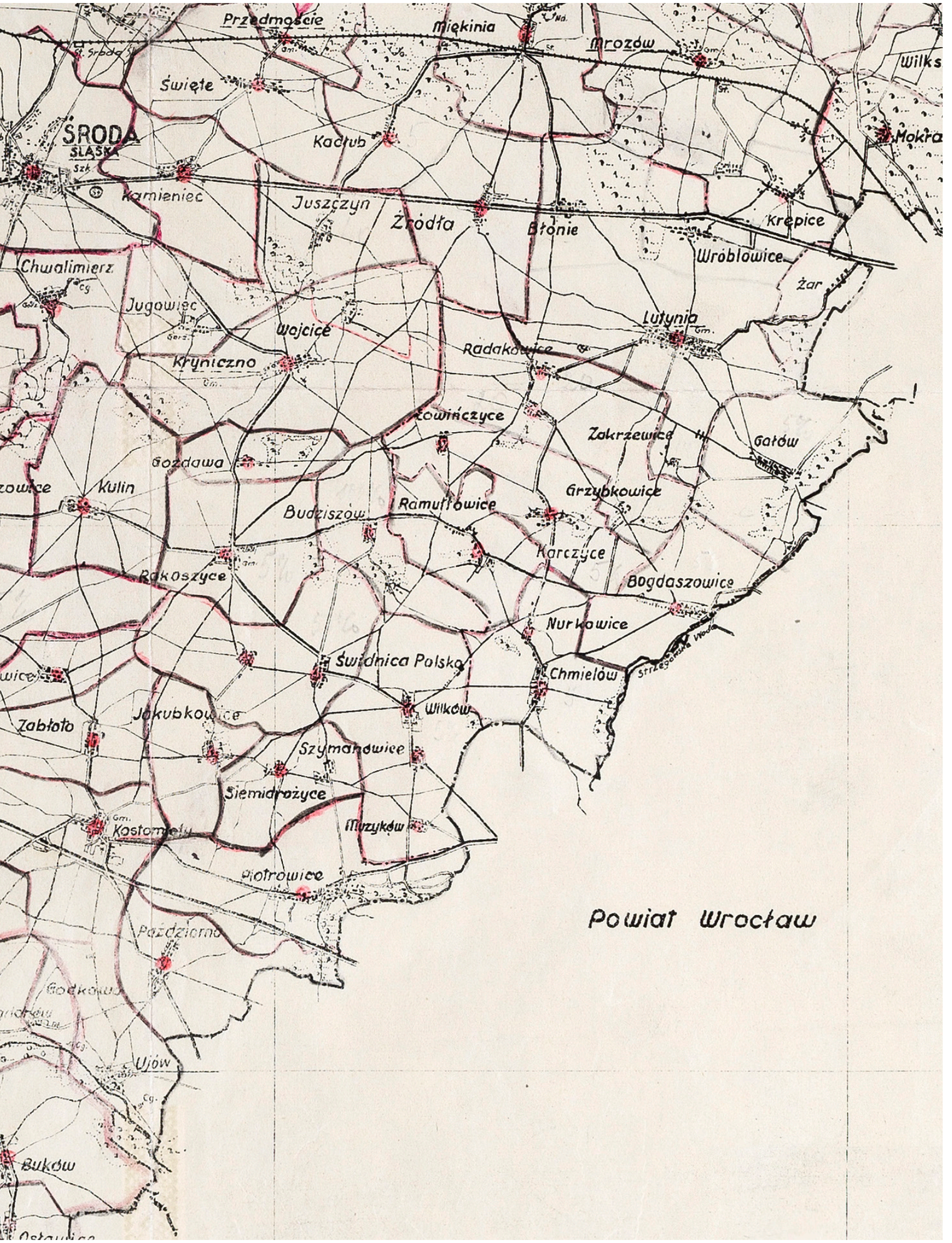

20. Tytuł: Kreis Breslau (Powiat Wrocław)
Wydawca: Reichsamt für Landesaufnahme
Miejsce i data wydania: Berlin, 1938
Skala: 1:100 000
Uwagi: Mapa topograficzna.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu Odział Zbiorów Graficznych
Sygnatura: 11229-IV.C.
Odnośnik do kopii cyfrowej:
http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/35007

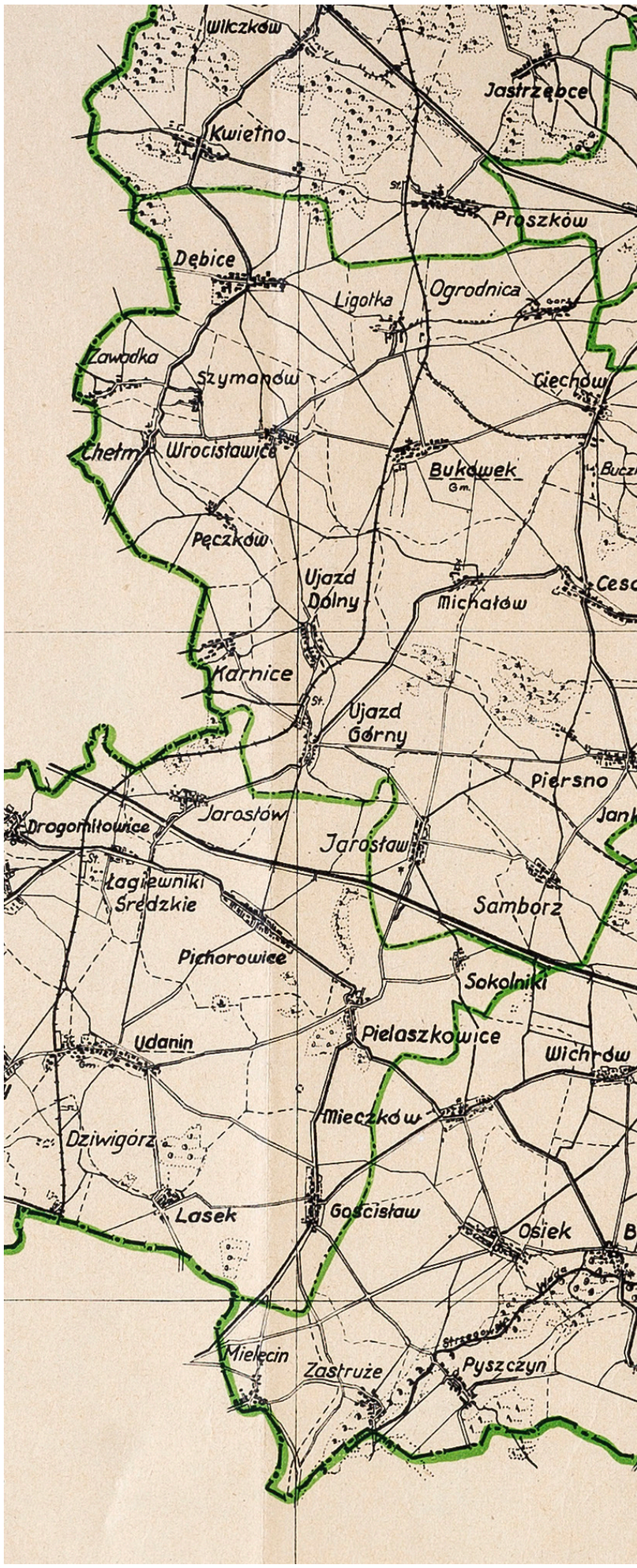
Joanna Nowosielska-Sobel, Grzegorz Strauchold

Kostomłoty i okolice na mapach po 1945 r.

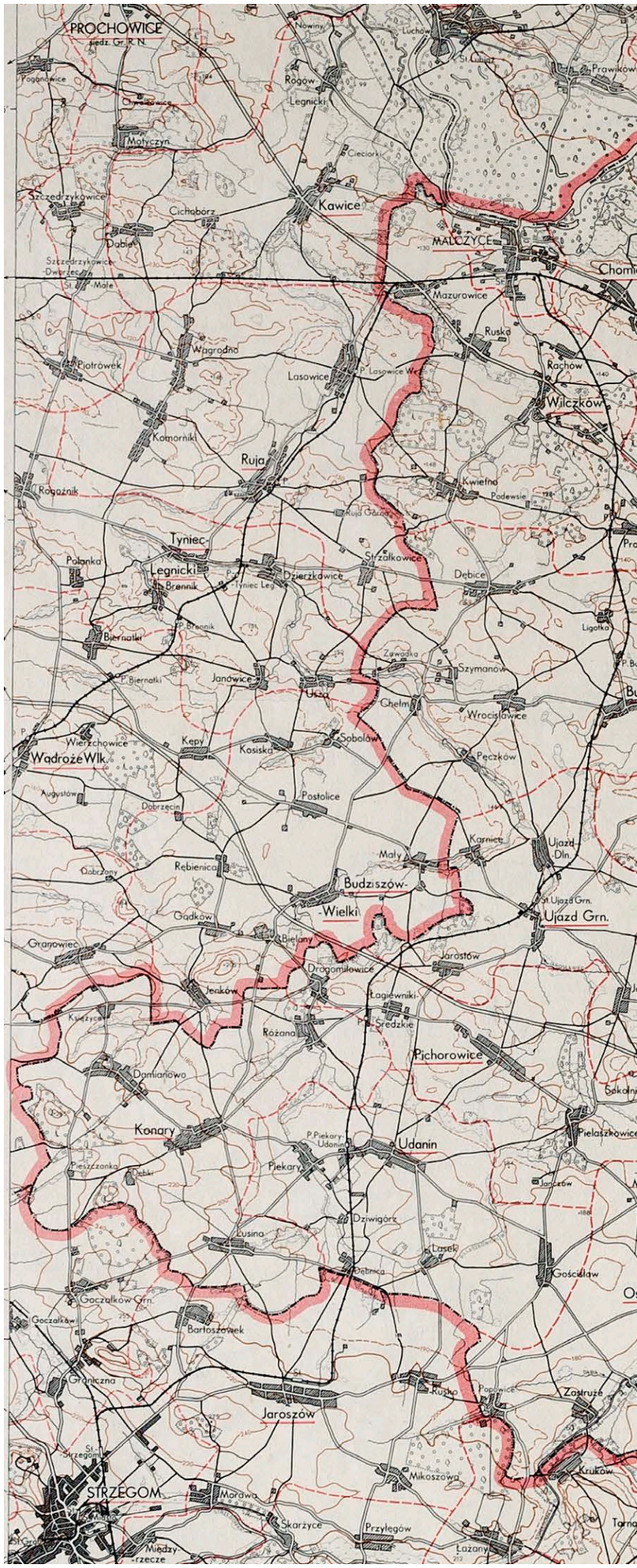

21. Tytuł: Mapa powiatu średzkiego województwo wrocławskie
Wydawca: Główny Urząd Pomiarów Kraju. Wydział Pomiarów Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 1947
Skala: 1: 100 000
Miejsce przechowywania: Gabinet Kartografii Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
Sygnatura: 6576/C/III

Przedmoście
Miękinia
Mrozów
Wilks
Święte
ŚRODA ŚLĄSKA
Kadłub
Mokra
Kamieniec
Juszczyn
Źródła
Błonie
Krępice
Wróblowice
Chwalimierz
Żar
Jugowiec
Wojcice
Lutynia
Radakowice
Kryniczno
Łowińczyce
Zakrzewice
Gałów
Gozdawa
Kulin
Grzybkowice
Budziszów
Ramułtowice
Karczyce
Rakoszyce
Bogdaszowice
Nurkowice
Świdnica Polska
Chmielów
Wilków
Jakubkowice
Zabłoto
Szymanowice
Siemidrożyce
Kostomłoty
Muzyków
Piotrowice
Powiat Wrocław
Pazdzierna
Ujów
Buków

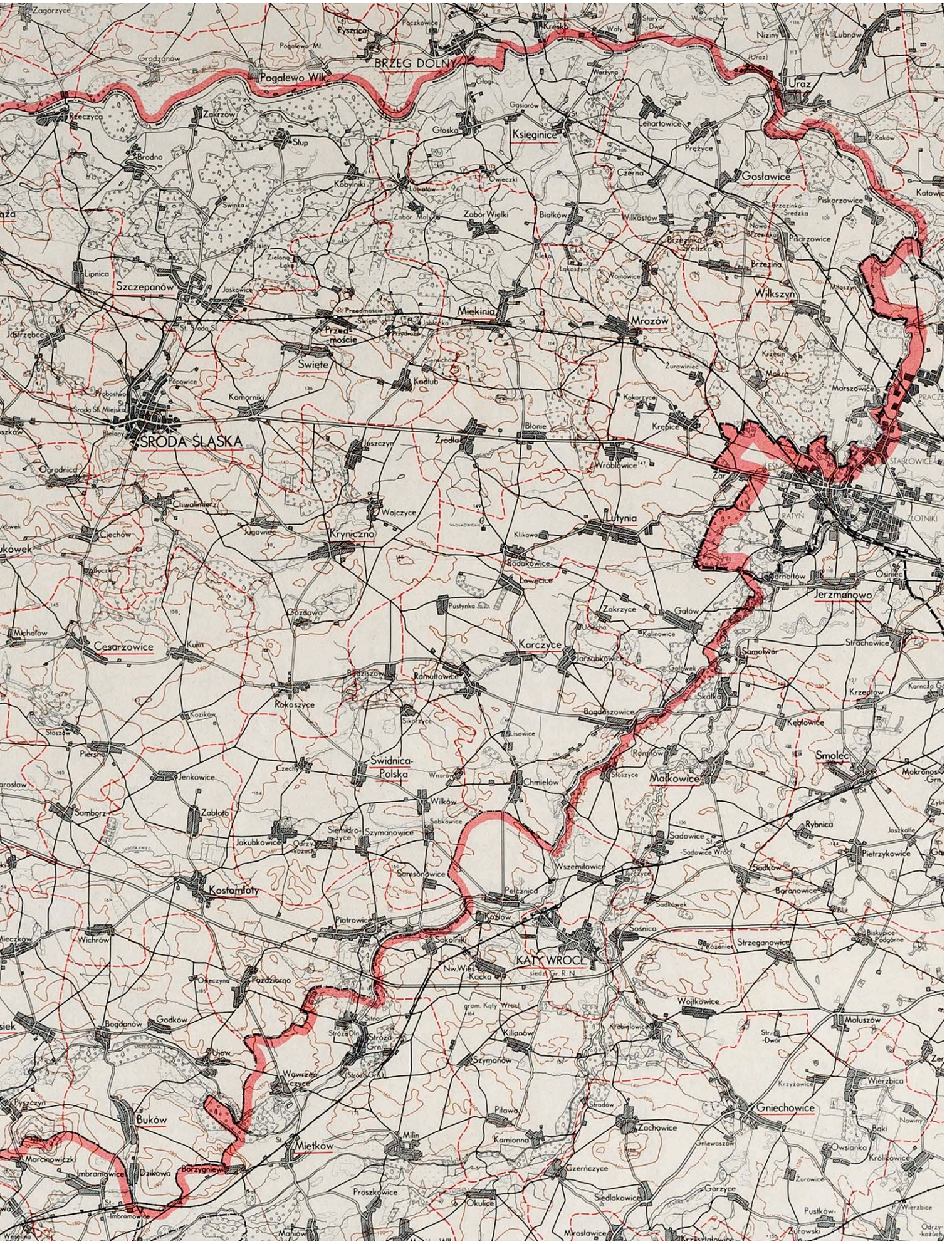

22. Tytuł: Mapa powiatu średzkiego województwo wrocławskie
Wydawca: Główny Urząd Pomiarów Kraju. Wydział Pomiarów Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 1949
Skala: 1: 100 000
Miejsce przechowywania: Gabinet Kartografii Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
Sygnatura: 6577/C/III

Przedmoście
Miękinia
Mrozów
Wilksz
Jabłonka
Święte
ŚRODA
ŚLĄSKA
Kadłub
Żurawina
Mokra
Komorniki
Juszczyn
Źródła
Błonie
Kokorzyce
Krępice
Bielany
Chwalimierz
Wróblowice
Żar
Jugowiec
Wojczyce
Lutynia
Radakowice
Kryniczno
Łowęcice
Zakrzyce
Gałów
Gozdawa
Kulin
Jarząbkowice
Budziszów
Ramułtowice
Karczyce
Rakoszyce
Bogdaszowice
Sikorzyce
Lisowice
Czechy
Świdnica Polska
Chmielów
Jakubkowice
Wilków
Żabłoto
Sobkowice
Szymanowice
Siemidrożyce
Samsonowice
Kostomłoty
Piotrowice
Powiat Wrocław
Październo
Godków
Ujów
Buków
Dzikowa

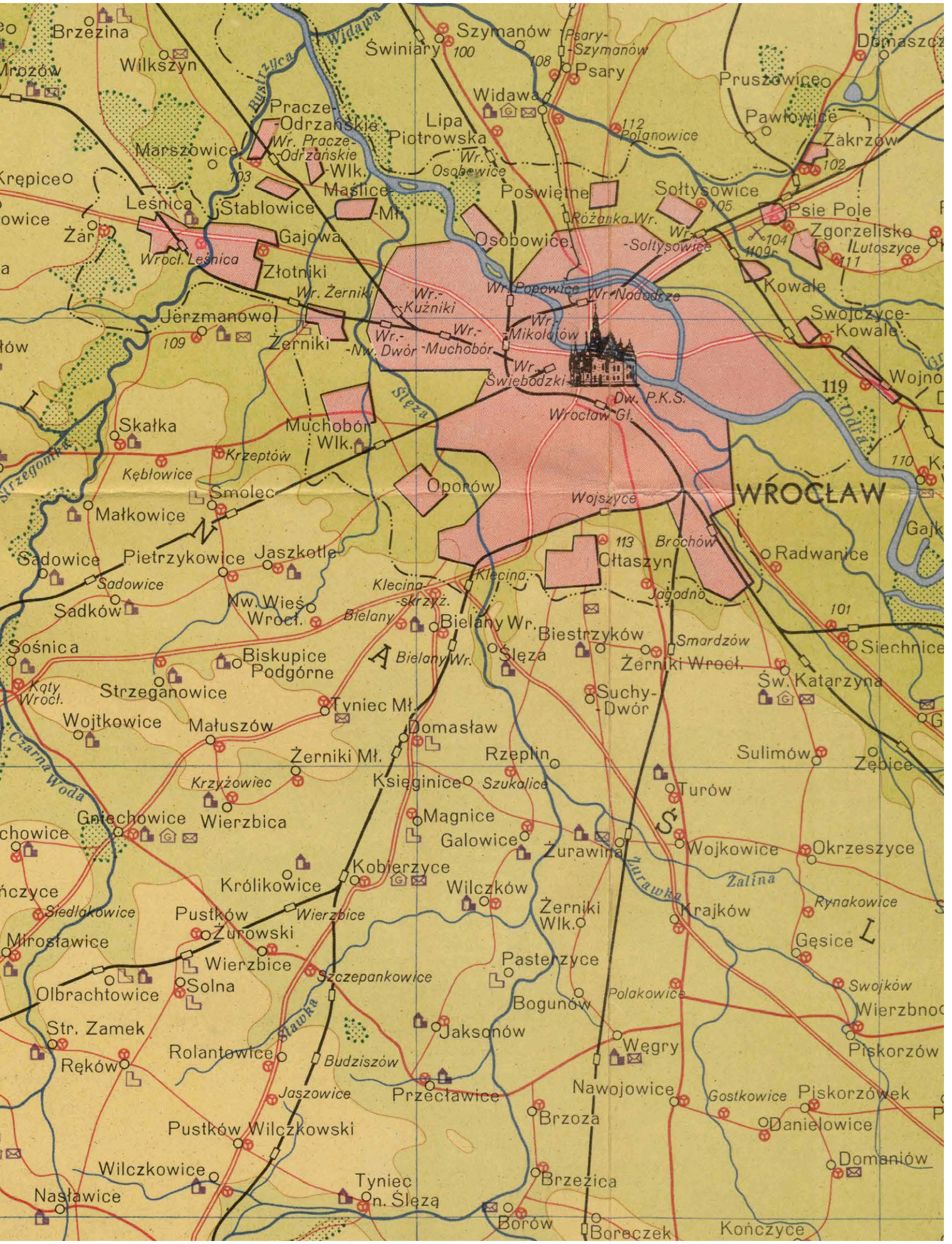

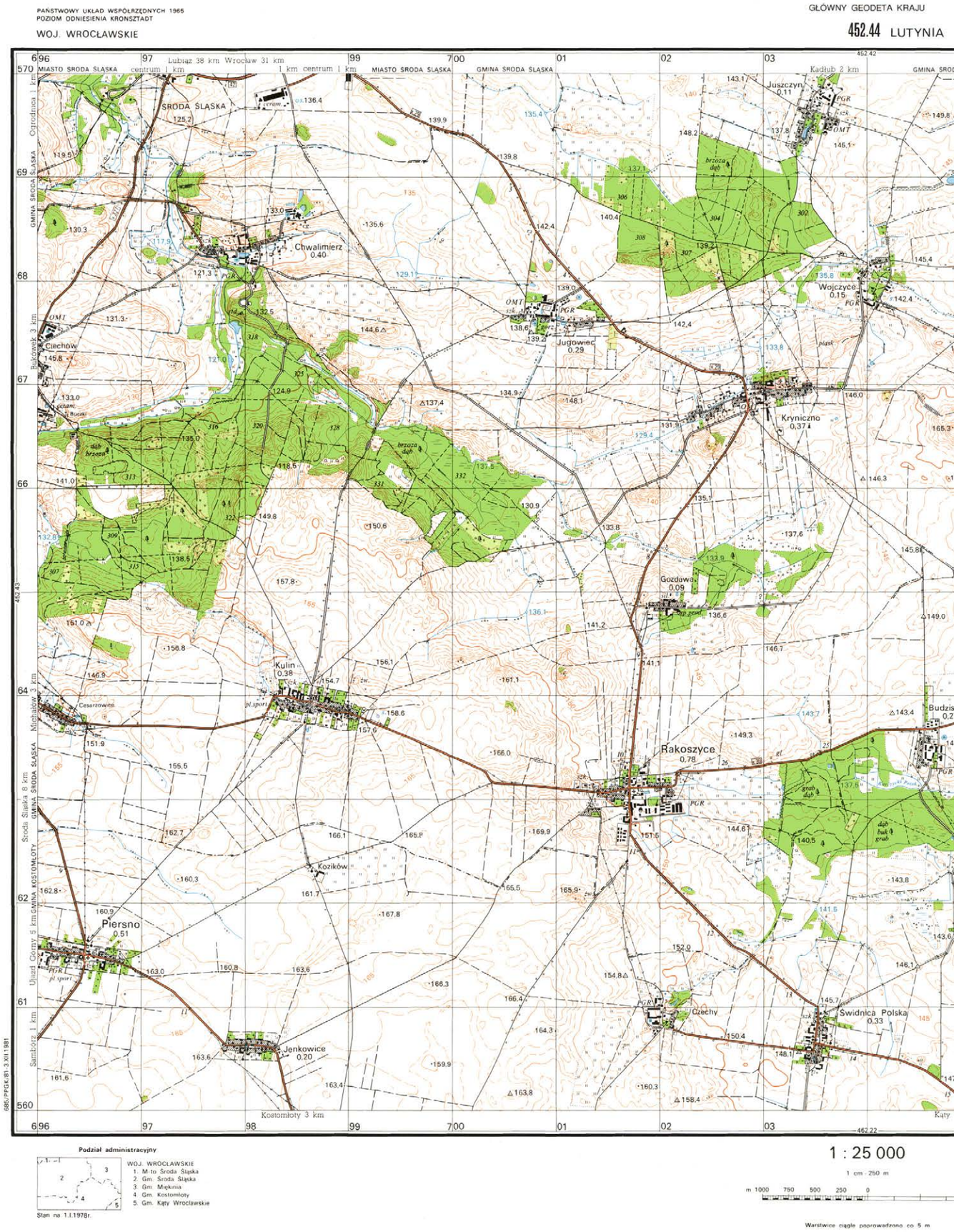

23. Tytuł: Mapa powiatu Środa Śl.
Wydawca: Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych
Miejsce i data wydania: Warszawa, 1958
Skala: 1: 100 000
Uwagi: Podział administracyjny według stanu z dnia 1.I.1958.
Miejsce przechowywania: Gabinet Kartografii Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
Sygnatura: 1336/C/III

BRZEG DOLNY
Pogalewo Wlk.
Uraz
Księginice
Gosławice
Szczepanów
Miękinia
Mrozów
Wilkszyn
Przedmoście
Święte
ŚRODA ŚLĄSKA
Żródła
Błonie
Wróblowice
Żar
Lutynia
Kryniczno
Jerzmanowo
Cesarzowice
Karczyce
Rokoszyce
Świdnica-Polska
Małkowice
Smolec
Kostomłoty
KĄTY WROCŁ.
Gniechowice
Buków
Mietków
Borzygniew
Imbramowice
Zakrzów
Słup
Głoska
Lenartowice
Prężyce
Czerna
Piskorzowice
Pisarzowice
Brzezina
Kobylniki
Zabór Wielki
Białków
Wilkostów
Lipnica
Komorniki
Kadłub
Krępice
Marszowice
Wojczyce
Radakowice
Zakrzyce
Gałów
Strachowice
Samotwór
Skałka
Krzeptów
Bogdoszowice
Kębłowice
Ramułtowice
Chmielów
Wilków
Jenkowice
Zabłoto
Jakubkowice
Szymanowice
Sadowice
Pietrzykowice
Sadków
Baranowice
Wszemiłowice
Samsonowice
Petrznica
Piotrowice
Sokolniki
Strzeganowice
Pazdziorno
Godków
Bogdanów
Wawrzeńczyce
Szymanów
Kiliańów
Małuszów
Wierzbica
Piława
Milin
Kamionna
Zachowice
Owsianka
Królikowice
Proszkowice
Okulice
Siedlakowice
Gorzyce
Pustków-Żurawski
Mirosławice
Maniów
Dzikowa
Marcinowiczki
Pyszczyn
Ujów
Godzdowa
Michałów
Ciechów
Chwaliminiec
Ogrodnica
Jugowice
Pustynka
Lowęcice
Klikawa
Osiniec
Kalinowice
Jaraszkowice
Ramułtowice
Sikorzyce
Lisowice
Kozików
Stoszów
Pierszna
Czechy
Wnorów
Stoszyce
Sobkowice
Siemidrożyce
Odrzykozuch
Nw.Wieś Kącka
siedz. Gr. R.N.
grom. Kąty Wrocł.
Krabsztowice
Wojtkowice
Str.-Dwór
Krzyżowice
Nawiny
Baki
Gniewoszów
Żurowice
Wierzbice
Pawłowice
Wichrów
Obeczyzna
Stróża Dln.
Stróża Grn.
Kozłów
Bliz
Biskupice Podgórne
Sadkowek
Sadowice Wrocł.
Jaszkotle
Makronos Grn.
Rybnica
Ramułtów
Kurczyce
Lubnów
Niziny
Wartyna
Głogi
Gąsiorów
Raków
Owieczki
Zabór Mały
Swinka
Lisiny
Zielona Łąka
Jaskowice
Jastrzębce
Św. Środa St.
Przydroże
Popowice
Probostwo
Środa St. Miejska
Bielany
Jaszczyn
Ogrodnica
Kozłowice
Kokorzyce
Żurawiniec
Krzeszyn
Makra
Brzezinka-Średzka
Nowa Przewóz
Grzezinka-Średzka
Łakoszyce
Wojnowice
Klecko
Stary Dwór
Wociechów
Wały
Krzesko
Paczkowice
Pogalewo Mł.
Grodzanów
Pysznica
Zagórzyce
Rzeczyca
Brodno
Swinka
Lisiny
Zielona Łąka
Jaskowice
Jastrzębce
Św. Środa St.
Przydroże
Popowice
Probostwo
Środa St. Miejska
Bielany
Jaszczyn
Ogrodnica
Chwaliminiec
Ciechów
Jugowice
Michałów
Cesarzowice
Kulin
Stoszów
Pierszna
Jenkowice
Zabłoto
Samborz
Jakubkowice
Siemidrożyce
Odrzykozuch
Kostomłoty
Wichrów
Obeczyzna
Pazdziorno
Bogdanów
Godków
Ujów
Pyszczyn
Buków
Marcinowiczki
Imbramowice
Dzikowa
Borzygniew
Mietków
Milin
Proszkowice
Okulice
Maniów
Wawrzeńczyce
Szymanów
Kiliańów
Krabsztowice
Wojtkowice
Małuszów
Wierzbica
Piława
Gniechowice
Zachowice
Owsianka
Królikowice
Gniewoszów
Żurowice
Gorzyce
Siedlakowice
Pustków-Żurawski
Mirosławice
Gzerńczyce
Kamionna
Milin
Piława
Strądów
Krzyżowice
Nawiny
Baki
Wierzbica
Pawłowice
Wichrów
Obeczyzna
Pazdziorno
Bogdanów
Godków
Ujów
Pyszczyn
Buków
Marcinowiczki
Imbramowice
Dzikowa
Borzygniew
Mietków
Milin
Proszkowice
Okulice
Maniów
Wawrzeńczyce
Szymanów
Kiliańów
Krabsztowice
Wojtkowice
Małuszów
Wierzbica
Piława
Gniechowice
Zachowice
Owsianka
Królikowice
Gniewoszów
Żurowice
Gorzyce
Siedlakowice
Pustków-Żurawski
Mirosławice
Gzerńczyce
Kamionna
Milin
Piława
Strądów
Krzyżowice
Nawiny
Baki
Wierzbica
Pawłowice

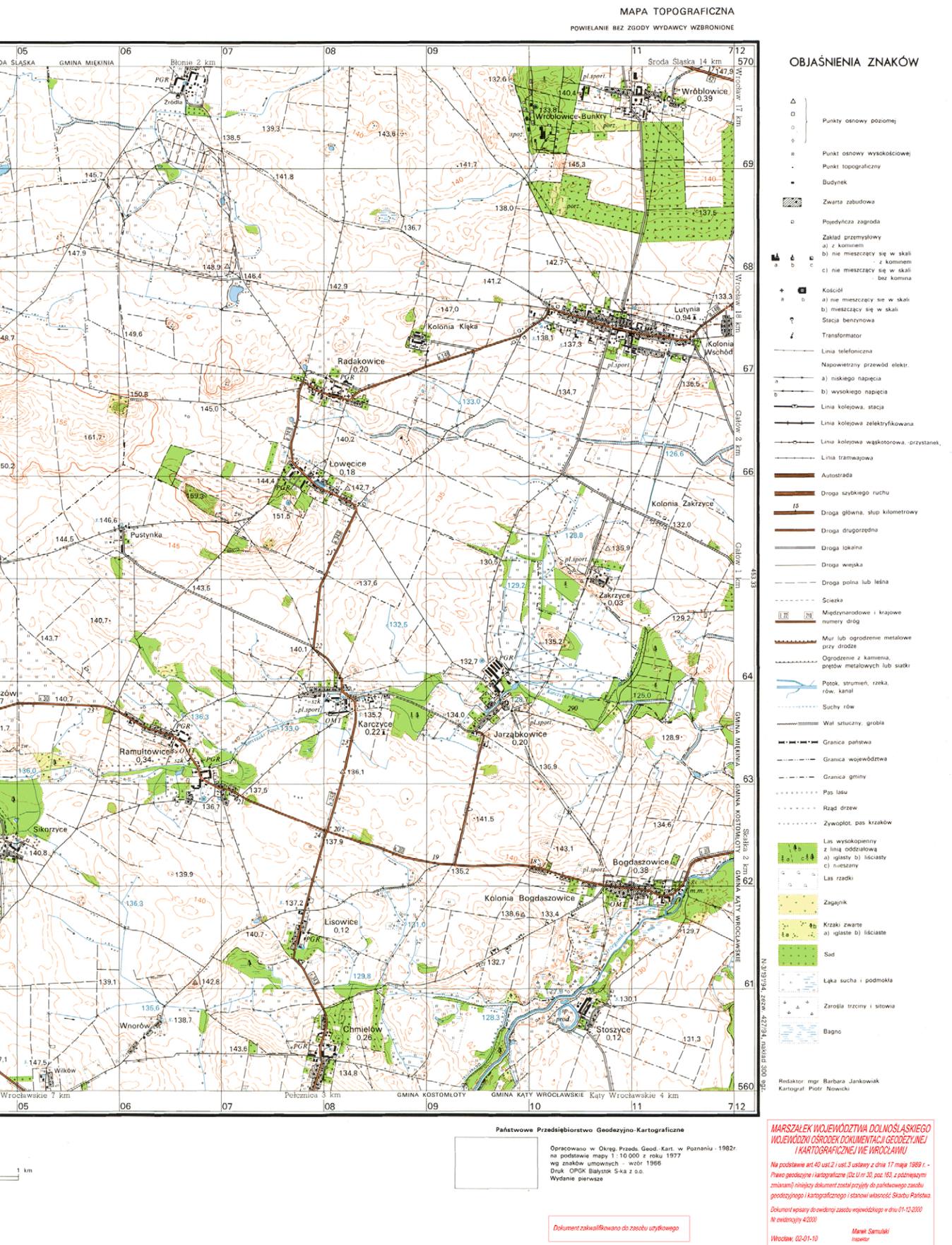

24. Tytuł: Okolice Wrocławia: mapa turystyczna
Wydawca: Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych
Miejsce i data wydania: Warszawa, 1959
Skala: 1:175 000
Uwagi: Z księgozbioru J. Mądalskiego.
Miejsce przechowywania: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu Odział Zbiorów Kartograficznych
Sygnatura: 14634-II.B.

Brzezina
Wilkszyn
Świniary
Szymanów
Psary-Szymanów
Psary
Widawa
Pruszowice
Domaszcz
Pawłowice
Zakrzów
Lipa
Piotrowska
Wr. Osobowice
Poświętne
Sołtysowice
Psie Pole
Zgorzelisko
Lutoszyce
Marszowice
Wr. Pracze-Odrzańskie
Wlk. Maślice
Mł.
Leśnica
Stablowice
Gajowa
Żar
Wrocł. Leśnica
Złotniki
Wr. Żerniki
Osobowice
Wr.-Sołtysowice
Różanka Wr.
Kowale
Swojczyce-Kowale
Jerzmanowo
Żerniki
Wr.-Kuźniki
Wr.-Nw. Dwór
Wr.-Muchobór
Wr. Popowice
Wr. Nadodrze
Wr.-Mikołajów
Wr. Świebodzki
Dw. P.K.S. Wrocław Gł.
Wojnowice
Skałka
Muchobór Wlk.
Krzeptów
Kębłowice
Smolec
Małkowice
Oporów
Wojszyce
WROCŁAW
Radwanice
Sadowice
Pietrzykowice
Jaszkotle
Sadowice
Sadków
Nw. Wieś Wrocł.
Klecina-skrzyż.
Klecina
Bielany
Bielany Wr.
Biestrzyków
Smardzów
Jagodno
Chłaszyn
Brochów
Siechnice
Sośnica
Biskupice Podgórne
Ślęza
Żerniki Wrocł.
Św. Katarzyna
Kąty Wrocł.
Strzeganowice
Tyniec Mł.
Suchy-Dwór
Wojtkowice
Małuszów
Domasław
Żerniki Mł.
Rzeplin
Sulimów
Zębice
Krzyżowiec
Księginice
Szukalice
Turów
Gniechowice
Wierzbica
Magnice
Galowice
Żurawina
Wojkowice
Okrzeszyce
Kobierzyce
Królikowice
Wilczków
Żerniki Wlk.
Krajków
Rynakowice
Siedlakowice
Pustków Żurowski
Wierzbice
Gęsice
Mirosławice
Wierzbice
Pasterzyce
Szczepankowice
Solna
Olbrachtowice
Bogunów
Polakowice
Swojków
Str. Zamek
Jaksonów
Węgry
Piskorzów
Rolantowice
Ręków
Budziszów
Jaszowice
Przecławice
Nawojowice
Gostkowice
Piskorzówek
Brzoza
Danielowice
Pustków Wilczkowski
Domaniów
Wilczkowice
Tyniec n. Ślęzą
Brzezica
Nasławice
Borów
Boreczek
Kończyce
Widawa
Bystrzyca
Ślęza
Odra
Strzegomka
Czarna Woda
Żurawka
Żalina
A4
S5
100
108
102
103
104
105
109
110
111
112
113
119
101

25. Tytuł: 452.44 Lutynia
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania: ?, 1982
Skala: 1:25 000
Uwagi: Mapa topograficzna wielobarwna. Redaktor: Barbara Jankowiak. Kartograf: Piotr Nowicki. Adnotacja: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne. Opracowano w Okręg. Przeds. Geod.-Kart. W Poznaniu – 1982 r. na podstawie mapy 1:10 000 z roku 1977 wg znaków umownych – wzór 1966.

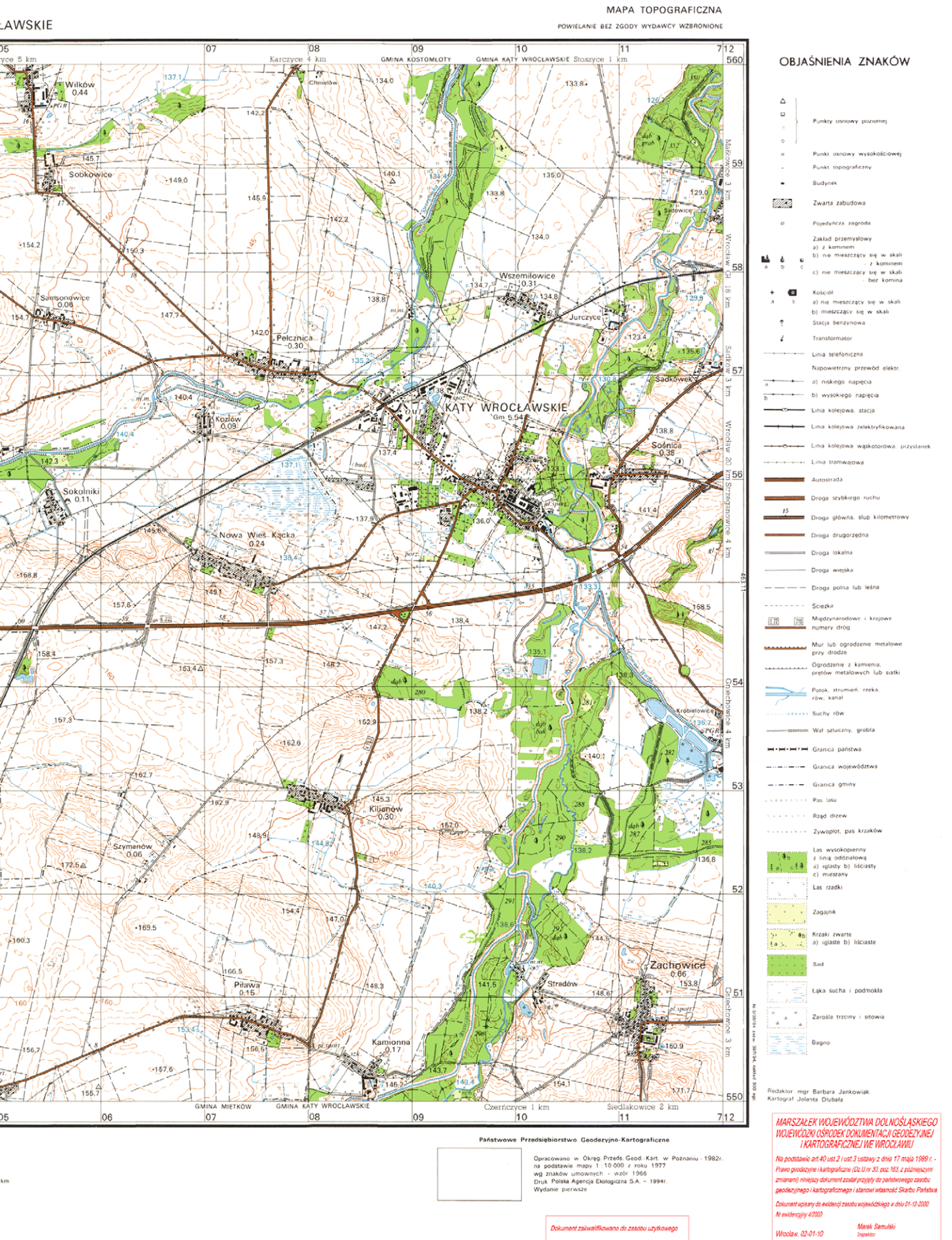

Druk: OPGK – Białystok S-ka z. o. o. Wydanie pierwsze. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Budziszów, Chmielów, Czechy, Jarząbkowice, Jenkowice, Karczyce, Lisowice, Piersno, Pustynka, Ramułtowice, Sikorzyce, Świdnica Polska, fragment Wilkowa Średzkiego, Wnorów.

Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

26. Tytuł: 462.22 Kąty Wrocławskie
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania:?, 1982
Skala: 1:25 000
Uwagi: Mapa topograficzna wielobarwna. Redaktor: Barbara Jankowiak. Kartograf: Jolanta Dłubała. Adnotacja: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne. Opracowano w Okręg. Przeds. Geod.-Kart. W Poznaniu – 1982 r. na podstawie mapy 1:10 000 z roku 1977 wg znaków umownych – wzór 1966.

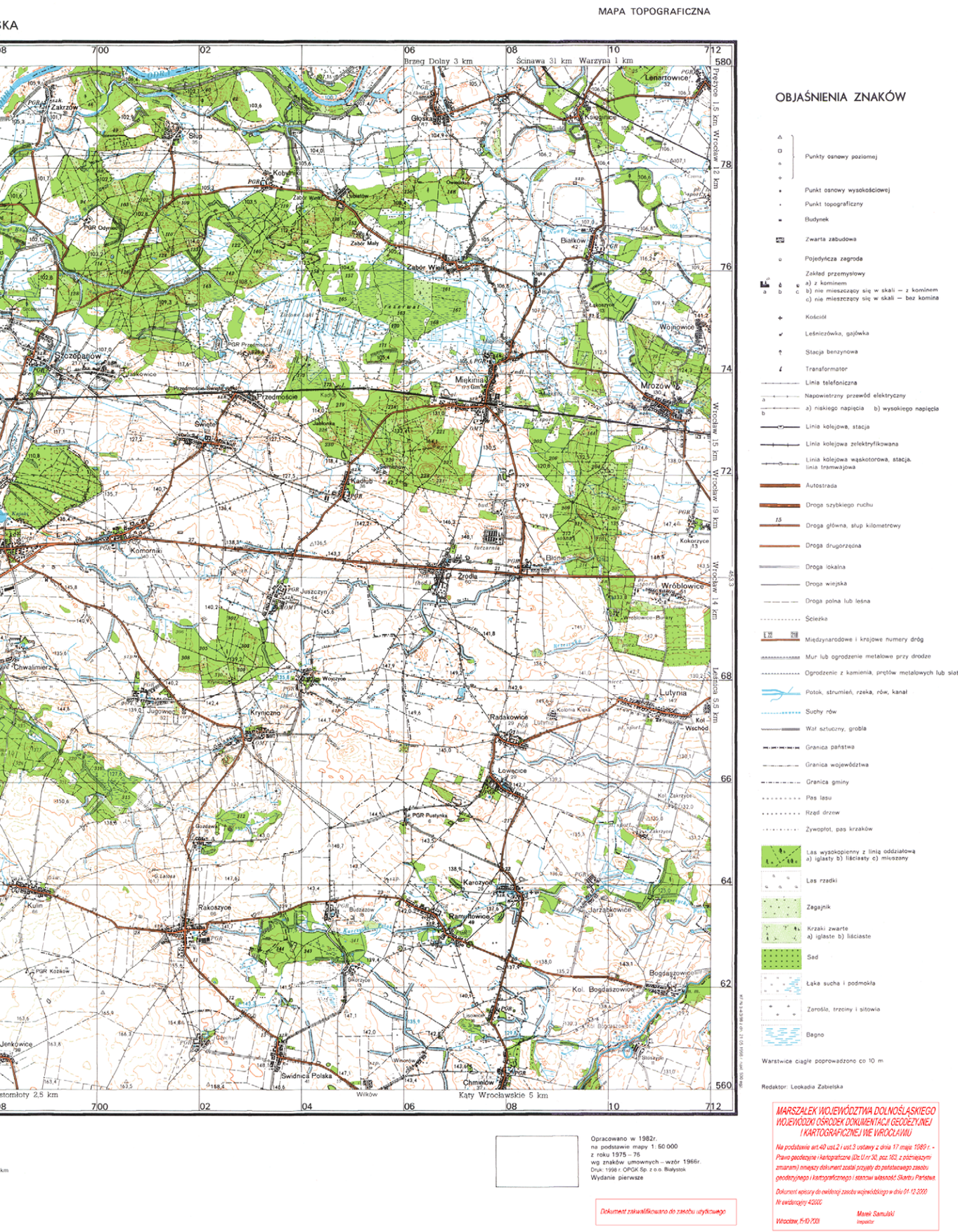

Druk: Polska Agencja Ekologiczna S.A. – 1994 r. Wydanie pierwsze. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Bogdanów, Godków, Kostomłoty, Osieczyna, Paździorno, Piotrowice, Samsonowice, Siemidrożyce, Sobkowice, Szymanowice, Wichrów, Wilków Średzki, Zabłoto.

Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

27. Tytuł: 452.4 Środa Śląska
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania:?, 1982
Skala: 1:50 000
Uwagi: Mapa topograficzna wielobarwna. Adnotacja: Redaktor: Leokadia Zabielska Opracowano 1982 r. na podstawie mapy 1:50 000 z roku 1975-76 wg znaków umownych – wzór 1966. Druk: OPGK Sp. z o.o. Białystok– 1998 r. Wydanie pierwsze. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty:

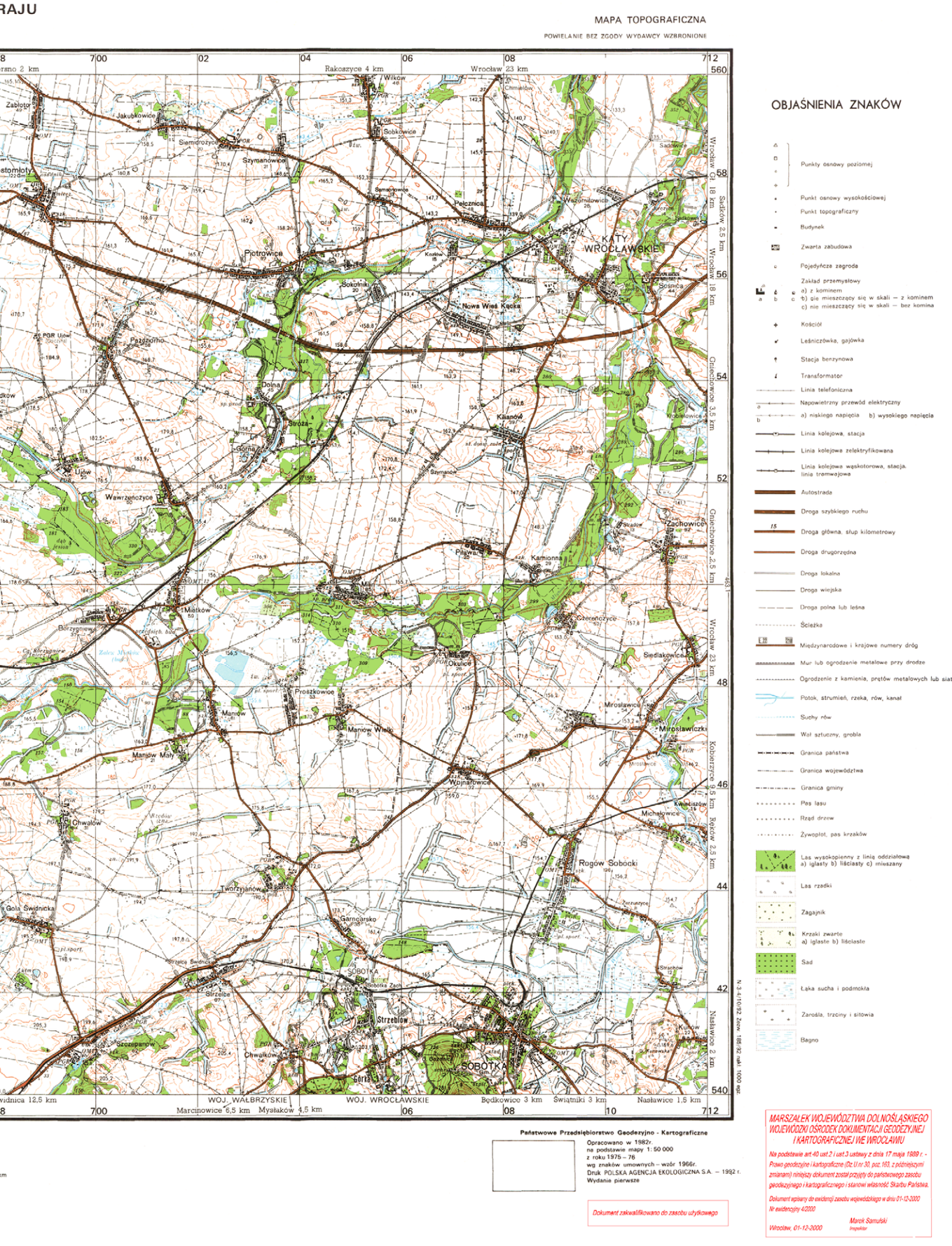

Budziszów, fragment Chmielowa, Czechy, Jenkowice, Jarząbkowice, Karczyce, Lisowice, Piersno, Sikorzyce, Świdnicę Polską.

Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

28. Tytuł: 462.2 Strzegom
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania:?, 1982
Skala: 1:50 000
Uwagi: Mapa topograficzna wielobarwna. Adnotacja: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne. Opracowano 1982 r. na podstawie mapy 1:50 000 z roku 1975-76 wg znaków umownych – wzór 1966. Druk: Polska Agencja Ekologiczna S.A– 1992 r. Wydanie pierwsze. Na mapie odnotowano następujące

RAJU

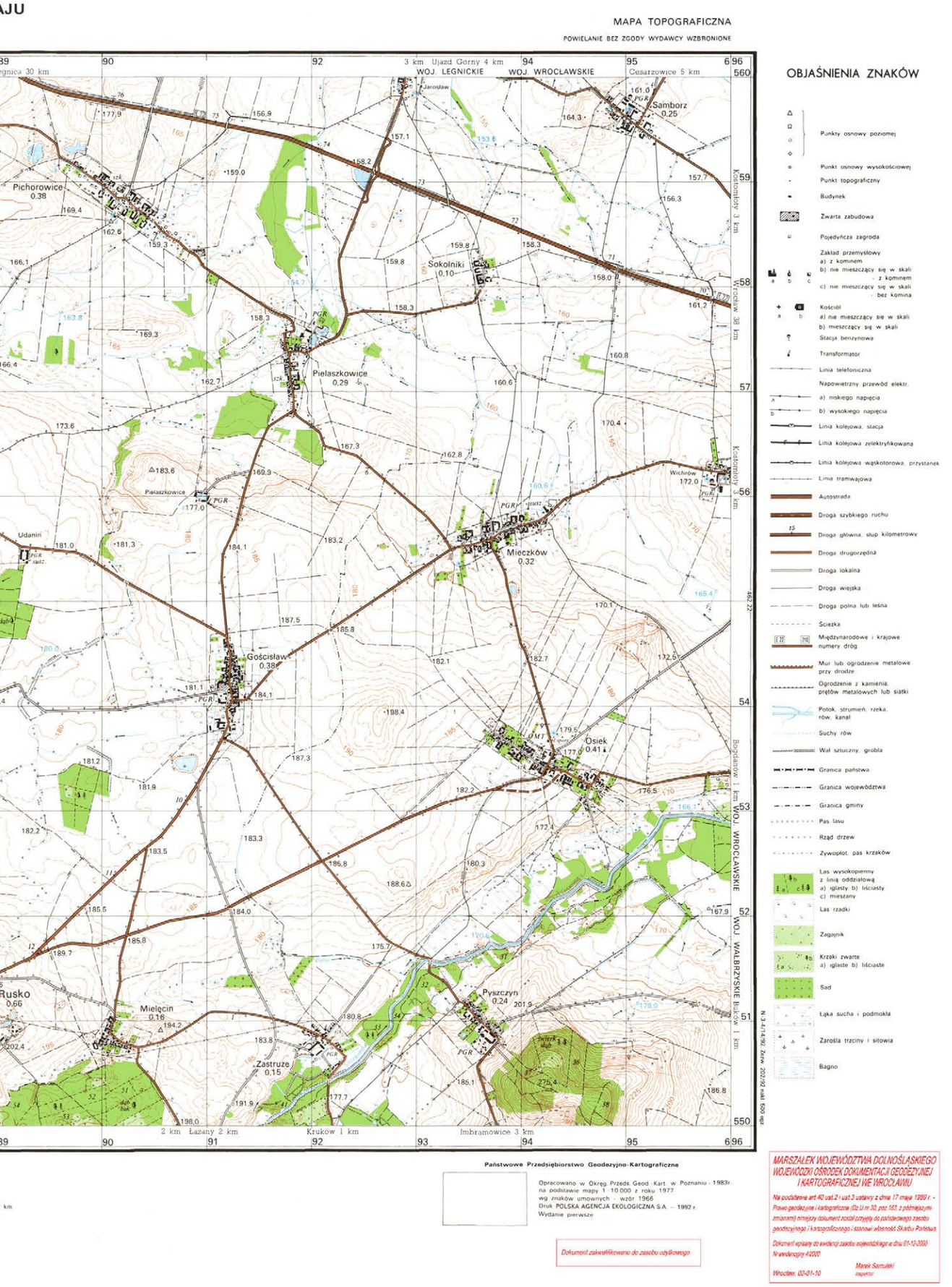

miejscowości gminy Kostomłoty: Bogdanow, Godków, Jakubkowice, Karczyce, Mieczków, Osiek, Paździorno, Piotrowice, Samborz, Siemidrożyce, Sobkowice, Szymanowice, Wichrów, Zabłoto.

Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

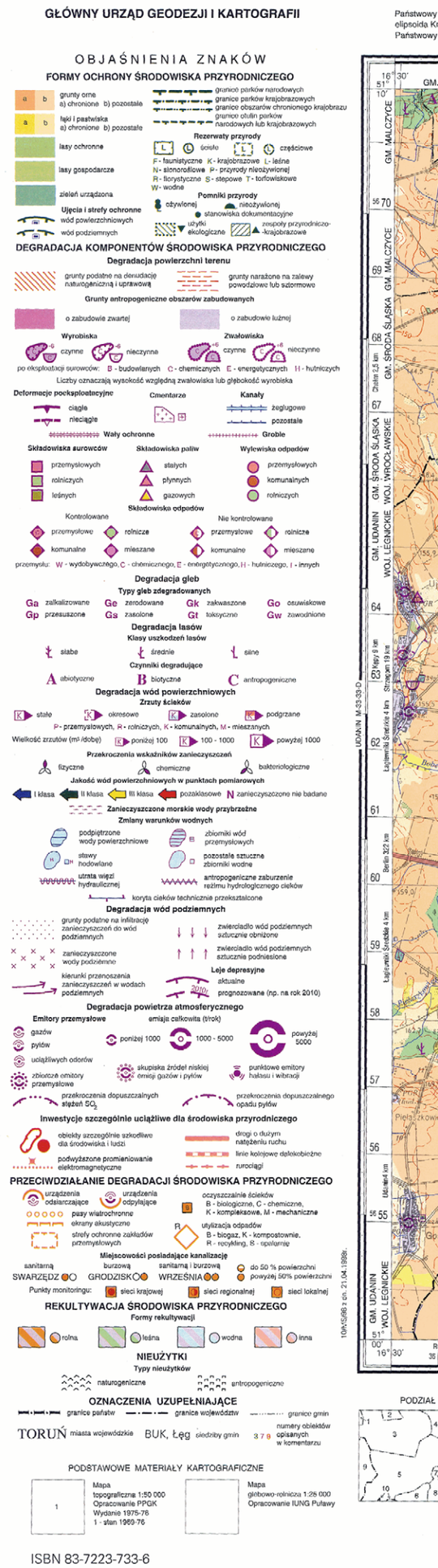

29. Tytuł: 462.21 Udanin
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania:?, 1983
Skala: 1:25 000
Uwagi: Mapa topograficzna wielobarwna. Adnotacja: Państwowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne. Opracowano w Okręg. Przeds. Geod.-Kart. W Poznaniu – 1983 r. na podstawie mapy 1:10 000 z roku 1977 wg znaków umownych – wzór 1966. Wydanie pierwsze. Druk: Polska Agencja Ekologiczna

AJU

S.A. – 1992 r. Wydanie pierwsze. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Mieczków, Osiek, Samborz, Wichrów.

Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

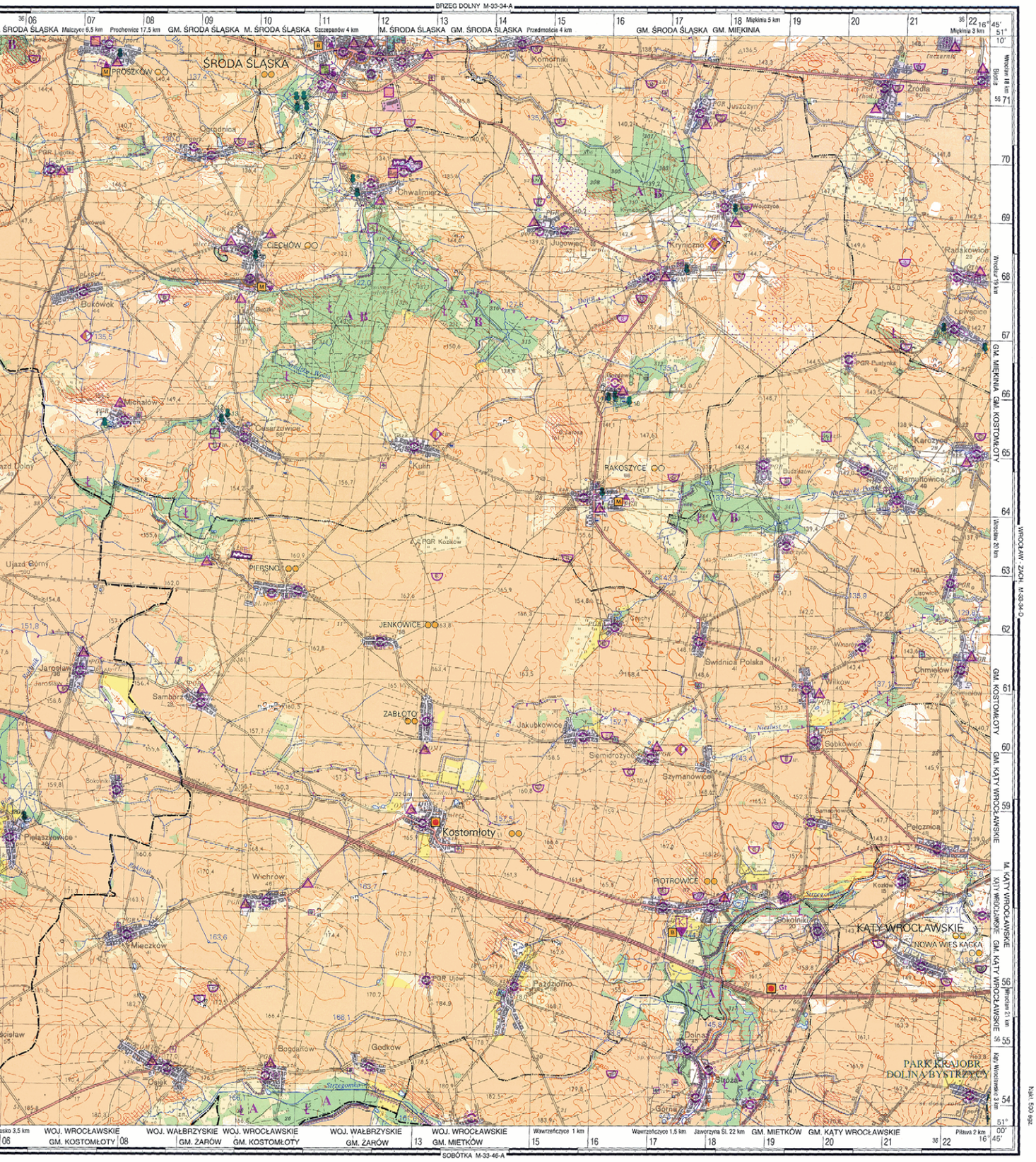

30. Tytuł: Środa Śląska.
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania: Poznań/Białystok, 1998.
Skala: 1:50 000
Uwagi: Mapa sozologiczna. Godło: M-33-34-C. Podstawowe materiały kartograficzne: Mapa topograficzna 1:50 000. Opracowanie PPKG. Wydanie 1975-76. Stan na lata 1969-76. Mapa glebowo-rolnicza 1:25 000. Opracowanie IUNG Puławy. Wykonawcy: Mapy dokumentacyjne GEPOL Poznań 1998 (P. Suchanecki). Sozologiczne zdjęcie polowe GEPOL Poznań IX-X 1998 (R. Ławniczak). Redaktorzy: Janusz Rzepecki, Grażyna Suchanecka. Konsultanci naukowi arkusza: prof. dr hab. Władysław Pawlak, prof. dr hab. Leszek Baraniecki, prof. dr hab. Eugeniusz Kuźniewski, dr Jerzy Bieroński (Uniwersytet Wrocławski). Główny konsultant naukowy: prof. dr hab. Stefan Żynda (UAM Poznań). Przygotowanie do druku GEPOL Poznań. Druk OPGK Białystok 1998.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (Wydział Geodezji i Kartografii, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu)

układ współrzędnych geodezyjnych "1942"
asowskiego, odwzorowanie Gaussa-Krügera
układ wysokości Kronsztadt '86

ŚRODA ŚLĄSKA

MAPA SOZOLOGICZNA

M-33-34-C

ADMINISTRACYJNY

WOJ. WROCŁAWSKIE	WOJ. LEGNICKIE
1. gm. Malczyce	9. gm. Udanin
2. m. Środa Śląska	WOJ. WAŁBRZYSKIE
3. gm. Środa Śląska	10. gm. Żarów
4. gm. Miękinia	
5. gm. Kostomłoty	
6. gm. Mietków	
7. m. Kąty Wrocławskie	
8. gm. Kąty Wrocławskie	

1 : 50 000

1 cm — 500 m

1000 m 0 1 2 3 4 km

© GŁÓWNY GEODETA KRAJU

Wszelkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

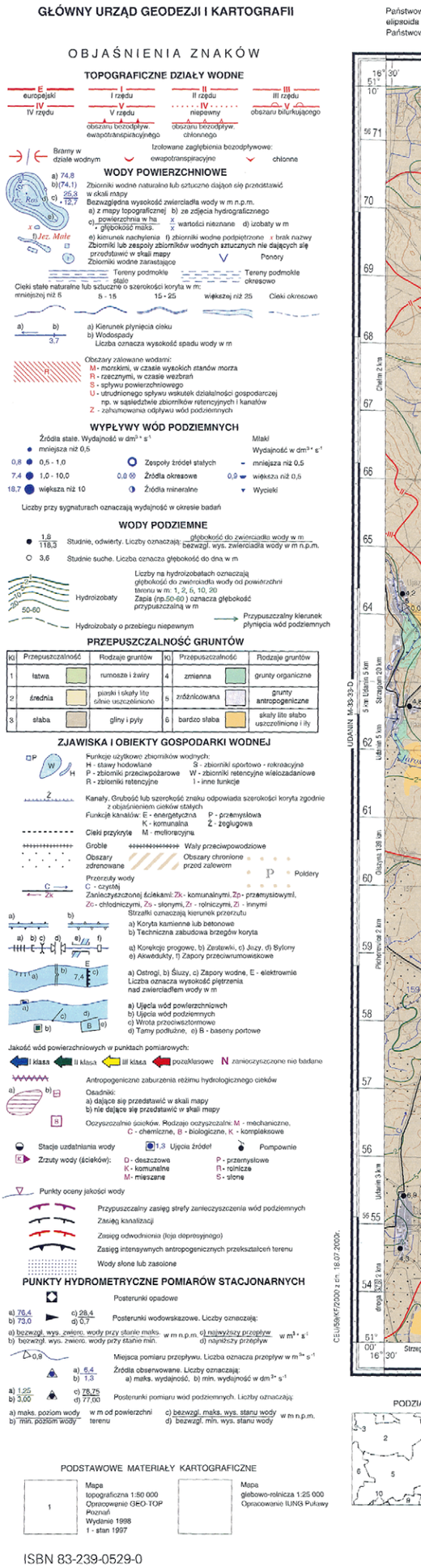
WYKONAWCY

P. Suchanecki	Mapy dokumentacyjne GEPOL Poznań 1998	P. Suchanecki	Sozologiczne zdjęcie polowe GEPOL Poznań IX-X 1998

Redaktorzy: Janusz Rzepecki, Grażyna Suchanecka
Konsultanci naukowi arkuszu: prof. dr hab. Władysław Pawlak, prof. dr hab. Leszek Baraniecki, prof. dr hab. Eugeniusz Kuźniewski, dr Jerzy Bieroński (Uniwersytet Wrocławski)
Główny konsultant naukowy prof. dr hab. Stefan Żynda (UAM Poznań)

Przygotowanie do druku GEPOL Poznań
Druk OPGK Białystok 1998

31. Tytuł: Środa Śląska.
Wydawca: Główny Geodeta Kraju
Miejsce i data wydania: Poznań/Białystok, 2000.
Skala: 1:50 000
Uwagi: Mapa hydrograficzna. Godło: M-33-34-C. Podstawowe materiały kartograficzne: Mapa topograficzna 1:50 000. Opracowanie GEO-TOP Poznań. Wydanie 1998. Stan na rok 1997. Mapa glebowo-rolnicza 1:25 000. Opracowanie IUNG Puławy. Wykonawcy: Mapy dokumentacyjne GEPOL Poznań 2000 (M. Stelmach). Hydrograficzne zdjęcie polowe GEPOL Poznań V 2000 (L. Marcinkowska, M. Stelmach). Redaktor: Janusz Rzepecki.
Konsultant naukowy arkusza: prof. dr hab. Jan Tomaszewski, prof. dr hab. Władysław Pawlak, dr Jerzy Bieroński (Uniwersytet Wrocławski). Główny konsultant naukowy: prof. dr hab. Alfred Kaniecki (UAM Poznań). Przygotowanie do druku GEPOL Poznań. OPGK Białystok 2000.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (Wydział Geodezji i Kartografii, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu)

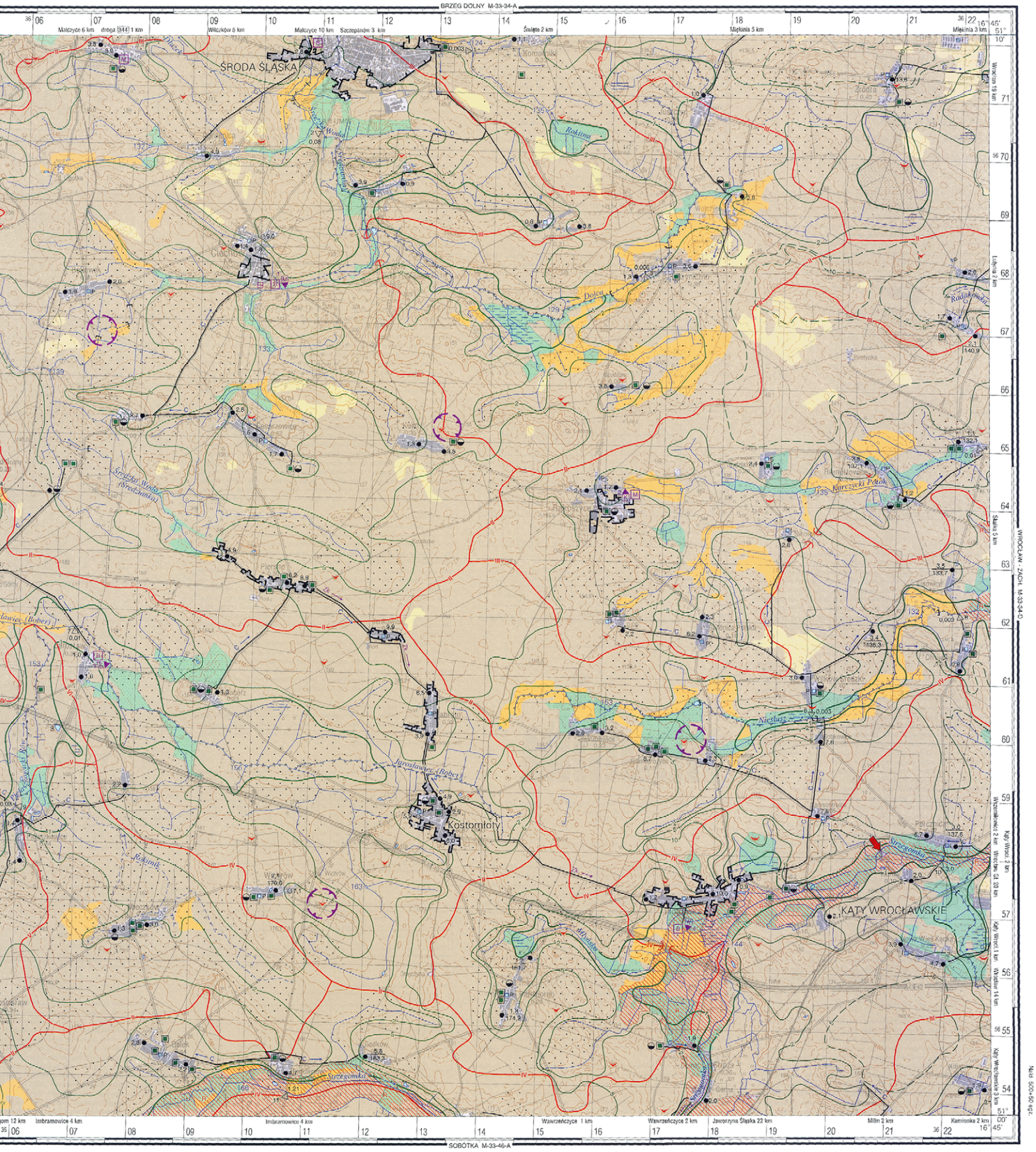

y układ współrzędnych geodezyjnych "1942"
Krasowskiego, odwzorowanie Gaussa-Krügera
y układ wysokości Kronsztadt '86

ŚRODA ŚLĄSKA

MAPA HYDROGRAFICZNA

M-33-34-C

Akt. ADMINISTRACYJNY

WOJ. DOLNOŚLĄSKIE
Pow. średzki
1. m. Środa Śląska
2. gm. Środa Śląska
3. gm. Malczyce
4. gm. Miękinia
5. gm. Kostomłoty
6. gm. Udanin
Pow. wrocławski
7. m. Kąty Wrocławskie
8. gm. Kąty Wrocławskie
9. gm. Mietków
Pow. świdnicki
10. gm. Żarów

1 : 50 000

1 cm — 500 m

1000 m 0 1 2 3 4 km

© GŁÓWNY GEODETA KRAJU

Wszelkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

WSPÓŁFINANSOWANO PRZEZ MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

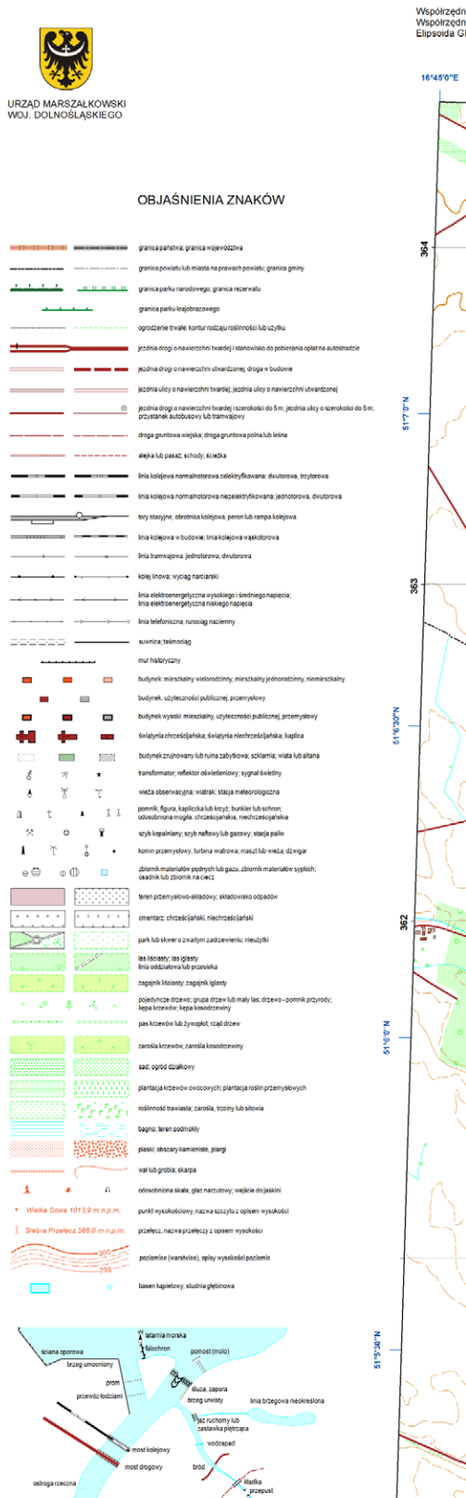
WYKONAWCY

Mapy dokumentacyjne GEPOL Poznań 2000
M. Stelmach

Hydrograficzne zdjęcie polowe GEPOL Poznań V 2000
L. Marcinkowska
M. Stelmach

Redaktor Janusz Rzepecki
Konsultanci naukowi arkusza: prof. dr hab. Jan Tomaszowski,prof. dr hab. Władysław Pawlak, dr Jerzy Bieroński (Uniwersytet Wrocławski)
Główny konsultant naukowy prof. dr hab. Alfred Kaniecki (UAM Poznań)

Przygotowanie do druku GEPOL Poznań
Druk OPGK Białystok 2000

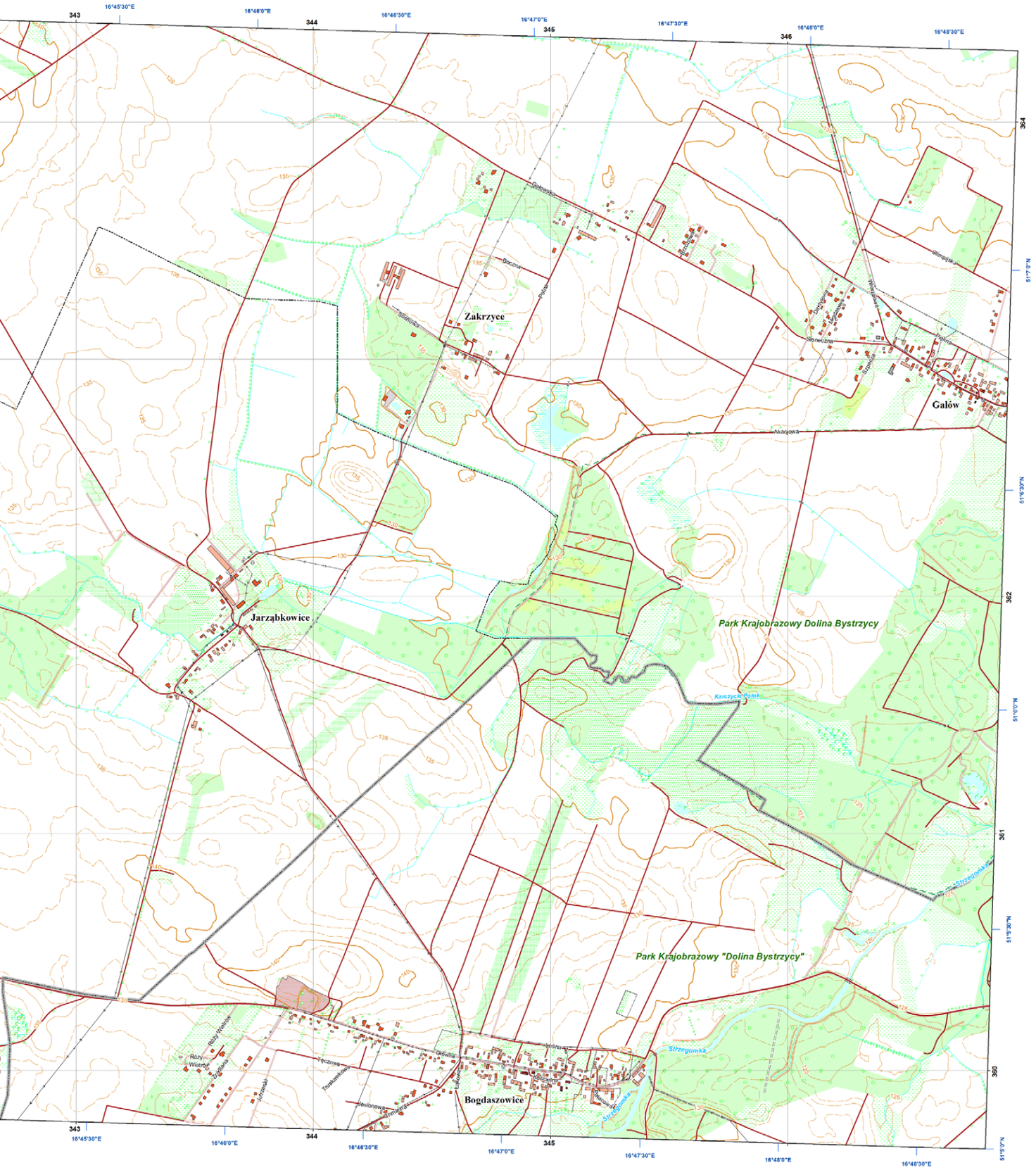

32. Tytuł: Bogdaszowice.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-D-a-3. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Jarząbkowice.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

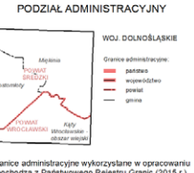
e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
RS80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

BOGDASZOWICE

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-D-a-3

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

anice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
ochodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm – 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

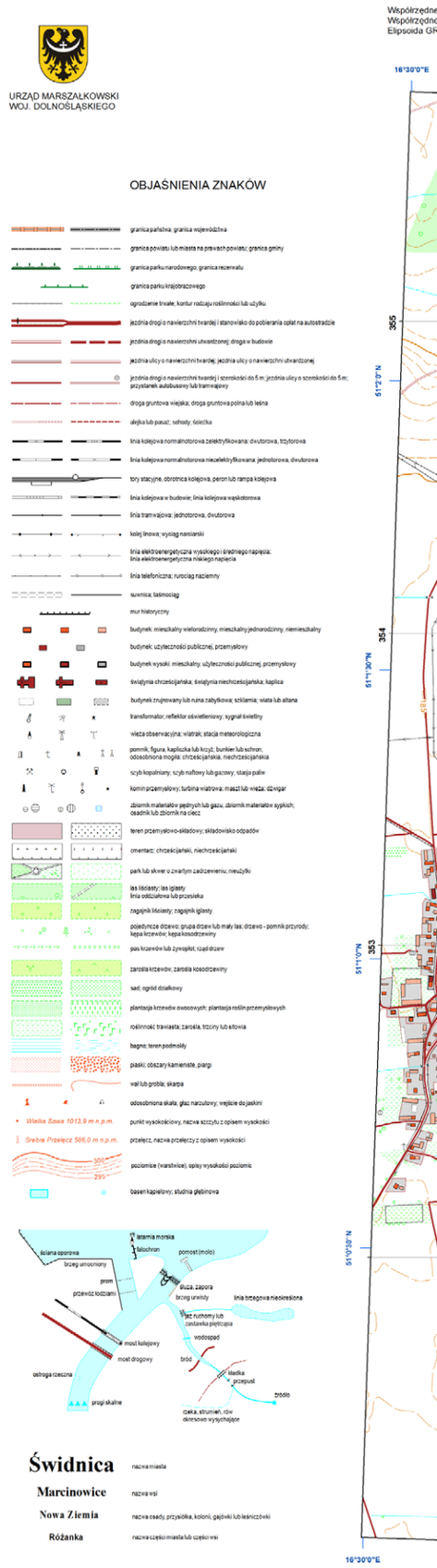
Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievale systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

Niestandardowe Opracowanie Topograficzne
Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)
Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 21/23, 10-403 Wrocław
tel. 71 783 90 50, 71 783 90 48, fax 71 783 93 31
www.wgik.dolnyslask.pl

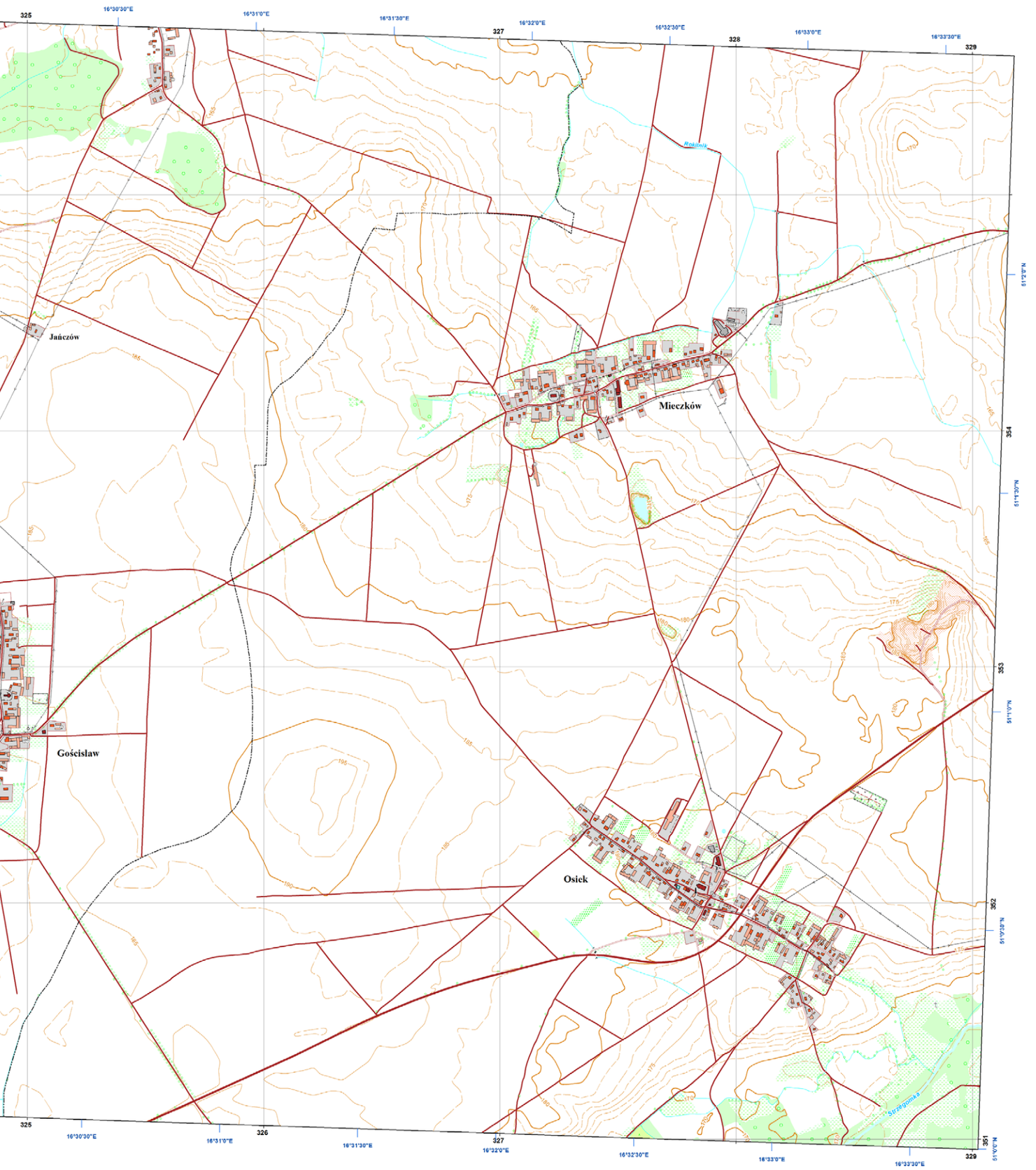

33. Tytuł: Osiek.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-c-3. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Osiek, Mieczków.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
S80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

OSIEK

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-c-3

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Granice administracyjne:
państwo
województwo
powiat
gmina

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
chodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm = 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

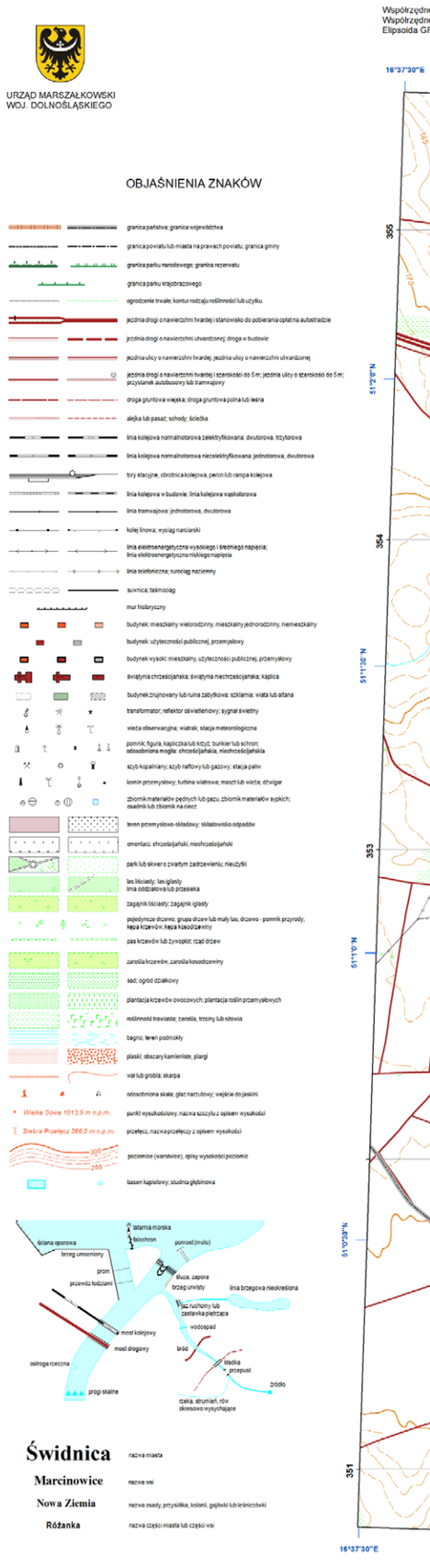
Niestandardowe Opracowanie Topograficzne

Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)

Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 31/33, 50-453 Wrocław
tel. 71 782 92 50, 71 782 92 60, fax 71 782 92 53
www.wgik.dolnyslask.pl

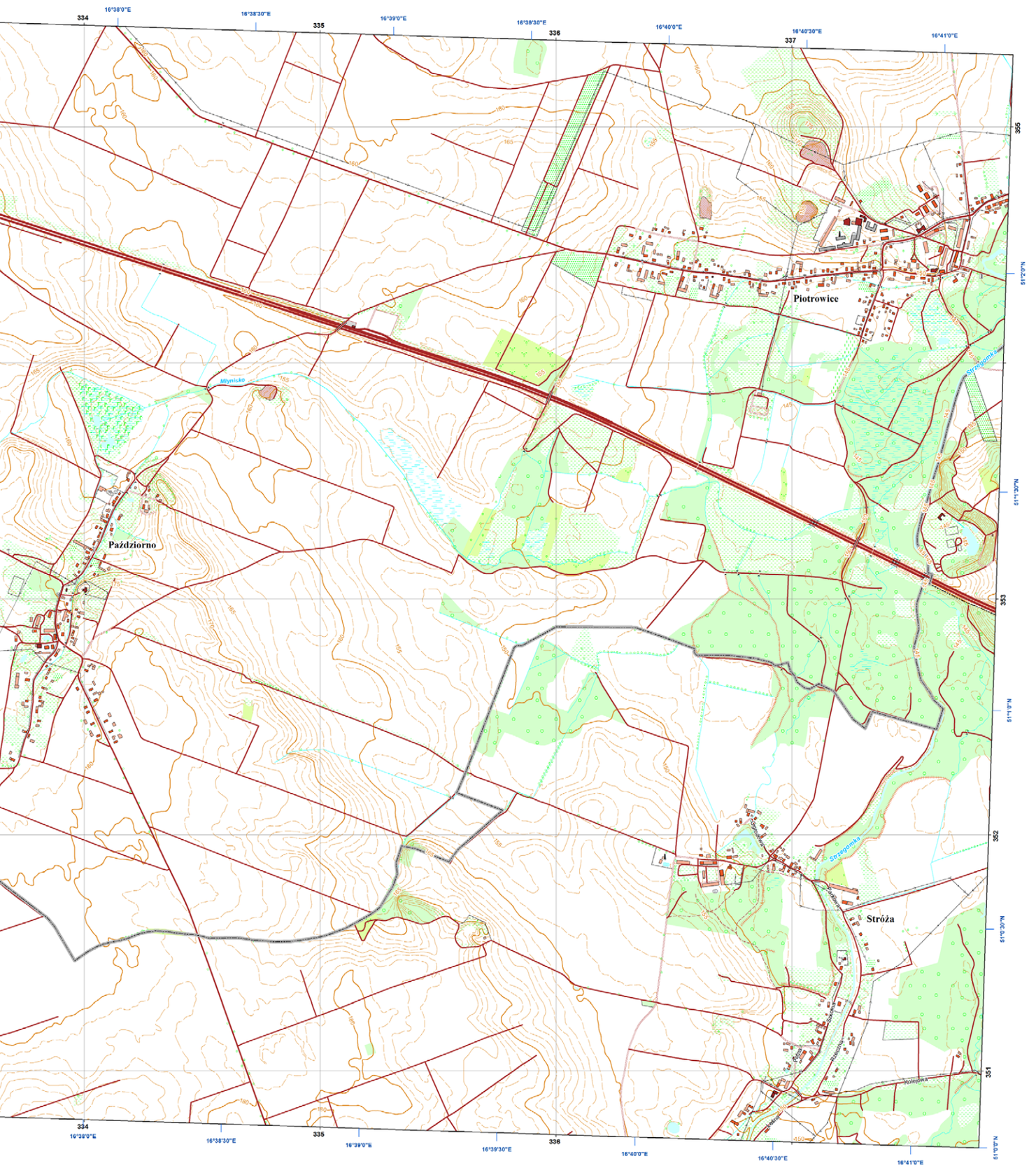

34. Tytuł: Piotrowice.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-d-3. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Paździorno.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu

e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
RS80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

PIOTROWICE

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-d-3

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
ochodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm = 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

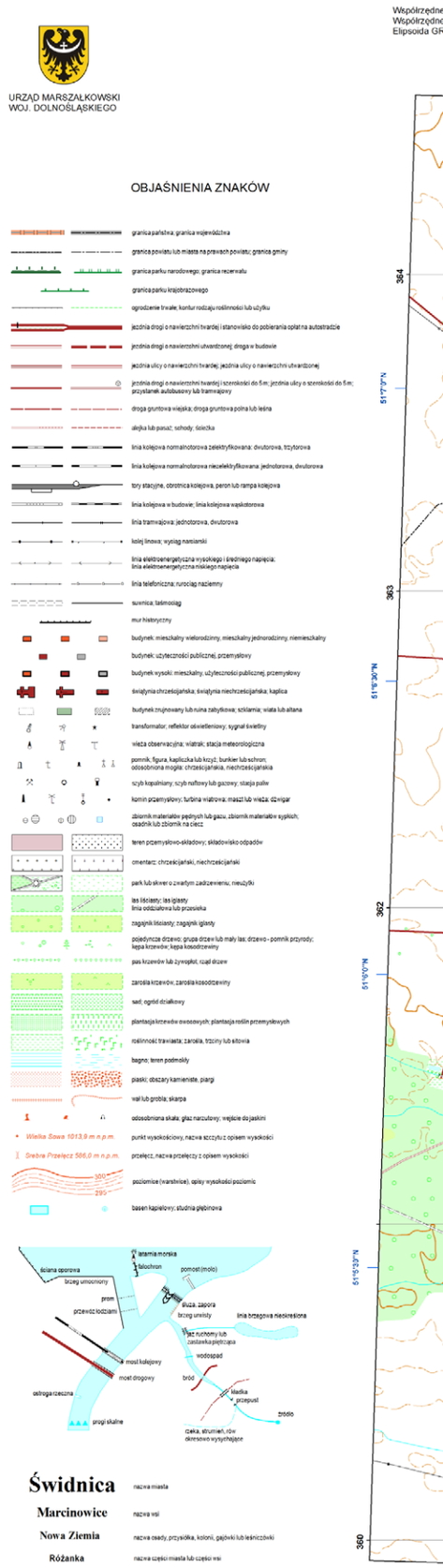
Niestandardowe Opracowanie Topograficzne

Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)

Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobroyska 21/23, 30-403 Wrocław
tel. 71 783 80 50, 71 783 80 60, fax 71 783 83 31
www.wpk.dolnyslask.pl

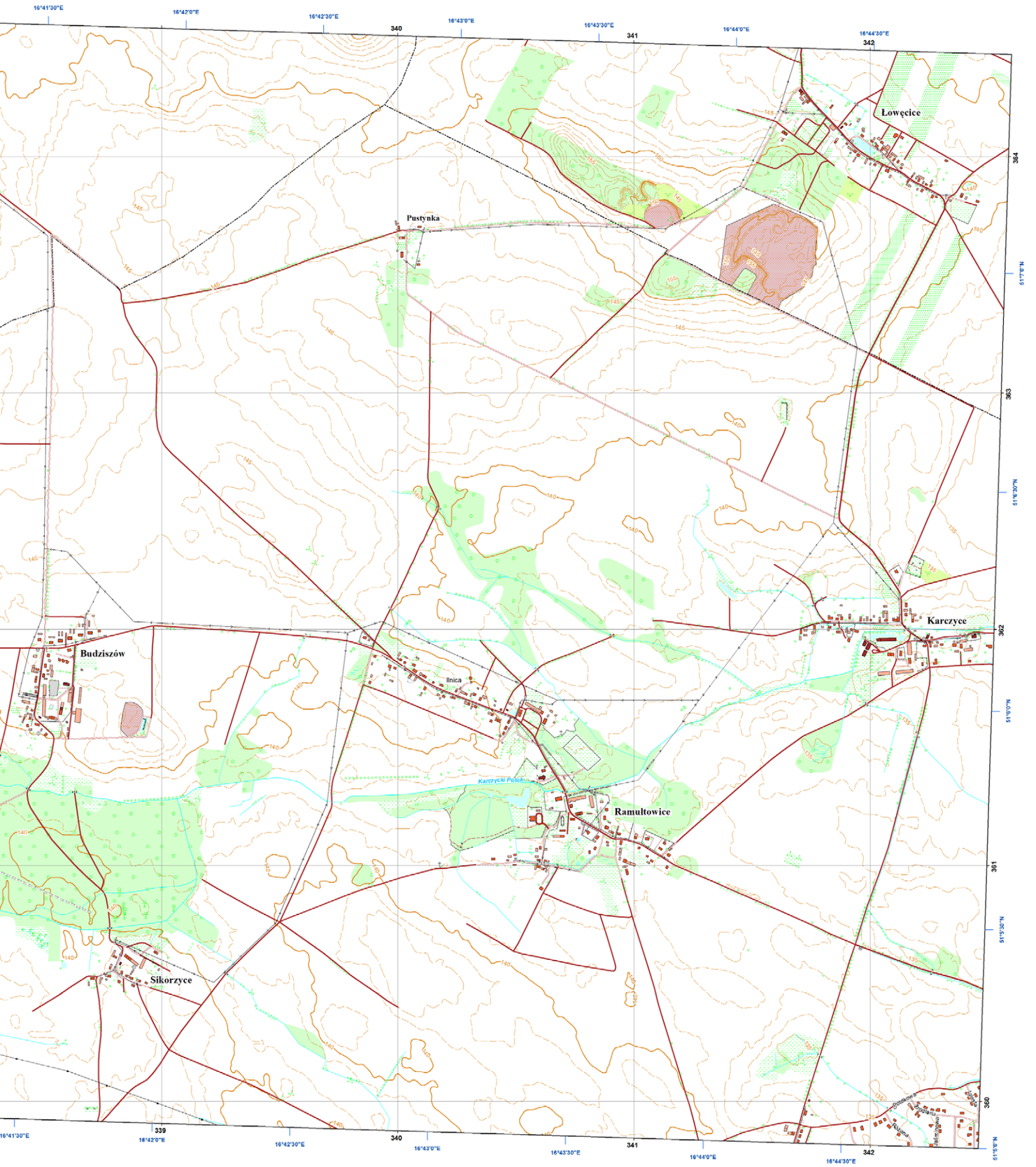

35. Tytuł: Ramułtowice.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-b-4. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Budziszów, Karczyce, Pustynka, Ramułtowice.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu

e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
S80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

RAMUŁTOWICE

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-b-4

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
chodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm – 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

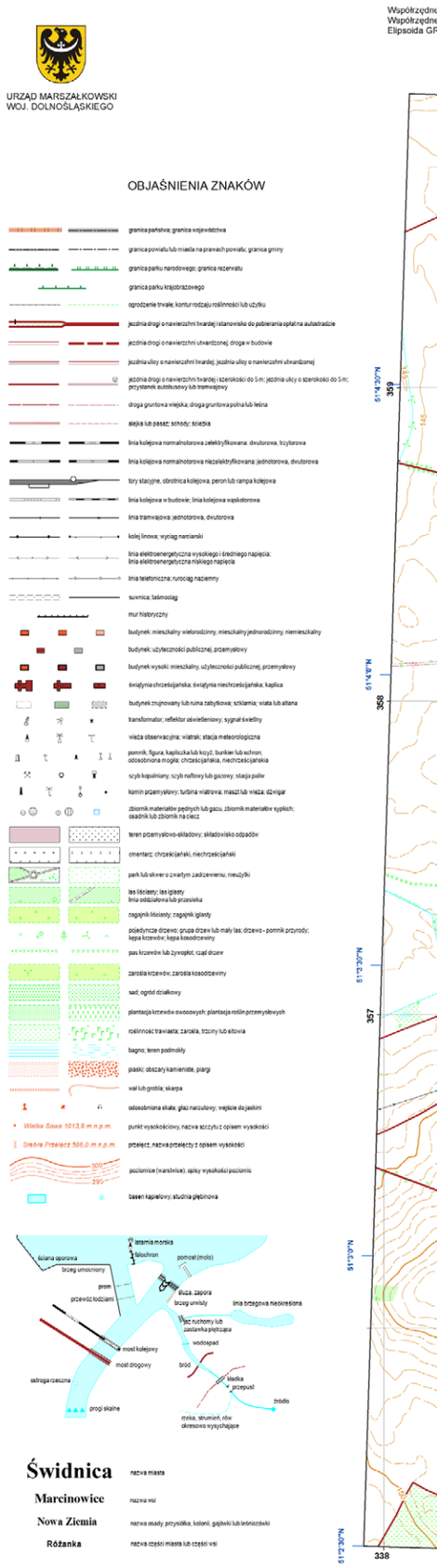
Niestandardowe Opracowanie Topograficzne

Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)

Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobroylska 21/23, 50-503 Wrocław
tel. 71 783 93 93, 71 783 93 60, fax 71 783 93 61
www.wgik.dolnyslask.pl

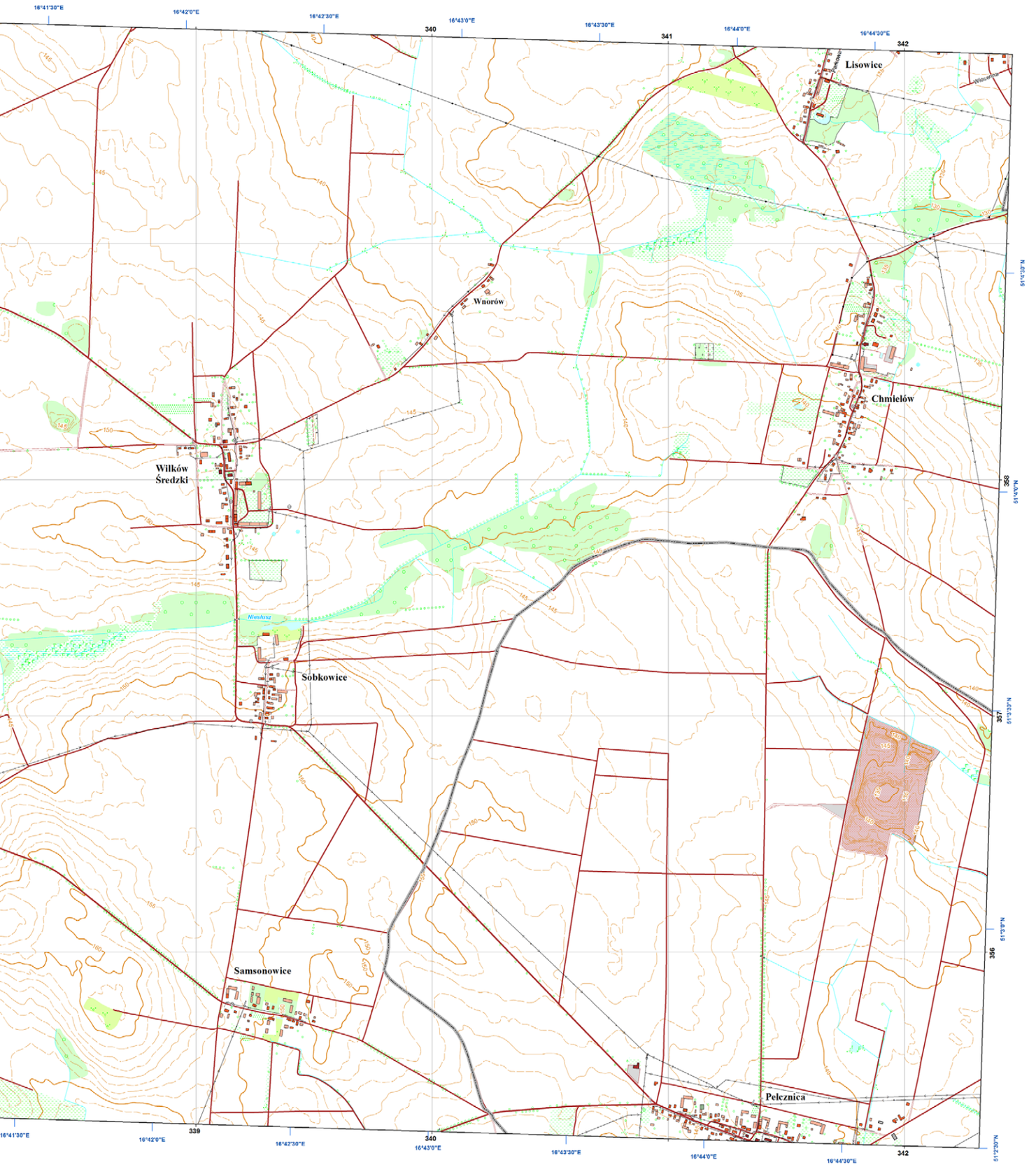

36. Tytuł: Wilków Średzki.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-d-2. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Chmielów, Lisowice, Samsonowice, Sobkowice, Wilków Średzki.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
S80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

WILKÓW ŚREDZKI

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-d-2

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
chodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm = 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

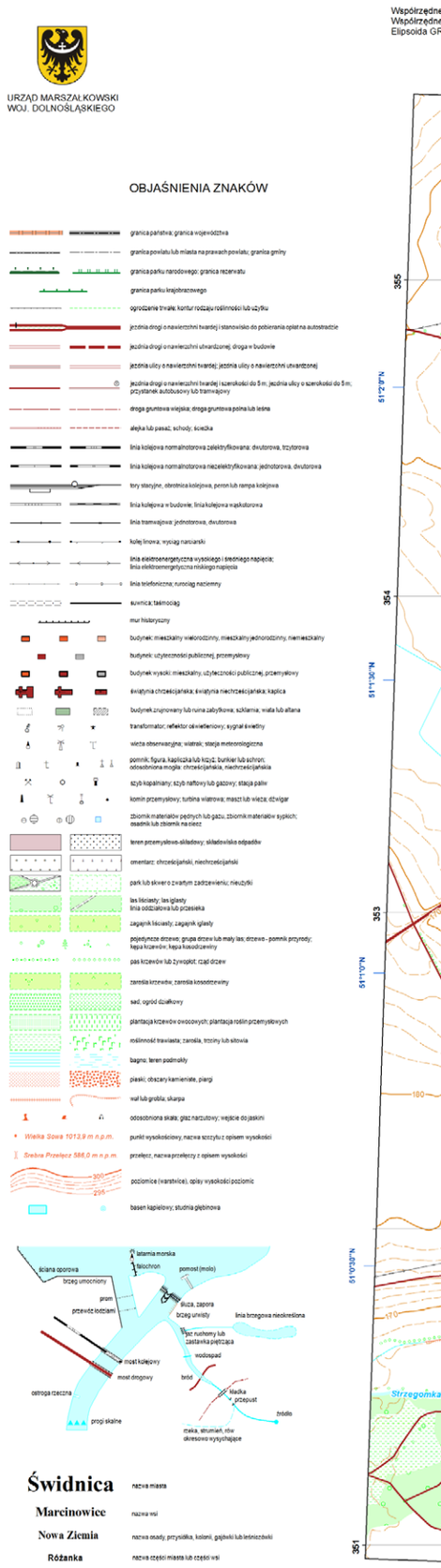
Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

Niestandardowe Opracowanie Topograficzne
Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)
Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 21/23, 53-403 Wrocław
tel. 71 783 83 93, 71 783 83 48, fax 71 783 83 51
www.wgik.dolnyslask.pl

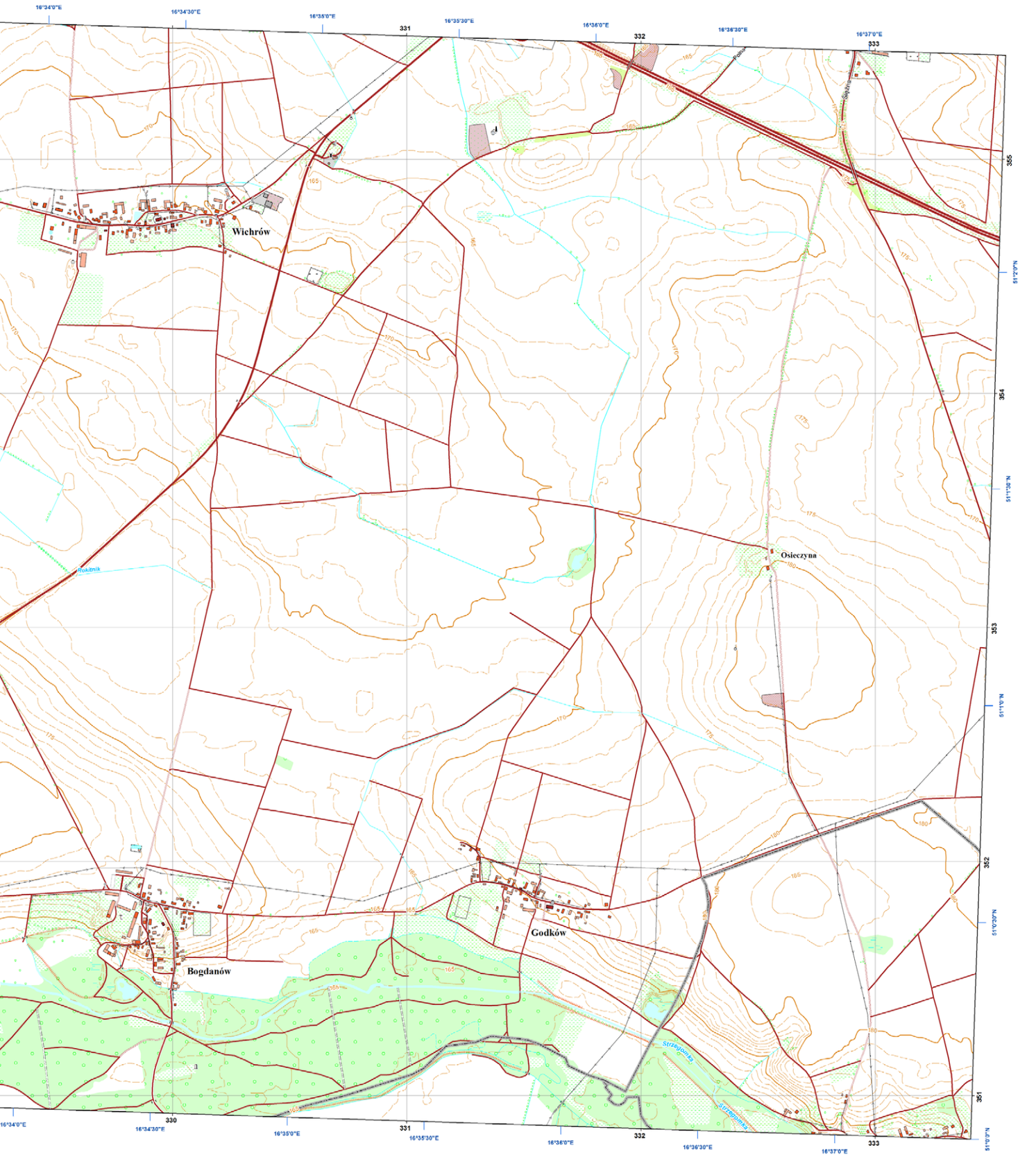

37. Tytuł: Wichrów.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2011
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-c-4. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Bogdanów, Godków, Osieczyna, Wichrów.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

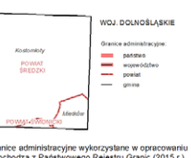
e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
S80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

WICHRÓW

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-c-4

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
ochodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm = 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

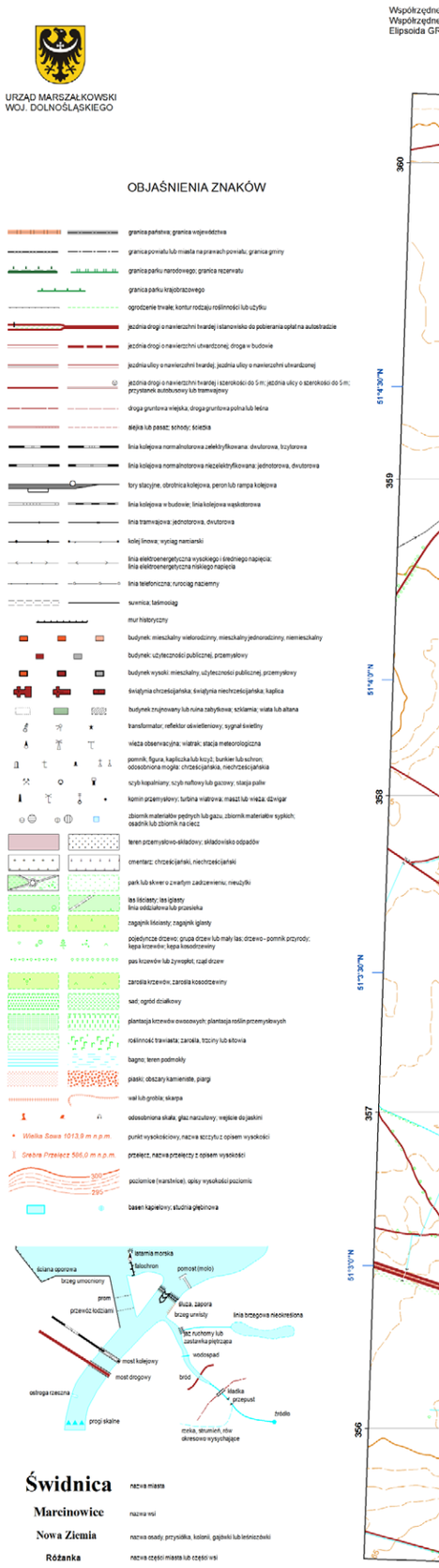
Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

Niestandardowe Opracowanie Topograficzne
Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)
Aktualność danych: 2011 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 21/23, 50-403 Wrocław
tel. 71 783 80 50, 71 783 80 60, fax 71 783 81 51
www.wgik.dolnyslask.pl

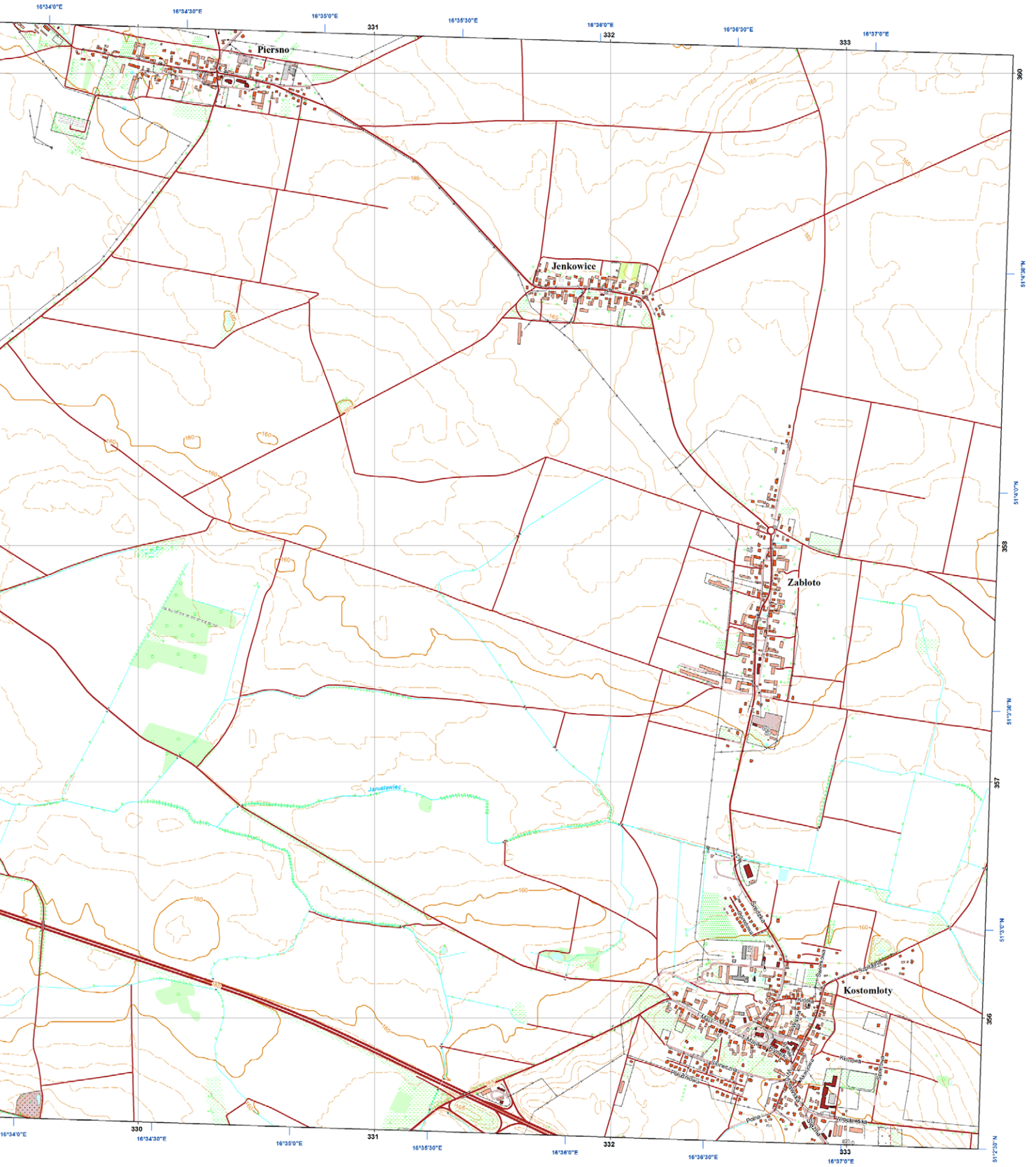

38. Tytuł: Kostomłoty.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2012
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-c-2. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Jenkowice, Kostomłoty, Piersno, Zabłoto.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

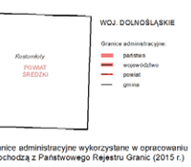
e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
S80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

KOSTOMŁOTY

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-c-2

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
ochodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm = 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

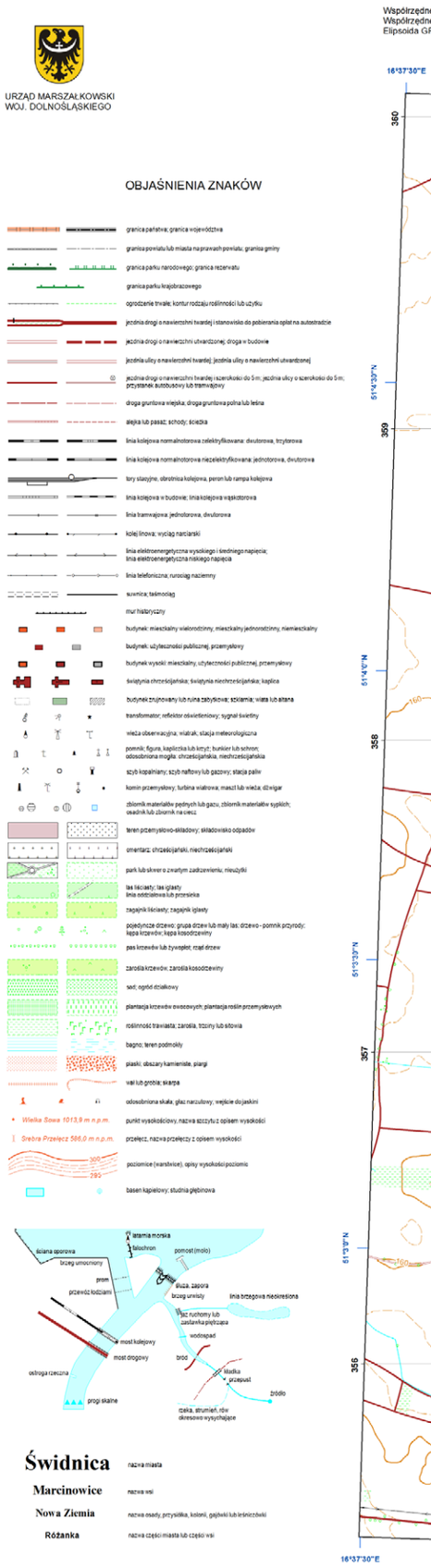
Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

Niestandardowe Opracowanie Topograficzne
Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)
Aktualność danych: 2012 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 21/23, 50-403 Wrocław
tel. 71 783 83 50, 71 783 83 48, fax 71 783 83 51
www.wgik.dolnyslask.pl

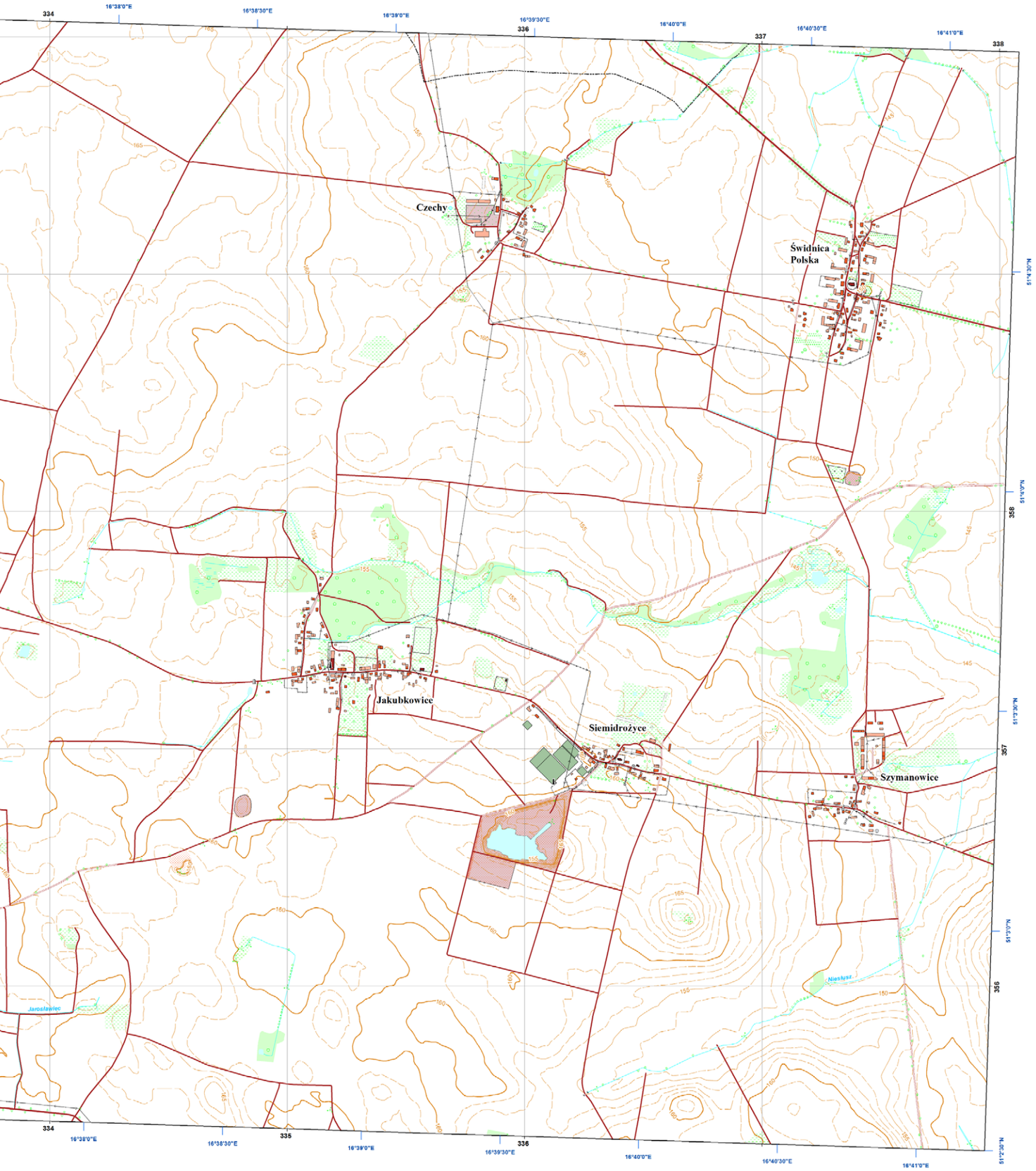

39. Tytuł: Jakubkowice.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Miejsce i data wydania: Wrocław, 2012
Skala: 1:10 000
Uwagi: Niestandardowe opracowanie topograficzne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Godło: M-33-34-C-d-1. Na mapie odnotowano następujące miejscowości gminy Kostomłoty: Czechy, Jakubkowice, Siemidrożyce, Świdnica Polska, Szymanowice.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu.

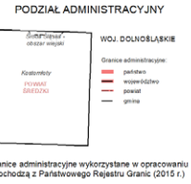
e prostokątne w układzie PL-UTM
e geodezyjne w układzie PL-EUREF89
RS80, układ wysokościowy PL-KRON86-NH

JAKUBKOWICE

MAPA TOPOGRAFICZNA
M-33-34-C-d-1

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

nice administracyjne wykorzystane w opracowaniu
ochodzą z Państwowego Rejestru Granic (2015 r.)

1 : 10 000

1cm – 100m

200 m 100 0 200 400 600 800 m

© MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wszystkie prawa zastrzeżone. Mapa ani żadna jej część bez pisemnej zgody wydawcy nie może być wykorzystywana w systemach odtwarzalnych bądź reprodukowana jakimkolwiek sposobem: fotograficznym, elektronicznym, mechanicznym lub innym.

All rights reserved. This map or any part of it may not, without the previous written consent of the publisher, be used in retrievable systems or reproduced by any photographic, electronic, mechanical or other system whatsoever.

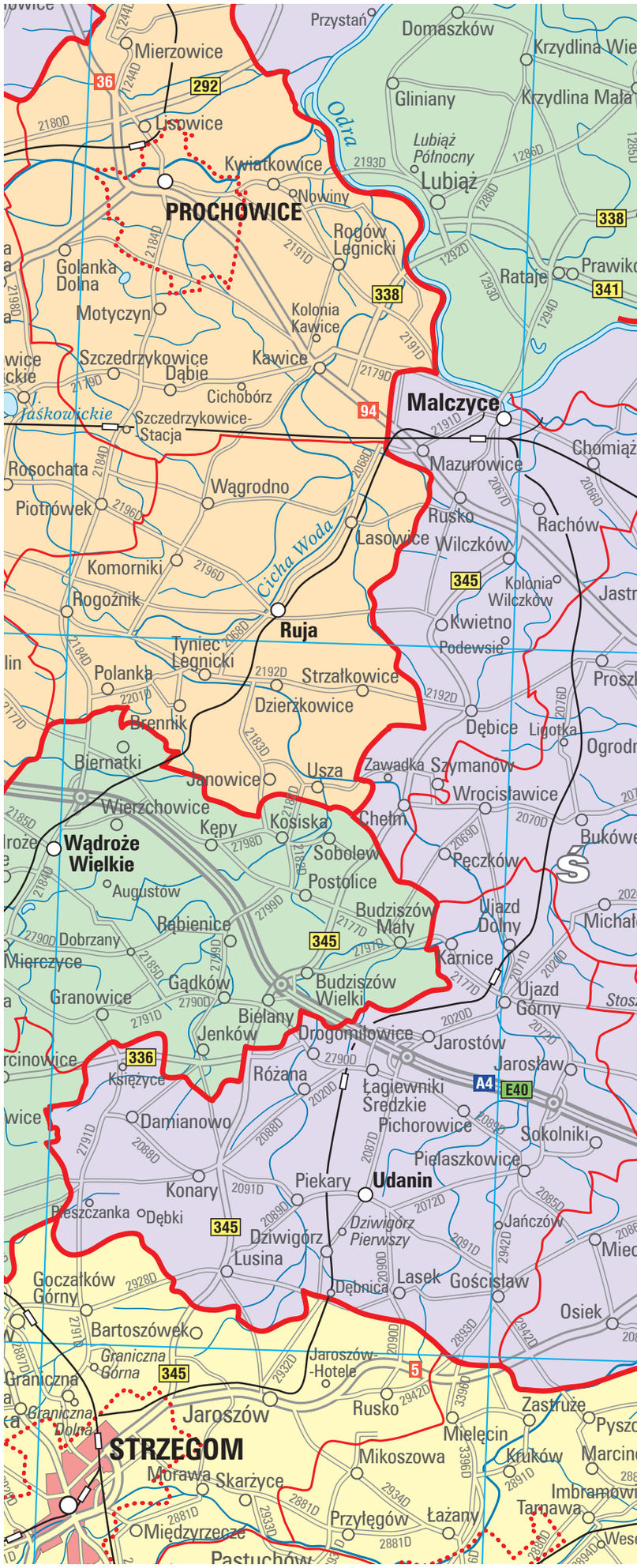
Niestandardowe Opracowanie Topograficzne

Na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT)

Aktualność danych: 2012 r.

Kopię mapy wykonano w WODGiK we Wrocławiu

Wydział Geodezji i Kartografii
Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
ul. Dobrzyńska 21/23, 30-403 Wrocław
tel. 71 783 93 50, 71 783 93 60, fax 71 783 93 31
www.wgik.dolnyslask.pl

40. Tytuł: Województwo Dolnośląskie. Mapa podziału administracyjnego.
Wydawca: Marszałek Województwa Dolnośląskiego. Główny Urząd Geodezji i Kartografii
Miejsce i data wydania: Warszawa-Wrocław, 2012.
Skala: 1:200 000
Uwagi: Podział administracyjny z dnia 1.01.2013. Opracowanie redakcyjno-merytoryczne i techniczne oraz druk mapy DAUNPOL sp. z o.o. Wydawnictwo Kartograficzne.
Miejsce przechowywania: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (Wydział Geodezji i Kartografii, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Wrocławiu)

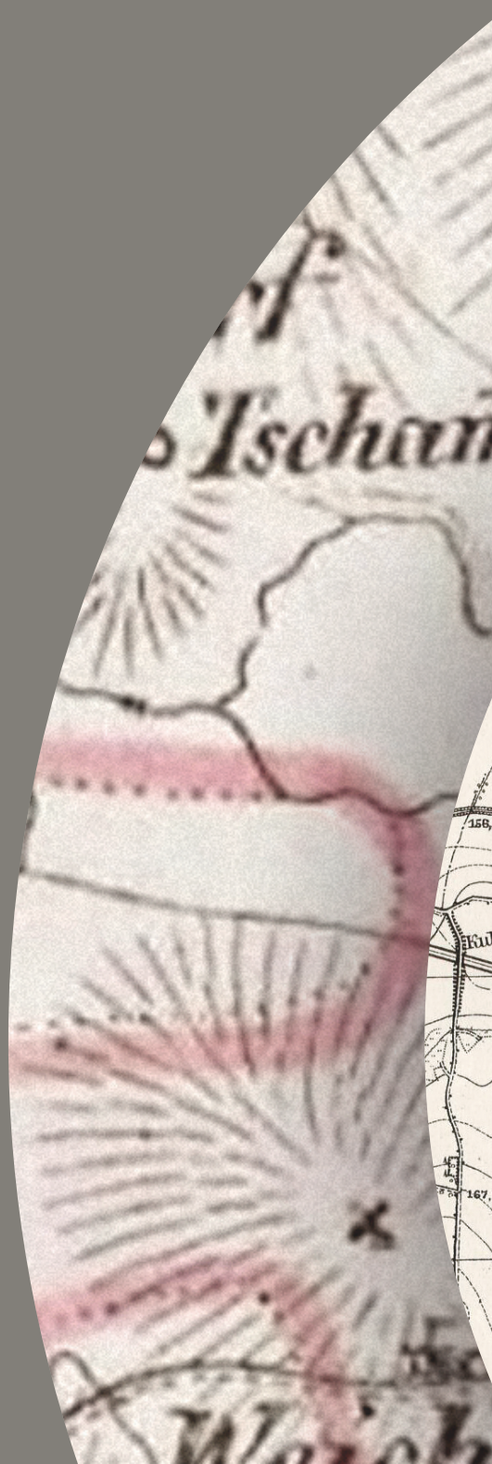

Piotroniowice
Lipnica
Mojęcice
Łososiowice
Radecz
Bukowice
Biskupice
Przystanek
Żerków
Żerkówek
Kąty
Stobno
STARY WARZYN
Jodłowice
Naborów
Zagórzyce
BRZEG DOLNY
KRĘSKO
Wały
Kraniec
Stary Dwór
Pogalewo Wielkie
Pogalewo Małe
Grodzanów
Pysząca
J. Dolnobrzeskie
Głogi
Warzyna
Zakrzów
Rzeczyca
Gąsiorów
Lenartowice
Kolonia Odrzańska
Słup
Prężyce
Głoska
Księginice
Brodno
Podlesie
Kobylniki
Odyniec
Lubiatów
Owieczki
Czerna
Zabór Mały
Białków
Wilkostów
Brzezinka
Średzka
Szczepanów
Zabór Wielki
Stara Cegielnia
Lipnica
Lisiny
Zielona Łąka
Klęka
Łąkoszyce
Jaśkowice
Miękinia
Wojnowice
Brzezina
Przedmoście
Przydroże
Mrozów
Wilkszyn
Siemichów
Żurawiniec
ŚRODA ŚLĄSKA
Święte
Kadłub
Kokorzyce
Komorniki
Krępice
Stara Górzelnia
Juszczyn
Źródła
Błonie
Chwalimierz
Wróblowice
Wojczyce
Lutynia
Ciechów
Jugowiec
Radakowice
Kryniczno
Buczki
Kolonia Wschód
Łowęcice
Kolonia Zakrzyce
Zakrzyce
Pustynka
Cesarzowice
Kulin
Gozdawa
Budziszów Ilnica
Karczyce
Jarząbkowice
Gałów
Rakoszyce
Ramułtowice
Sikorzyce
Piersno
Lisowice
Świdnica Polska
Jenkowice
Czechy
Wnorów
Samborz
Zabłoto
Wilków Średzki
Chmielów
Jakubkowice
Sobkowice
Kostomłoty
Siemidrożyce
Szymanowice
Samsonowice
Wichrów
Piotrowice
Kozłów
Nowa Wieś Kącka
Sokolniki
Październik
Osieczyna
KĄTY WROCŁAWSKIE
Różaniec
Bogdanów
Godków
Stróża
Ujów
Wawrzeńczyce
Szymanów
Kilianów
Krobielowice
Wojtkowice
Strzeganowice
Wszemirowice
Pełcznica
Jurczyce
Sadkowek
Sośnica
Sadków
Bliż
Piotrowice
Buków
Piława
Kamionna
Stradów
Gniechowice
Wierzbica
Racławice Wielkie
Księginice
Magnice
Magnice-Osiedle
Krzyżowice
Chrzanów
Nowiny
Bąki
Owsianka
Zachowice
Gniewoszów
Czerńczyce
Siedlakowice
Żurawice
Królikowice
Pełczyce
Wilczków
Mietków
Milin
Borzygniew
Dzikowa
Proszkowice
Okulice
Maniów
Mirosławice
Kryształowice
Górzyce
Kobierzyce
Oborniki Śl.
Rościsławice
Podgóra
Jary
Kowale
Nowosielce
Kierz
Wilczyn
Golędzinów
Niziny
Lubnów
Pęgówek
Pęgów
Uraz
Raków
Zajączków
Ozorów
Czystopole
Gosławice
Piskorzowice
Pisarzowice
Kotowice
Paniowice
Monte Kasino
Miłoszyn
JANÓWEK
Widawa
ŚWINIARY
NOWA KARCZMA
MOKRA
MARSZOWICE
PRĄCZE ODRZAŃSKIE
MAŚLICE
BĘDZIN
STABŁOWICE
LEŚNICA
ŻAR
WROCŁAW
PILCZYCE
KOZANÓW
RATYŃ
ZŁOTNIKI
FABRYCZNA
JARNOŁTÓW
JERZMANOWO
OŚNIEC
KUŹNIKI
ŻERNIKI
POPOWICE
STRACHOWICE
MUCHOBÓR MAŁY
MUCHOBÓR WIELKI
GRABISZYN
Samotwór
Gałówek
Skałka
Krzeptów
Mokronos Górny
Kębłowice
Bogdaszowice
Kolonia Bogdaszowice
Romnów
Smolec
Małkowice
OPOROW
Stoszyce
Sadowice
Zybiszów
Jaszkotle
Rybnica
Mokronos Dolny
KLECINA
Cesarzowice
Zabrodzie
Pietrzykowice
Gądów
Baranowice
Sadków
Nowa Wieś Wrocławska
Bielany Wrocł.
Biskupice Podgórne
Tyniec Mały
Bledzów
Karwiany
Domasław
Maluszów
Żerniki Małe
Stary Dwór
Wrocław
Strzegomka
Bystrzyca
Ślęza
KRZ
Oława
Widawa
A8
A4
E40
E67
S8
98
5
35
94
320
327
336
337
340
341
342
344
346
347
348
356
359
362
370
404

Tak, jak w przypadku poprzednich tomów *Atlasu* opracowywanych w ramach projektu *Śląsk ojczysty*, także tu staramy się przybliżyć Czytelnikowi sposób postrzegania przez minionych mieszkańców i osoby z zewnątrz przestrzeni tworzącej dziś gminę. Oddajemy równie do dyspozycji zainteresowanych zestawienie najbardziej reprezentatywnych map pomiarowych z XIX-XX w., wskazując w komentarzu na charakterystykę przemian, jakim podlegał w tym czasie krajobraz gminy. Dziś powierzchnię gminy położonej między Środą Śląską a Kątami Wrocławskimi pokrywają w większości pola (88%), lasy zajmują jedynie 8%. Czy był to wynik przyśpieszonej modernizacji XIX-XX w. w okolicach Wrocławia? A może długotrwały proces sięgający korzeniami średniowiecza? W wypowiedziach ówczesnych mieszkańców i osób z zewnątrz oglądających okolicę szukamy odpowiedzi na pytania, które miłośnikom historii mogą wiele powiedzieć tak o mentalności mieszkańców, jak i ekologicznych uwarunkowaniach funkcjonowania tutejszej gospodarki. Spójrzmy: przed XIX w. w opisach wsi dominują odniesienia do osób właścicieli działek, rzadziej instytucji życia społecznego i gospodarczego (kościoły, młyny, karczmy). Zaś portret Kostomłotów i okolicy wyłaniający się ze zdjęć kartograficznych XIX-XX w. ukazuje obraz żyznej ziemi wykorzystywanej do celów rolniczych.

Tak ukształtowany krajobraz gospodarczy wpływał również krajobraz kulturowy regionu, ale go nie determinował. Zasadniczym elementem, który w pełni wyświetlają mapy niniejszego Atlasu, świadczącym o obecności typowych, dla wskazanego tu okresu, przemian modernizacyjnych był rozwój siatki komunikacji drogowej i podnoszenie jej standardu. Przypieczętowaniem tej tendencji było pojawienie się w latach 30. XX w. w krajobrazie okolic Kostomłotów autostrady. Modernizacja przemysłu zmieniła gruntownie krajobraz i... życie mieszkańców. Równocześnie z rozwojem przemysłu przetwórczego płodów rolnych obserwujemy zanik małych wiatraków, charakterystycznych dla krajobrazu XVII-XVIII w.

Lata po 1945 r. przyniosły głęboką zmianę demograficzną i kulturową w naszej okolicy. Czy dotknęła ona przestrzeń? Czy wielowiekowe struktury krajobrazu przetrwały nową falę modernizacji? Spójrzmy...

Publikacje w serii:
- *Życie w dolinach. Dzieje Świerzawy i okolic*
- *Gmina Świerzawa. Atlas materiałów i źródeł historycznych*
- *Walim. Dzieje i krajobraz kulturowy sudeckiej osady włókienniczej*
- *Świat na pograniczu. Dzieje Lubawki i okolic*
- *Gmina Lubawka. Atlas materiałów i źródeł historycznych*
- *Krajobraz kulturowy gminy Lubawka*
- *Nad rzeką, wśród wzgórz. Dzieje gminy Żukowice*
- *Gmina Żukowice. Atlas materiałów i źródeł historycznych*
- *Krajobraz kulturowy gminy Żukowice*
- *Stolica na pograniczach. Dzieje miasta Jawora do 1945 r.*
- *Jawor. Atlas materiałów i źródeł historycznych*
- *Między panem, opatem i... autostradą. Dzieje gminy Kostomłoty*
- *Gmina Kostomłoty. Atlas materiałów i źródeł historycznych*

Uniwersytet Wrocławski

Lokalnie Regionalnie Społecznie

www.facebook.com/LocalRegionalSocial
www.slasknasz.uni.wroc.pl

ISBN 978 83 65653 35 2 (druk)
ISBN 978 83 65653 36 9 (online)